

BOSNA I HERCEGOVINA
VUJEĆE MINISTARA
DIREKCIJA ZA EKONOMSKO PLANIRANJE

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
САВЈЕТ МИНИСТАРА
ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕКОНОМСКО ПЛАНИРАЊЕ

BOSNIA AND HERZEGOVINA
COUNCIL OF MINISTERS
DIRECTORATE FOR ECONOMIC PLANNING

Bosna i Hercegovina Ekonomski trendovi

Januar – mart 2010.

Juni 2010.

Sadržaj :

I. REALNI SEKTOR

- Industrijska proizvodnja
- Maloprodaja
- Građevinarstvo
- Tržište rada
 - o Zaposlenost i nezaposlenost
 - o Plate
 - o Penzije

II. JAVNE FINANSIJE – FISKALNI RAZVOJI

- Indirektni porezi
- Direktni porezi
- Zakoni o porezu na dohodak i doprinose
- Izvršenje Budžeta centralnih nivoa za 2008. Godinu
- Javni vanjski dug

III. CIJENE, MONETARNI I FINANSIJSKI SEKTOR

- Cijene
- Razvoj monetarnog sektora u BiH
- Bankarski sektor u BiH
- Tržište kapitala u BiH

IV. VANJSKI SEKTOR

- Vanjska trgovina robama
- Vanjska trgovina po zemljama
- Platni bilans BiH

V. DIREKTNE STRANE INVESTICIJE

PRILOZI :

Tabela 1: Industrijska proizvodnja u BiH

Tabela 2: Industrijska proizvodnja u FBiH

Tabela 3: Industrijska proizvodnja u RS

Tabela 4: . Realni sektor BiH - industrija i usluge

Tabela 5: Realni sektor-entitetski pregled

Tabela 6: Tržište rada

Tabela 7: Rast i struktura monetarnih agregata (kraj perioda)

Tabela 8: Indeks potrošačkih cijena (CPI)

Tabela 9: Rast i sektorska struktura kredita (kraj perioda)

Tabela 10: Rast i sektorska struktura depozita (kraj razdoblja)

Tabela 11: Kamatne stope u BiH (prosjeak perioda)

Tabela 12: Uvoz i izvoz roba u BiH

Tabela 13: Glavni trgovinski partneri BiH

SPISAK GRAFIKONA:

- Grafikon 1: Usporedni prikaz realnog rasta
Grafikon 2: Stope rasta industrijske proizvodnje
Grafikon 3: Doprinosi rastu industrijske proizvodnje po kategorijama proizvoda
Grafikon 4: Struktura rasta industrijske proizvodnje u BiH
Grafikon 5: Doprinosi rastu industrijske proizvodnje u procentnim poenima po industrijama
Grafikon 6: Struktura rasta prometa u BiH maloprodaji
Grafikon 7: Struktura godišnjeg rasta vrijednosti izvršenih u BiH građevinskih radova u prvom tromjesečju
Grafikon 8: Broj nezaposlenih lica u BiH, FBiH i RS, stope promjene - poređenje
Grafikon 9: Prikupljeni prihodi od indirektnih poreza po vrstama u I kvartalu 2005.-2010.
Grafikon 10: Raspoređeni prihodi od indirektnih poreza u I kvartalu 2009.-2010.
Grafikon 11: Stanje javnog vanjskog duga, udio u BDP i servisiranje, 2002.-2010.
Grafikon 12: Stanje i struktura javnog vanjskog duga BiH 2002.-2010.
Grafikon 13: Doprinos pojedinačnih kategorija u ukupnoj inflaciji u BiH
Grafikon 14: Poređenje deviznih rezervi CBBiH u K1
Grafikon 15: Poređenje deviznih rezervi i novčane mase
Grafikon 16: Kretanje EKS na kredite u BiH
Grafikon 17: Godišnje stope rasta depozita stanovništva BiH i zemalja u regiji
Grafikon 18: Kretanje EKS na depozite u BiH
Grafikon 19: Tržišna kapitalizacija u milionima USD u SEE regionu za I kvartal 2010.
Grafikon 20: Ukupna tržišna kapitalizacija u BiH za I kvartal 2010.
Grafikon 21: Indeksi investicijskih fondova sarajevske i banjalučke berze BIFX i FIRS
Grafikon 22: Indeksi najuspješnijih kompanija na sarajevskoj i banjalučkoj berzi (SASX-10 i BIRS)
Grafikon 23: Promet na BiH tržištu vrijednosnih papira za I kvartal 2010.
Grafikon 24: Promjene uvoza i izvoza te stope pokrivenosti uvoza izvozom zemalja regiona za I kvartal 2010.g.
Grafikon 25: Učešće pojedinih kategorija proizvoda u ukupnom uvozu za K1 2010.g. i za prethodne izvještajne periode
Grafikon 26: Učešće pojedinih kategorija proizvoda u ukupnom izvozu za K1 2010.g. i za prethodne izvještajne periode
Grafikon 27: Učešće uvoza, izvoza i rast/pad izvoza po glavnim trgovinskim partnerima za K1 2010.g.
Grafikon 28: Učešće u uvozu/izvozu pojedinih grupacija/asocijacija zemalja za K1 2010.g.
Grafikon 29: Indeks cijena roba i energije
Grafikon 30: Tekući račun BiH za period 2004.-2009.
Grafikon 31: Udio deficita na tekućim računima u BDP-u odabranih zemalja (2007.-2009.)
Grafikon 32: Stanje FDI po kvartalima u BiH
Grafikon 33: Najznačajnija ulaganja u BiH po zemljama do 31.marta 2010.g.
Grafikon 34: Registrovani FDI u BiH po djelatnostima

SPISAK TABELA:

- Tabela 1: Nominalni i realni rast plata u BiH
Tabela 2: Prikupljeni indirektni porezi u prvom kvartalu 2005.-2010.
Tabela 3: Prihodi od direktnih poreza, ostalih taksi, kazni i naknada i doprinosa u I kvartalu 2009. i 2010.
Tabela 4: Godišnje stope rasta
Tabela 5: Spoljnotrgovinski indikatori za K1 2010.g. i za prethodne izvještajne periode
Tabela 6: Uvoz, izvoz, njihove promjene i deficit po grupacijama/asocijacijama zemalja za K1 2010.g.
Tabela 7: Platni bilans BiH

LISTA SKRAĆENICA:

ARS	– Anketa o radnoj snazi	OR	– Obavezne rezerve
BD	– Brčko Distrikt	PB	– Platni bilans
BDP	– Bruto domaći proizvod	PDV	– Porez na dodanu vrijednost
BDV	– Bruto dodana vrijednost	PIF	– Privatizacijski investicijski fond
BHAS	– Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine	PJI	– Program javnih investicija
BIFX	– Indeks bosanskih investicijskih fondova	RS	– Republika Srpska
BiH	– Bosna i Hercegovina	SASE	– Sarajevska berza
BLSE	– Banjalučka berza	SASX-10	– Indeks dizajniran za prikaz rezultata 10 najboljih kompanija listiranih na Sarajevskoj berzi
CBBiH	– Centralna banka Bosne i Hercegovine	SB	– Svjetska banka
CEFTA	– Srednjoevropski sporazum o slobodnoj trgovini	SEE	– Jugoistočna Evropa
CPI	– Indeks potrošačkih cijena	SIPA	– Državna agencija za istrage i zaštitu
DOB	– Dokument okvirnog budžeta	SMTK	– Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija
DSU	– Direktna strana ulaganja	SOR	– Srednjoročni okvir rashoda
EBRD	– Evropska banka za obnovu i razvoj	SRS	– Srednjoročna razvojna strategija
EC	– Evropska komisija	SSP	– Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
EKS	– Efektivna kamatna stopa	SST	– Sporazum o slobodnoj trgovini
ERS-10	– Indeks dizajniran za prikaz rezultata 10 kompanija iz sistema Elektroprivrede RS	SVF	– Statistika vladinih finansija
EU	– Evropska unija	UIO	– Uprava za indirektno oporezivanje BiH
FBiH	– Federacija Bosne i Hercegovine	USAID	– Agencija Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj
FIRS	– Indeks investicijskih fondova RS	P1 2008	– prva polovina 2008. godine
FISIM	– Usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene	K1 2008	– prvi kvartal 2008. godine
JR UIO	– Jedinstveni račun Uprave za indirektno oporezivanje	M0	– Rezervni novac
KM	– Konvertibilna marka (međunarodni standard ISO 4217)	M1	– Transakcijski novac
MMF	– Međunarodni monetarni fond	M2	– Novac u širem smislu
MVTEO	– Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa	QM	– Kvazi novac
OMA	– Odjel za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje	mKM	– milioni KM
		g /g	– stopa rasta koja podrazumjeva promjenu u odnosu na isti period prethodne godine
		m/m	– stopa rasta koja podrazumjeva promjenu u odnosu na prethodni mjesec tekuće godine

GLAVNI EKONOMSKI POKAZATELJI U BiH - godišnji pokazatelji

	2005.	2006.	2007.	2008.	2009
Nominalni BDP BiH (u milionima KM)	18.338	21.366	24.709	28.093	27.975*
Nominalna stopa rasta (u %)	-	17,5%	15,6%	13,7%	-0,4%*
Realna stopa rasta (u %)	-	9,8%	10,9%	5,9%	-3,0%*
Stanovništvo (hiljade)	3.843	3.843	3.842	3.842	3.843*
BDP per capita (u KM)	4.772	5.560	6.431	7.312	7.279*
Broj nezaposlenih u BiH (u hiljadama)	508	516	527	493	498
Prosječne neto plate u BiH (u KM)	534	575	645	752	790
CPI (indeks potrošačkih cijena)	-	6,1%	1,5%	7,4%	-0,4%
Konsolidirani budžet BiH (u % BDP)					
Prihodi	38,8%	40,2%	39,8%	24,8%	27,4%
Rashodi	36,6%	37,6%	38,7%	23,4%	27,8%
Saldo	2,2%	2,6%	1,1%	1,4%	-0,4%
Vanjski javni dug	23,7%	19,0%	15,7%	14,7%	21,0%
Novac i krediti (u % BDP)					
Novac u širem smislu (M2)	37,9%	38,9%	42,5%	44,1%	44,3%
Kreditiranje privatnog sektora	19,3%	21,0%	23,7%	24,4%	22,9%
Platni bilans**					
Saldo tekućeg računa u milionima KM	-2.934	-1.493	-2.731	-3.970,9	1.807,1
U % BDP-a	-17,1%	-7,8%	-10,4%	-15,1%	-7,5%
Trgovinski bilans**					
Izvoz roba i usluga (u milionima KM)	5.590,0	7.023,4	8.123,2	9.090,0	7.651,3
(stopa rasta u %)	20,4%	25,6%	15,7%	11,9%	-15,8%
Uvoz roba i usluga (u milionima KM)	12.467	12.650	14.972	17.270	13.265
(stopa rasta u %)	11,8%	1,5%	18,4%	15,4%	-23,2%
Bilans roba i usluga (u % BDP-a)	-40,2%	-29,2%	-31,5%	-33,1%	-23,4%
Bruto devizne rezerve**					
U milionima KM	4.224,5	5.451,7	6.698,5	6.295,7	6.212,1
U mjesecima uvoza roba i usluga	3,0	5,0	5,5	4,3	5,6
Servisiranje vanjskog javnog duga					
U milionima KM	230	270	239	152,91	246
U % izvoza roba i usluga	4,2%	3,8%	3,0%	2,2%	3,0%

* Procjena DEP

** Izvor: Centralna banka BiH za prihode, troškove i neto kreditiranje, kao platni bilans.

Izvor: Agencija za statistiku BiH za nacionalne račune, stanovništvo, cijene i tržište rada

GLAVNI EKONOMSKI POKAZATELJI U BiH - prvo tromjesečje

	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Realni sektor						
Industrijska proizvodnja BiH - rast fizičkog obima ⁽¹⁾	-2,20%	9,70%	14,94%	7,02%	-0,42%	1,25%
Prerađivačka industrija BiH - rast fizičkog obima ⁽¹⁾	-5,20%	8,80%	25,71%	4,71%	-2,29%	0,06%
Broj nezaposlenih u BiH - prosjek (u hiljadama)	496	513	535	515	491	518
Prosječne plate u BiH - prosjek (u KM)	527	560	646	706	788	790
CPI (indeks potrošačkih cijena)	-	6,9%	0,8%	6,5%	1,6%	1,7%
Novac i krediti						
	stopa rasta g/g					
Novac u širem smislu (M2)	19,22%	19,8%	26,36%	18,11%	0,02%	6,58%
Kreditiranje privatnog sektora ⁽²⁾	31,72%	29,6%	29,72%	29,48%	9,45%	-6,86%
Platni bilans						
Saldo tekućeg računa (u milionima KM)	-376,2	-20,4	-295,5	-693,4	-340,4	NA
Porast deficita tekućeg računa (u %)	1,0%	-95%	1348,3%	134,7%	-50,9%	NA
Bilans roba i usluga						
Izvoz roba i usluga (u milionima KM)	1.106	1.407	1.779	2.065	1.684	NA
(stopa rasta u %)	15%	27%	26%	16%	-18%	NA
Uvoz roba i usluga (u milionima KM)	2.301	2.333	3.044	3.838	2.955	NA
(stopa rasta u %)	6%	1%	30%	26%	-23%	NA
Bruto devizne rezerve						
Bruto devizne rezerve - rast u %	14,24%	29,2%	24,97%	18,23%	-8,31%	2,29%
U mjesecima uvoza roba i usluga	4,1	5,2	4,8	4,8	5,9	5,7

* Procjena DEP

** Izvor: Centralna banka BiH za prihode, troškove i neto kreditiranje, kao platni bilans;

(1) Izvor: BHAS- Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine za period 2007.- 2010. godina, dok su pokazatelji za 2005. i 2006. godinu procijenjeni od strane DEP-a na osnovu entitetskih indeksa i ponderisanja sa učešćem u BiH bruto vrijednosti proizvodnje.

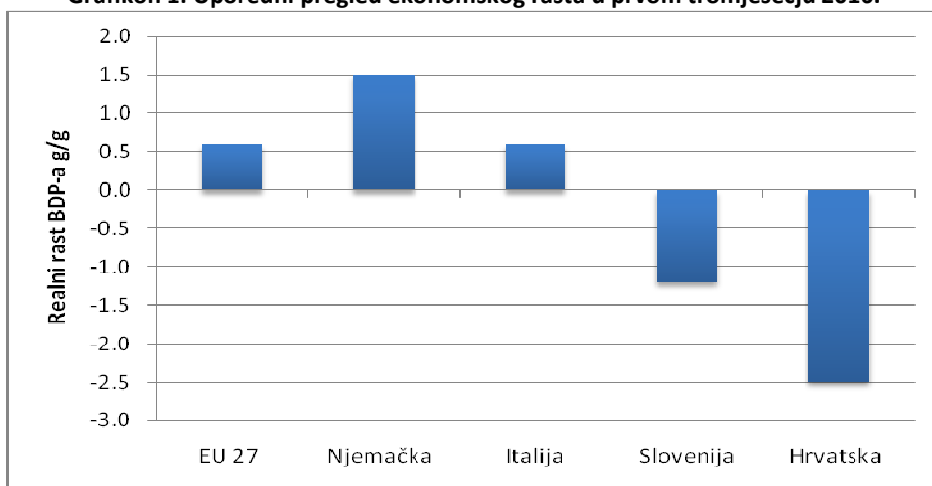
(2) Prema Centralnoj banci BiH privatni sektor obuhvata kućanstva, nebankarske finansijske institucije i ostalo.

I REALNI SEKTOR

Ekonomski rast u prvom tromjesečju 2010.

Eksterni faktori koji su u najvećoj mjeri doveli do BiH ekonomske recesije u 2009. bilježe skroman oporavak u prvom tromjesečju 2010. godine. Tu se prije svega misli na ekonomski rast EU27 koja je po prvi put nakon dugo vremena zabilježila pozitivan godišnji rast (0,6% g/g¹) u poređenju sa istim kvartalom prethodne godine². U isto vrijeme, negativan realni rast zemalja iz neposrednog okruženja (npr. Slovenije i Hrvatske) je znatno niži u odnosu na pad iz prethodne godine. Sve ovo je zajedno sa rastom izvoznih i uvoznih cijena dovelo do snažnog nominalnog oporavka robnog izvoza i znatno nižeg pada uvoza pri čemu je oporavak vanjske trgovine u realnom smislu najvjerojatnije bio znatno skromniji obzirom na snažan efekat rasta svjetskih cijena metala i energenata. Uprkos nepostojanju zvaničnih statističkih podataka o kvartalnom BDP-u kratkoročni indikatori ukazuju na slabljenje ili čak moguće zaustavljanje BiH ekonomske recesije u prvom tromjesečju 2010. godine.

Grafikon 1: Usporedni pregled ekonomskog rasta u prvom tromjesečju 2010.

Izvor: Eurostat i nacionalne statistike Slovenije i Hrvatske

Naime, kratkoročni indikatori ukazuju da je djelomičan oporavak izvoza pomogao skroman oporavak domaće tražnje i to prije svega u domenu privatne potrošnje dok su investicije nastavile snažno da padaju stopom (20-30% g/g) tek nešto nižom u odnosu na 2009. godinu. Ovakav pomak domaće tražnje je u konačnici skoro zaustavio negativan trend rasta uvoza iz 2009. godine. Nastavak trenda pada broja zaposlenih iz prethodne godine, te skroman rast socijalnih transfera uslijed početka implementacije mjera štednje u javnom sektoru radi ispunjenja uslova iz „Stand by“ aranžmana sa MMF-om, uz rast potrošačkih cijena ukazuju na u odnosu na prethodnu godinu nešto blaži pad raspoloživog dohodka domaćinstava u prvom tromjesečju 2010. Ovo je uz rast javne potrošnje najvjerojatnije dovelo do mogućeg zaustavljanja ili barem usporenje pada privatne potrošnje u odnosu na prethodnu godinu. Na to donekle ukazuju zaustavljanje pada proizvodnje i uvoza potrošačkih dobara. Pad vrijednosti uvoza kapitalnih dobara od 22%, te snažan pad vrijednosti izvršenih građevinskih radova ukazuju na snažan pad privatnih investicija u prvom tromjesečju 2010. godine. Slabi finansijski rezultati preduzeća u

¹ Izvor: „Eurostat Newsrelease - euroindicators“, 81/2010 – June 2010;

² S druge strane, BiH platni bilans za prvi kvartal na žalost još uvijek nije objavljen tako da je teško govoriti o oporavku novčanih priliva iz inostranstva kako po osnovu tekućih tako i finansijskih transakcija.

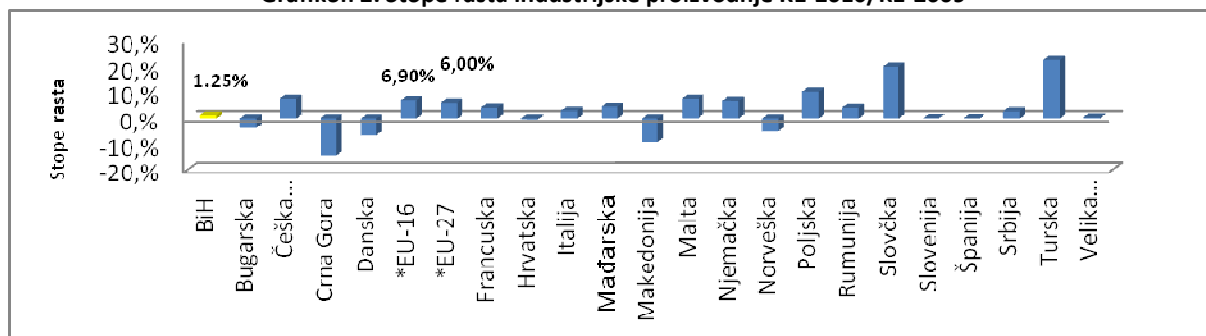
prethodnoj godini, otežan pristup bankarskim kreditima čiji je rast zaustavljen još u prethodnoj godini, te skromna izvozna očekivanja su bili važni faktori koji su doveli do ovakve situacije.

Pokazatelji realnog sektora sa izuzetkom građevinarstva takođe ukazuju na zaustavljanje negativnih trendova iz 2009. godine. Rast fizičkog obima industrijske proizvodnje od 1,3% obzirom na snažnu izvoznju orijentisanost BiH industrije donekle potvrđuje da je realni rast izvoza zaista bio znatno niži od nominalnog. Postepeni oporavak izvoza je doveo do jačanja prevoza roba. Posebno treba istaći da je oporavak metalne industrije u prvom tromjesečju znatno doprinio snažnom porastu željezničkog prevoza roba od preko 30%. Pored toga, nakon pada u 2009. zabilježen je skroman rast prometa maloprodaje, turizma i ugostiteljstva u prvom tromjesečju 2010. Nastavak oporavka prije svega EU ekonomije bi u skorijoj budućnosti mogao dodatno ojačati tražnju za BiH izvozom i na taj način još više ojačati postojeće trendove početka ekonomskog oporavka u BiH.

Industrijska proizvodnja u BiH

Kretanje industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini određeno je uzajamnim djelovanjem niza unutrašnjih i vanjskih faktora. Promjene domaće tražnje su manje značajne i odražavaju se ponajviše kroz električnu energiju i rudarstvo, te veoma mali dio prerađivačke industrije, dok dešavanja na izvoznim tržištima imaju primarnu ulogu i praktički u potpunosti određuju kretanja industrijske proizvodnje u BiH. Ovo se posebno odnosi na veći dio izvoznju orijentirane prerađivačke industrije u BiH koja u velikoj mjeri ovisi o stanju na inostranim tržištima. U protekloj godini koju je obilježila svjetska ekonomska kriza pad inostrane tražnje za BiH proizvodima na svjetskim tržištima bio je ključni razlog pada ekonomske aktivnosti i smanjenja BiH industrijske proizvodnje od 3,3%. Nakon krizne godine podaci iz prvog kvartala 2010. ukazuju da se situacija polako stabilizuje i da slijedi period oporavka kako u svijetu tako i u BiH. Prema podacima BHAS-a u prvom kvartalu 2010. godine BiH je zabilježila rast industrijske proizvodnje od 1,25% u odnosu na isti period prethodne godine.³ Glavni razlozi za stabilizaciju industrijske proizvodnje u BiH tokom prvog kvartala jeste oporavak izvoznih tržišta za pojedine proizvode što je rezultiralo povećanjem potražnje za BiH izvoznim proizvodima kao što su bazni metali i električna energija. Tako je u prvom kvartalu 2010. godine BiH zabilježila povećanje izvoza od 24,5% u odnosu na prvi kvartal prethodne godine. Dodatno ohrabrenje kada je u pitanju industrijska proizvodnja u BiH predstavljaju podaci Eurostat-a koji ukazuju na to da se industrije zemalja EU nalaze u fazi oporavka, te da su zalihe u ovim zemljama značajno smanjene⁴ što će se gotovo sigurno rezultirati povećanjem potražnje za BiH proizvodima u ovim zemljama.

Grafikon 2: Stope rasta industrijske proizvodnje K1-2010/K1-2009

Izvor: Eurostat i Nacionalni statistički zavodi

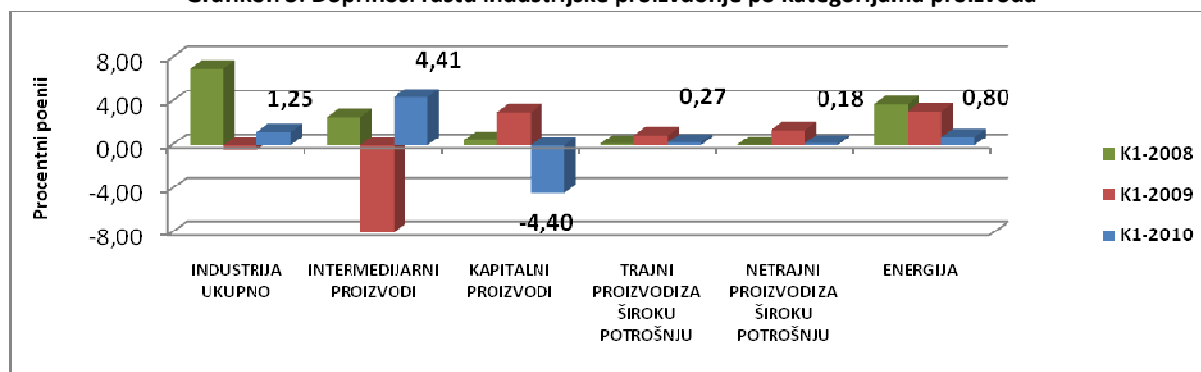
³ Agencija za Statistiku BiH, „Ineks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini u martu 2010. godine“.

⁴ European Commission Enterprise and Industry, “Monthly note on economic recovery in manufacturing, construction and services industries” April 2010.

* Navedene stope rasta za EU16 i EU27 uključuju podatke samo za mart 2010. godine.

Posmatrano po klasifikaciji proizvoda tokom prvog kvartala 2010. godine najveći pad proizvodnje se desio u kategoriji kapitalni proizvodi i iznio je 51% u odnosu na isti period prethodne godine, dok je negativni doprinos ove kategorije proizvoda u ukupnom rastu industrijske proizvodnje iznosio 4,4 procentnih poena. Ovo je razumljivo s obzirom na još uvijek prisutnu krizu investicija i smanjenje građevinskih radova kako u BiH tako i u zemljama EU. S druge strane u svim ostalim kategorijama tokom prvog kvartala evidentno je povećanje proizvodnje u odnosu na prvi kvartal prethodne godine. Tako je proizvodnja intermedijarnih proizvoda rasla za 15,8%, trajnih proizvod za široku potrošnju 4,6%, netrajnih proizvod za široku proizvodnju skoro 1%, dok je proizvodnja energenata povećana za 2,1% u odnosu na isti period prethodne godine. Zajednički doprinos ovih proizvoda ukupnom rastu industrijske proizvodnje u prvom kvartalu 2010. godine iznosio je 5,65 procentnih poena.

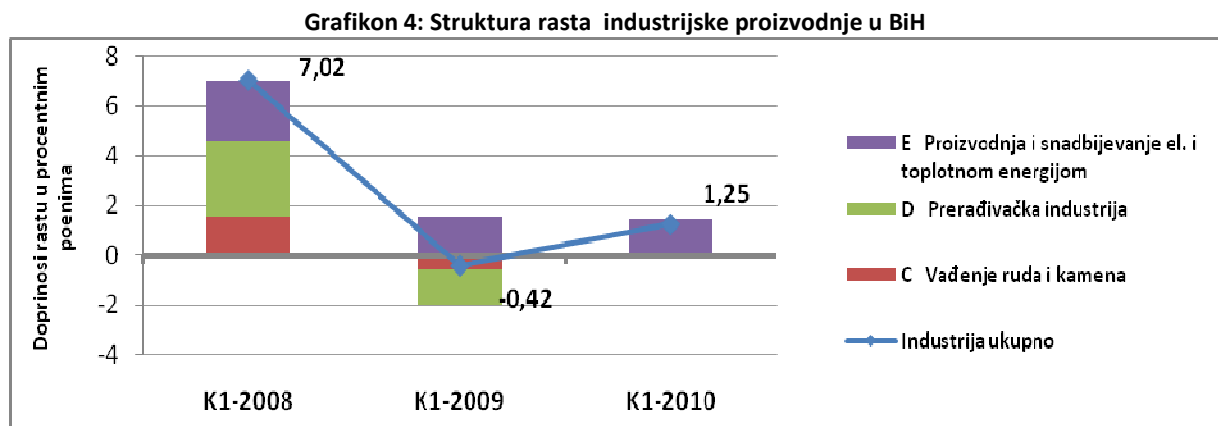
Grafikon 3: Doprinosi rastu industrijske proizvodnje po kategorijama proizvoda

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U poređenju sa prvim kvartalom 2009. godine sektor rudarstva u Bosni Hercegovini tokom prvog kvartala 2010 ostvario je nešto slabije rezultate i zabilježio pad proizvodnje od 1,5%, a doprinos ukupnom rastu industrijske proizvodnje bio je negativan i iznosio je 0,2 procentna poena . Tokom prvog kvartala 2010. godine u rudnicima mrkog uglja i lignita u BiH evidentirano je smanjenje proizvodnje od 2%, dok su rudnici koji se bave proizvodnjom ruda metala i ostalih ruda ostvarili povećanje proizvodnje od 16,5 % u odnosu na isti period prethodne godine. Glavni razlog poboljšanja proizvodnje ruda metala u prvom kvartalu ove godine jeste povećanje proizvodnje u preduzeću ArcelorMittal Zenica do koje je došlo zahvaljujući oporavku potražnje za željezom i čelikom na izvoznim tržištima.

BiH prerađivačka industrija koja je u velikoj mjeri izvozno orjentisana tokom 2009. godine najviše je bila pogođena svjetskom ekonomskom krizom tako da je zabilježila značajno smanjenje proizvodnje i imala najveći utjecaj na ukupni pad indeksa industrijske proizvodnje u BiH. Međutim već u prvom kvartalu 2010. godine primjetni su prvi znaci stabilizacije i blagog oporavka pojedinim granama BiH prerađivačke industriji . S druge strane BiH energetske sektor kako u godini krize tako i u prvom kvartalu 2010. godine bilježi povećanje proizvodnje i može se konstatovati da je jedan od zaslužnih što je BiH ostvarila rast industrijske proizvodnje u odnosu na prvi kvartal prethodne godine.

Izvor: Agencija za Statistiku Bosne i Hercegovine

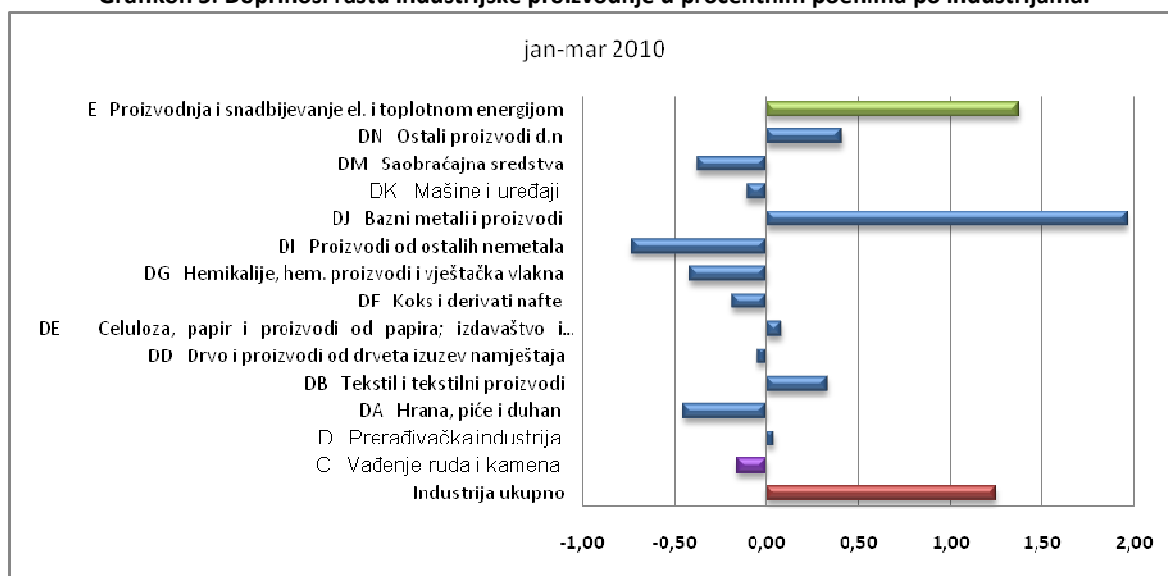
Prerađivačka industrija u BiH

Prerađivačka industrija u BiH u velikoj mjeri je izvozo orjentisana tako da skoro u potpunosti zavisi od kretanja na inostranim tržištima. To se najbolje vidjelo u protekloj godini kada je usljed ekonomske krize pad ekonomske aktivnosti na izvoznim tržištima rezultirao značajnim smanjenjem proizvodnje u BiH prerađivačkoj industriji od 4,5% na godišnjem nivou. Međutim već početkom 2010. godine intenziviranje ekonomske aktivnosti i oporavak industrija u zemljama regiona i EU pozitivno se odrazio na prerađivačku industriju u BiH. Povećanje inostrane tražnje za BiH izvoznim proizvodima u prvom kvartalu 2010. rezultirao je povećanjem BiH izvoza od 24,5% i neznatnim rastom prerađivačke industrije od 0,1% u odnosu na prvi kvartal prethodne godine. Iako skroman, rast prerađivačke industije u BiH tokom prvog kvartala 2010. godine ipak ostavlja prostora za optimizam jer je zaustavljen negativni trend iz prethodne godine, a predviđanja u zemljama EU su da će industrijski oporavak biti nastavljen.

Metalna industrija ima visok nivo integriranosti u svijetske proizvodne lance i smatra se nosiocem prerađivačke industrije u BiH. Već početkom 2010. godine oporavak tržišta metala svijetu i skok svijetskih cijena metala pozitivno se odrazio na BiH metalnu industriju a ponajviše na proizvodnju baznih metala. Tokom prvog kvartala 2010. godine BiH metalna industrija zabilježila je povećanje proizvodnje od preko 10% i povećanje izvoza od 50% u poređenju sa istim periodom prethodne godine, dok je njen doprinos ukupnom rastu industrijske proizvodnje iznosio skoro 2 procentna poena. Potrebno je napomenuti da za razliku od prethodnih godina proizvodnja proizvoda od metala nije pratila trend kretanja industrije baznih metala koji je bio pozitivan i najviše je doprinio ukupnom rastu kako metalne industrije tako i ukupne industrijske proizvodnje u BiH. Razlog za ovakav razvoj situacije leži u tome da je industrija baznih metala više izvozno orjentisana, dok se proizvodi od metala više koriste za domaću proizvodnju prije svega u sektoru građevinarstva koji još uvijek nastavlja negativni trend poslovanja iz prošle godine. Tako u prvom kvartalu 2010. godine industrija baznih metala bilježi povećanje proizvodnje od skoro 50% u odnosu na isti period prethodne, godine dok proizvodnja proizvoda od metala smanjena za 50% u navedenom periodu. Kategorije proizvoda koje su najviše doprinjele rastu industrijske proizvodnje u prvom kvartalu 2010. godine su: željezo i čelik sa 3,5, aluminijum 1,3 procentna poena, dok je najveći negativni doprinos bio u kategoriji metalnih konstrukcija i iznosio je 3,5 procentnih poena. Glavni razlozi povećanja proizvodnje baznih metala u BiH u prvom tromjesečju ove godine je oporavak industrije u svijetu, povećana tražnja za baznim metalima na inostranim tržištima i skok cijena metala u svijetском tržištu. Tako je prema podacima EUROFER-a tokom prvog kvartala došlo do stabilizacije potrošnje metala u EU a uvoz metala ima tendenciju rasta u odnosu na

prethodnu godinu.⁵ S druge strane prema podacima IMF-a cijene metala na svijetском tržištu su drastično skočile u odnosu na prošlu na prošle godinu. Tako je ukupni indeks cijena metala u prvom kvartalu 2010. povećan za preko 50% u odnosu na isti period prethodne godine, dok je prosječna cijena aluminijuma u istom vremenskom periodu porasla sa 1365 \$ u 2009 na 2165\$ po toni.⁶ Navedeni faktori doveli su povećanja narudžbi iz inostranstva što je stimulisalo nosioce BiH metalne industrije ArcelorMittal iz Zenice i Aluminijum Mostar da ponovo počnu raditi punim kapacitetom. Ova dešavanja u metalnoj industriji u velikoj mjeri odredila su kretanje kako prerađivačke industrije tako i ukupne industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini.

Grafikon 5: Doprinosi rastu industrijske proizvodnje u procentnim poenima po industrijama.

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Pored industrije baznih metala koja je bila ključna za rast ukupnog indeksa industrijske proizvodnje u BiH u prvom kvartalu 2010. godine, industrija namještaja, tekstilna i kožarska industrija te industrija celuloze i papira također su ostvarile povećanje proizvodnje u odnosu na prvi kvartal prethodne godine. Ako se ima u vidu učešće svih ovih industrija onda posebno treba izdvojiti proizvodnju namještaja koja već duži niz godina ima značajan doprinos u ukupnoj industrijskoj proizvodnji u BiH. Tako je industrija namještaja i u prvom kvartalu ove godine ostvarila rast proizvodnje od 7% i rast izvoza od 30% u odnosu na prvi kvartal prethodne godine, dok je njen doprinos u ukupnom rastu industrijske proizvodnje iznosio skoro 0,5 procentnih poena.

S druge strane industrijske grane koje su u proteklm godinama uz metalnu industriju bile nosioci industrijske proizvodnje i izvoza u BiH prema podacima iz prvog kvartala 2010. godine još uvijek trpe posljedice globalne ekonomske krize iz prošle godine. Stimulativne mjere koje su pokrenute u određenim zemljama EU kako bi se prevazišla kriza u auto-industriji nisu se značajnije odrazile na poslovanje BiH autoindustrije. Pad proizvodnje u auto-industiji tokom prvog kvartala 2010. iznosio je skoro 30%, dok je izvoz neznatno povećan za svega 3% u odnosu na isti period prethodne godine. Međutim posljednji raspoloživi podaci ACEA ukazuju na blagi oporavak proizvodnje i prodaje novih

⁵ EUROFER – (European Confederation of Iron and Steel Industries) - „*Economic and Steel Market Outlook 2010-2011*“, April 2010.

⁶ IMF- „Indices od Primary Commodity Prices 1999-2010“, April 2010.

automobila u EU (rast u martu 8,8%) što bi se trebalo pozitivno odraziti na BiH auto-industriju koja ima visok stepen integriranosti u proizvodne lance EU.⁷

Tokom 2009. godine sektor građevinarstva kako u svijetu tako i u Bosni i Hercegovini našao se na udaru svjetske ekonomske krize čemu svjedoči i smanjenje građevinskih radova od 20% u odnosu na prošlu godinu. Građevinski sektor kako u EU tako i u BiH dosta sporo se oporavlja od posljedica prošlogodišnje krize i još uvijek trpi negativne posljedice iz prošle godine. Ovakva situacija u građevinarstvu oslabila je tražnju za građevinskim materijalom i samim tim dovela do pada proizvodnje nemetalnih minerala od preko 25% u odnosu na prvi kvartal prethodne godine. Najveći pad proizvodnje desio se u proizvodnji cemetna, opeke i crijeva. Negativni doprinos proizvodnje nemetalnih minerala ukupnom rastu industrijske proizvodnje u BiH iznosio je 0,8 procentnih poena.

Prehrambena, hemijska i naftna industrija koje imaju značajno učešće u ukupnoj BiH industrijskoj proizvodnji nakon što su u proteklim godinama dale značajan doprinos rastu BiH industrije u prvom kvartalu 2010. godine poslovale su ispod prošlogodišnjeg nivoa. Prehrambena industrija u navedenom periodu bilježi pad proizvodnje od -3,5%, dok je pad proizvodnje u hemijskoj industriji iznosio 6% u odnosu na prvi kvartal prošle godine. Pokretanje proizvodnog procesa u Rafineriji nafte Bosanski Brod rezultirao je enormnim stopama rasta naftne industrije u prošloj godini, međutim tokom prvog kvartala 2010. godine BiH naftna industrija bilježi smanjenje proizvodnje od 15% u odnosu na isti period prethodne godine. Ove tri veoma važne industrijske grane u prvom tromjesečju ove godine imale su negativan doprinos u ukupnom rastu industrijske proizvodnje od preko 1 procentni poen.

Energetski sektor u BiH

Energetski sektor u Bosne i Hercegovini koji uključuje rudnike i proizvodnju električne energije nastavio je pozitivni doprinos industrijskoj proizvodnji u BiH i tokom prvog kvartala 2010. godine. I pored činjenice da su rudnici na teritoriji cijele BiH zabilježili nešto slabije rezultate u odnosu na prvi kvartal prošle godine, ukupna proizvodnja električne energije u BiH tokom prvog kvartala povećana je za preko 10%. Veoma povoljna hidrološka situacija u prva tri mjeseca, te nesmetan rad termo-energetskih postrojenja omogućili su ovo povećanje ukupne proizvodnje električne energije u Bosni i Hercegovini. Tako je energetski sektor uz industriju baznih metala bio generator rasta ukupne industrijske proizvodnje u BiH u prvom kvartalu 2010. Tokom prvog kvartala 2010. godine doprinos energetskog sektor ukupnom rastu industrijske proizvodnje iznosio je skoro 1,5 procentnih poena. Prema podacima DERK-a povećanje proizvodnje uz smanjen nivo potrošnje u odnosu na prvi kvartal 2009. godine rezultirali su viškovima električne energije koje su BiH preduzeća veoma uspješno plasirala na međunarodnom tržištu. Povećani nivo cijena na međunarodnom tržištu uz već postojeću potražnju za električnom energijom rezultirali su povećanjem BiH izvoza električne energije od skoro 7%, odnosu na isti period prethodne godine.⁸

Građevinarstvo

Snažno opadanje građevinarstva iz 2009. godine je ne samo nastavljeno, nego je čak i dodatno intenzivirano u prvom tromjesečju 2010. godine. Naime, godišnji pad vrijednosti radova u prvom tromjesečju 2010. od 30%⁹ je bio znatno snažniji u odnosu na 19,9% ukupnog pada iz prethodne godine. Ovo je peto tromjesečje u nizu od početka negativnog trenda tako da je vrijednost građevinskih radova u prvom tromjesečju 2010. približno vraćena na nivo iz istog perioda 2007 godine. Glavni uzroci ovako

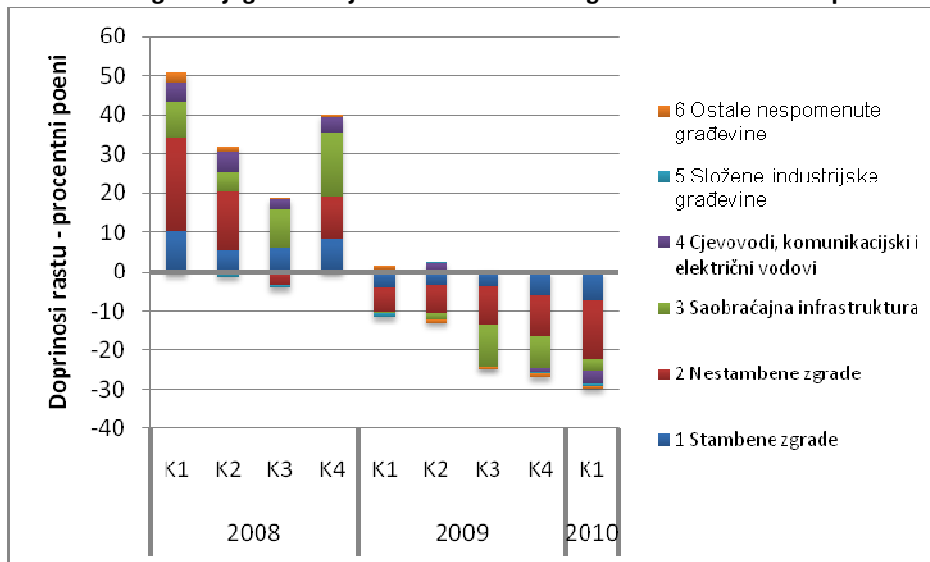
⁷ ACEA-Association des Constructeurs Europeenes d'Automobiles „Press Release“, 27.04.2010

⁸ DERK- Državna Regulatorna Komisija za Električnu Energiju.

⁹ Izvor: Procjena DEP-a na bazi entitetskih podataka o građevinarstvu.

snažnog negativnog trenda su bili problemi sa raspoloživim dohodkom, javnim finansijama i rastom kredita. Intenziviran pad izgradnje u kategoriji nestambenih zgrada u RS je ponajviše doveo do intenziviranja ukupnog pada BiH radova obzirom da je u FBiH nastavljen snažan godišnji pad iz 2009 od približno 30%. Iako je zabilježen snažan pad u svim kategorijama radova i to u oba entiteta treba naglasiti da su nestambene zgrade imale ubjedljivo najveći udio kako u ukupnom padu građevinarstva tako i njegovom intenziviranju tokom prva tri mjeseca 2010.

Grafikon 6: Struktura godišnjeg rasta vrijednosti izvršenih BiH građevinskih radova u prvom tromjesečju

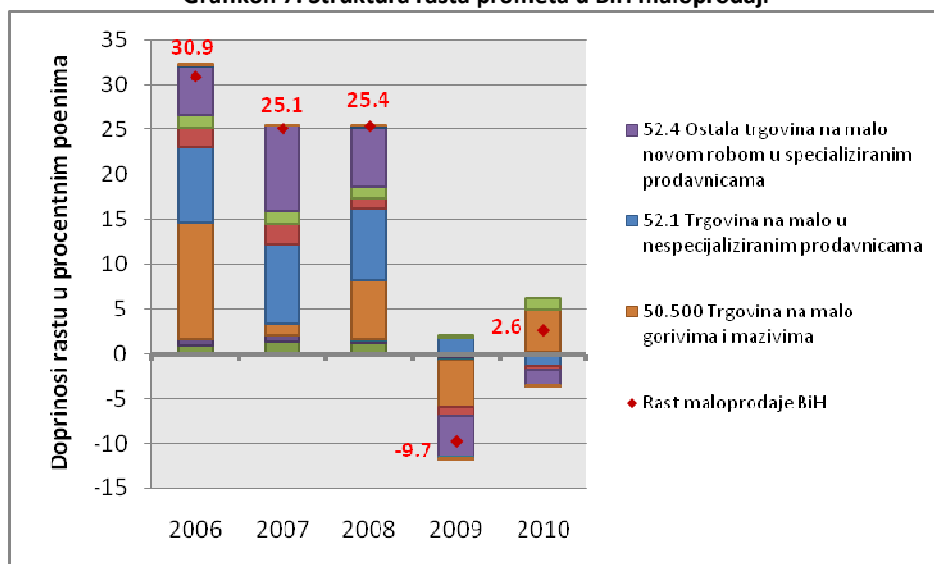
Izvor: Procjena DEP-a na bazi entitetskih podataka o građevinarstvu

Slabi poslovni rezultati preduzeća i problemi javnih finansija u 2009. i 2010. godini su se kao važni faktori problema u finansiranju privatnih i javnih investicija najviše odrazili na nestambene zgrade čiji je pad vrijednost izgradnje od 38% g/g zaslužen za približno polovicu ukupnog pada vrijednosti izvršenih građevinskih radova u prvom tromjesečju. Pored toga, problemi finansiranja javnih investicija su doveli do snažnog godišnjeg pada vrijednosti izgradnje saobraćajne infrastrukture od 11,2%, te pada cjevovoda i drugih instalacijskih vodova od 34%. S druge strane, oslabljeni poslovni rezultati građevinskih preduzeća su najvjerovatnije znatno ugrozili njihovu kreditnu sposobnost i time bitno uticali i na smanjenje stanja bankarskih kredita građevinskim preduzećima u prvom tromjesečju (od 4% g/g). Stagnacija stanja stambenih kredita u odnosu na prvo tromjesečje 2009 ukazuje na teškoće finansiranja rasta stambene tražnje. Ovo je uz pad raspoloživog dohodka u prethodnoj godini, dovelo do snažnog pada stambene izgradnje od 38,8% g/g. Ipak, negativan trend bi mogao oslabiti u skorijoj budućnosti. Ispunjavanje uslova iz „Stand by“ aranžmana sa MMF-om bi u skorijoj budućnosti moglo učiniti dostupnim sredstva Svjetske Banke i EBRD-a namjenjena ulaganjima u prije svega cestovnu infrastrukturu čime bi javni radovi bili znatno osnaženi. Konkretno, time bi se ne samo obezbjedila dodatna sredstva za izgradnju cesta nego bi se ujedno oslobodila veća sredstva za nestambene zgrade i cjevovode i ostale instalacijske vodove iz domaćih izvora. Postepeni oporavak industrijske proizvodnje i izvoza ukazuju na mogući skori početak oporavka privatnih ulaganja u nestambene zgrade koje su tokom ekonomske krize u 2009., te u prvom tromjesečju 2010. činile jedan od glavnih faktora ukupnog pada u BiH građevinarstvu.

Maloprodaja

Smanjenje pada privatne potrošnje se odrazilo na maloprodaju čiji promet praktički stagnira u prvom tromjesečju 2010. nakon prošlogodišnjeg pada od skoro 10%. Naime, u prvom tromjesečju 2010 je ostvaren izuzetno skroman rast prometa maloprodaje od 2,6% g/g¹⁰ koji kada se deflacioniše sa indeksom potrošačkih cijena (CPI) u realnom smislu iznosi svega 0,9% g/g. Primjenom adekvatnog indeksa maloprodajnih cijena kod deflacionisanja realni rast bi bio znatno niži ili čak i negativan¹¹. Naime, u tom slučaju bi snažan rast maloprodajnih cijena goriva vjerovatno proizveo znatno veći indeks maloprodajnih cijena u odnosu na zvaničan CPI obzirom na znatno veći udio goriva i maziva u strukturi maloprodajnog prometa u odnosu na njihov udio u ukupnoj privatnoj potrošnji. To je ilustrovano na grafikonu ispod gdje se jasno vidi da je upravo trgovina gorivima i mazivima bila najzaslužnija za pomenuti skroman porast maloprodajnog prometa.

Grafikon 7: Struktura rasta prometa u BiH maloprodaji

Izvor: Procjena DEP-a na bazi entitetskih podataka o maloprodaji

Naime, grafikon iznad ilustruje negativne doprinose rastu tradicionalno najdominantnijih maloprodajnih kategorija u prvom tromjesečju 2010 kao što su specijalizovane i nespecijalizovane prodavnice pri čemu goriva i maziva predstavljaju jedini izuzetak sa pozitivnim rastom prometa. Skroman oporavak industrijske proizvodnje i djelomičan oporavak izvoza prije svega u domenu baznih metala su uglavnom doveli do snažnog porasta prevoza roba željeznicom, a ne drumom, što dodatno ukazuje da je intenzivan godišnji porast trgovine gorivima i mazivima u prvom tromjesečju od 24,4% bio posljedica porasta maloprodajnih cijena goriva. Pad prometa u nespecijalizovanim prodavnicama od 2,9% g/g u kojima se uglavnom prodaju živežne namirnice i druga netrajna potrošačka dobra je uglavnom bio rezultat smanjenja (ili stagnacije) privatne potrošnje. U domenu specijalizovanih prodavnica, privatna potrošnja je takođe dovela do pada trgovine još nekoliko značajnih kategorija netrajnih i trajnih potrošačkih dobara kao npr. odjevnih predmeta (11,7% g/g) i električnih uređaja za domaćinstvo (4,8% g/g). U isto vrijeme, zabilježeno je nekoliko pozitivnih trendova u domenu prometa specijalizovanih prodavnica kao što je godišnji porast prometa trgovine obuće i kožnih proizvoda od 9,5%, tekstila od 22,1% i namještaja

¹⁰ Izvor: Procjena DEP-a na bazi entitetskih podataka o maloprodaji.

¹¹ Statističke institucije u BiH su nakon početka objavljivanja CPI prestale sa objavljivanjem indeksa maloprodajnih cijena.

od 10,9%. Konačno, snažan pad građevinskih radova u prvom tromjesečju je, u okviru specijalizovanih prodavnica, doveo do godišnjeg pada trgovine građevinskim materijalima od 11,2%. Ovo je zajedno sa pomenutim kategorijama trgovine u specijalizovanim prodavnicama rezultiralo njenim ukupnim godišnjim padom od 8%. Uprkos skromnom porastu prometa trgovine na malo u prvom kvartalu njen pozitivan trend je sve intenzivniji iz mjeseca u mjesec tako da je njen godišnji rast u martu iznosio 6,8%. Očekivani postepeni oporavak BiH ekonomije bi kroz postepeno poboljšanje raspoloživog dohodka, izvoza i investicija mogao rezultirati daljnjim jačanjem maloprodajnog prometa u 2010 godini.

Tržište rada

Iako se u prvom tromjesečju 2010. godine javljaju blage naznake postepenog oporavka BH ekonomije kroz ponovni rast izvoza te blagi rast industrijske proizvodnje kao glavnih akceleratora ekonomskog rasta, prvi kvartal na tržištu rada BiH i dalje prati negativan trend koji se posebno ogleda u konstantnom rastu broja nezaposlenih lica, minorniom rastu plata te smanjenju penzija u BiH.

Zaposlenost

Prosječan broj zaposlenih lica u BiH je u prvom kvartalu 2010. godine je iznosio 700¹² hiljada lica što je za 0,6% više pri godišnjem poređenju. Podaci o broju zaposlenih u BiH podložni su reviziji sa objavom podatka o broju zaposlenih lica u RS za mart 2010. godine. Pošto je zvaničan broj zaposlenih lica u FBiH, gdje je zaposleno više od polovine ukupno zaposlenih u BiH, smanjen u odnosu na K1 2009. govori da bi broj zaposlenih u BiH nakon korekcije ipak mogao biti nešto manji. Takođe broj registrovanih osiguranika – zaposlenih lica koja uplaćuju prihode od doprinosa u entitetskim penzionim fondovima je smanjen (u FBiH 2,5%, RS 6,6%) i ukazuje da je broj zaposlenih u BiH u K1 2010. godine manji u odnosu na isti period 2009. godine.

U sektorskoj analizi broja zaposlenih primjećuje se da su sektori *prerađivačka industrija i građevinarstvo* najviše doprinijeli smanjenju broja zaposlenih u okviru privatnog sektora, dok je u okviru javnog sektora broj zaposlenih lica uvećan u K1 2010. godine za 3% što je uticalo na pomenutu pozitivnu stopu promjene broja zaposlenih lica u BiH. Proizvodnja u okviru *prerađivačke industrije* u BiH je zabilježila minoran rast (0,1%) što je uticalo da broj zaposlenih lica u ovoj grani bude smanjen za 2% g/g. Sa enormnim smanjenjem obima *građevinskih* radova u BiH došlo je do smanjenja broja zaposlenih u ovoj grani za 1% g/g u prvom tromjesečju 2010. U oblasti *rudarstva i poslovanja* nekretnina je takođe smanjen broj zaposlenih lica ali zbog relativno malog broja zaposlenih lica u ovim kategorijama pomenute promjene nisu bitno determinisale ukupan broj zaposlenih u BiH.

Broj zaposlenih lica u FBiH je u K1 2010. godine je iznosio 423,6 hiljada lica što je manje za 1,1% u odnosu na K1 2009. Najizražajnije smanjenje broja zaposlenih lica je bilo kao i na nivou BiH u oblasti prerađivačke industrije (3,8% g/g) te građevinarstva (7,3% g/g) ali i u oblasti ugostiteljstva (5,2%).

Podatak o broju zaposlenih lica u RS u periodu pisanja trendova nije objavljen te će analiza zaposlenih lica u RS biti prezentirana u polugodišnjim ekonomskim trendovima.

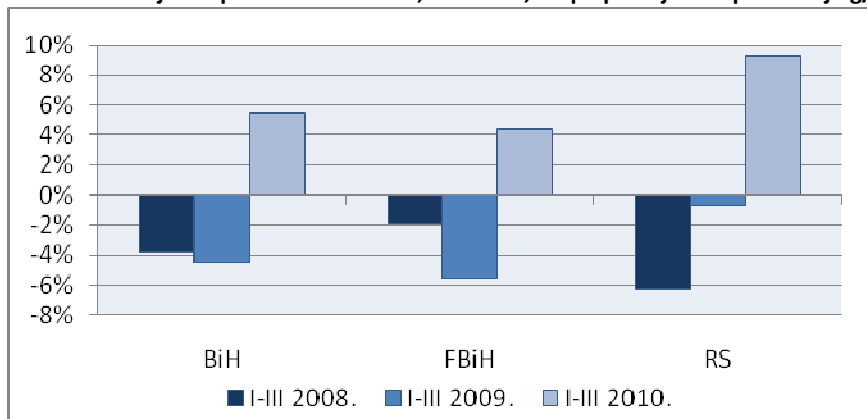
¹² Broj zaposlenih lica u BiH je privremen do objavljivanja zvaničnog broja zaposlenih lica u RS za mjesec mart 2010. godine. Izvor: BHAS

Nezaposlenost

Broj nezaposlenih lica u BiH u prvom kvartalu 2010. godine je značajno uvećan. Otežani uslovi poslovanja BH preduzeća su intenzivirali otpuštanja zaposlenih lica i otežali mogućnost zaposlenja novopristigle radne snage na tržištu rada. Prosječan broj nezaposlenih lica u BiH u K1 2010. godine je iznosio 518,3 hiljada lica što je za 5,5% više u odnosu na isti period 2009. godine odnosno 27, 1 hiljada lica. U odnosu na prosječan broj nezaposlenih lica iz 2009. godine broj nezaposlenih u K1 2010. je veći za 4,2% ili 20,7 hiljada lica. Oba entiteta u BiH su registrovala porast broja nezaposlenih lica u K1 2010. (u FBiH 4,4%, u RS 9,3%). Kao i prethodnu godinu najveći broj novoprijavljenih nezaposlenih lica su KV, NKV i SSS stručne spreme i u FBiH i RS.

Zvanična stopa nezaposlenosti u BiH je u martu 2010. godine iznosila 42,6%.

Grafikon 8: Broj nezaposlenih lica u BiH, FBiH i RS, stope promjene – poređenje g/g

Izvor: Entitetski zavodi za zapošljavanje

Plate

Negativno kretanje plata u BiH kao posljedica recesije iz 2009. godine se naročito izražava u prvom tromjesečju 2010. godine. Prosječna neto plata u BiH u K1 2010. je iznosila 790 KM i veća je za samo 0,2% g/g što je znatno sporiji rast ako uzmemo u obzir prošlogodišnju stopu rasta u istom periodu od 12%.

Najveći doprinos skromnom rastu neto plata je bio kroz smanjenje plata u RS i znatno sporiji rast plata u FBiH. Inflacija u BiH je uticala da u K1 2010. godine realna neto plata kako u BiH tako i oba entiteta bude smanjena (tabela ispod).

Neto plate u okviru privatnog¹³ sektora u K1 2010. su znatno sporije rasle i bile veće za 1,4% u odnosu na K1 2009. godine. Oblasti sa najnižim neto platama *prerađivačka industrija i građevinarstvo*, sa smanjenjem broja zaposlenih u posmatranom kvartalu, zabilježile su minoran rast plata od 2,1% odnosno 0,7% u istom periodu.

S druge strane, javni¹⁴ sektor koji prednjači sa visinom prosječne neto plate je u prvom kvartalu 2010. godine zabilježio smanjenje plata od 1,9% što je posljedica budžetskih restrikcija. Smanjenje plata je još

¹³ Privatni sektor čine oblasti A-K prema standardnoj klasifikaciji djelatnosti (SKD).

¹⁴ Javni sektor čine oblasti L-O prema standardnoj klasifikaciji djelatnosti (SKD).

značajnije ako napomenemo da je u K1 2009. ovaj sektor ostvario rast plata od gotovo 14% g/g. Najveće smanjenje plata je bilo u oblasti *zdravstva* (2,9%) potom *javne uprave* (2%) te *obrazovanja* (0,2%). U svakom od pomenutih sektora je zabilježen porast broja zaposlenih lica u istom periodu.

Entitetske neto plate su se takođe značajno promijenile. Prosječna nominalna neto plata u FBiH je bila veća za samo 0,8% g/g u K1 2010. godine i iznosila 796 KM, dok je u RS prosječna neto plata smanjena za 1,9% g/g i iznosila 774 KM. Smanjenje plata je najznačajnije u okviru javnog sektora u oba entiteta s tim da su u RS neto plate najviše umanjene u okviru zdravstva (9,2%) dok su u FBiH najviše umanjene u javnoj upravi (2%).

Tabela 1: Nominalni i realni rast plata u BiH

	BiH	FBiH	RS
nominalni rast plata			
I-III 2008.	9,3%	12,6%	23,1%
I-III 2009.	11,6%	10,4%	15,5%
I-III 2010.	0,2%	0,8%	-1,9%
realni rast plata			
I-III 2008.	2,6%	5,4%	16,0%
I-III 2009.	9,9%	8,2%	14,1%
I-III 2010.	-1,5%	-0,2%	-4,1%

Izvor: BHAS, entitetske agencije za statistiku

Penzije

Penzije u BiH su se u 2010. godini nastavile blago smanjivati. Loša privredna aktivnost u BiH odrazila se negativno na penzione fondove u BiH odnosno prikupljene prihode od doprinosa. Smanjenje broja zaposlenih lica u BiH u pojedinim granama privrede je doprinijelo da prikupljeni prihodi od doprinosa u prvom tromjesečju 2010. godine budu nešto skromniji. Prosječna penzija u BiH je u K1 2010. godine iznosila 333,8 KM i manja je za 1,4% g/g što je najvećim dijelom posljedica smanjenja beneficiranih penzija u FBiH iz 2009. godine. S obzirom da je u BiH u K1 2010. zabilježena inflacija realno smanjenje penzija u BiH je bilo znatno veće i iznosi 3,1%.

S druge strane, prosječan broj penzionera u BiH je uvećan u istom periodu za 4,7% g/g i iznosio 578,3 hiljada lica i još jedan je pokazatelj opterećenja penzionih fondova sa novopenzionisanim licima, dok je broj osiguranika¹⁵ koji najvećim dijelom finansiraju penzije u BiH umanjen. U BiH 1,2¹⁶ zaposlenih lica uplaćuje doprinose za jednog penzionera odnosno broj penzionera se i dalje uvećava mnogo brže u odnosu na broj zaposlenih lica. I pored toga, minimalne penzije u oba penziona fonda u BiH su ostale nepromjenjene u odnosu na 2009. godinu i iznosile su 296 KM u FBiH i 160 KM u RS.

Prosječne entitetske penzije u K1 2010. godine su takođe bile nešto manje u odnosu na K1 2009. U FBiH prosječna penzija u pomenutom kvartalu je iznosila 342,6 KM dok je u RS iznosila 319,4 KM što je manje za 1,7% odnosno 0,9% respektivno. Broj osiguranika u FBiH je smanjen za 2,5% dok je u RS umanjen za čak 6,6% što ukazuje na mogućnost otežanog finansiranja penzija u 2010. godini koje prati rast broja penzionera u oba entiteta.

¹⁵ Zaposlena lica koja u entitetske penzione fondove plaćaju prihode od doprinosa.

¹⁶ Podatak se odnosi na prvi kvartal 2010. godine.

II JAVNE FINANSIJE

Osnovna karakteristika bosanskohercegovačkog fiskalnog sektora u prvom tromjesečju 2010. godine jeste rast ukupnih poreskih prihoda za 3,3%. Pomenuti rast predstavlja rezultat rasta prihoda od indirektnih poreza za 7,3%. Prihodi od direktnih poreza u isto vrijeme bilježe pad od 9,6%. Zahvaljujući realizaciji druge i treće tranše stand-by aranžmana sa MMF-om te novim zaduženjima kod Svjetske banke, u prva tri mjeseca 2010. godine došlo je i do porasta ukupnog javnog vanjskog duga za 9% u odnosu na stanje iz decembra 2009. godine.

INDIREKтни POREZI

Nakon globalne finansijske krize, koja je između ostalog dovela i do značajnog pada prihoda od indirektnih poreza tokom 2009. godine, prvo tromjesečje 2010. godine donosi stabilizaciju i rast prihoda od indirektnih poreza. Tako je prema podacima Uprave za indirektno oporezivanje u prvom tromjesečju 2010. godine prikupljeno 989 miliona KM prihoda od indirektnih poreza što u odnosu na prvo tromjesečje 2009. godine predstavlja rast od 68 miliona KM ili 7,3%. Znajući da prihodi od indirektnih poreza učestvuju u ukupnim poreskim prihodima sa 81,8%, može se pretpostaviti da će se rast prihoda od indirektnih poreza zabilježen u prvom tromjesečju tekuće godine pozitivno reflektovati na bosanskohercegovačku ekonomiju u cjelini.

U ukupnoj strukturi indirektnih poreza, kao najznačajnijoj kategoriji konsolidovanih javnih prihoda u fiskalnom sistemu Bosne i Hercegovine, najznačajnije mjesto zauzima porez na dodatnu vrijednost sa učešćem od preko 60%. S druge strane u strukturi samog PDV-a, PDV obračunat na uvoz učestvuje sa 72%. Zajedno sa prihodima od carina, uvozni PDV generiše preko 50% ukupnih prihoda od indirektnih poreza.

Imajući u vidu činjenicu da prihodi od indirektnih poreza u velikoj mjeri zavise od kretanja u vanjskoj trgovini, njihov rast je uglavnom bio baziran na rastu uvoznog PDV-a. Međutim, u prvom kvartalu 2010. godine došlo je do blagog pada prihoda od uvoznog PDV-a, dok je kod ukupnih prihoda od indirektnih poreza zabilježen rast kao što je prethodno i konstatovano. Razlog za ovaj rast objašnjava činjenica da je uslijed više poreske osnovice nakon rasta akciznih stopa došlo i do rasta prihoda od PDV-a u domaćoj razmjeni.

Priložena tabela daje uvid u kretanje prihoda od indirektnih poreza u prvom tromjesečju za posljednjih šest godina.

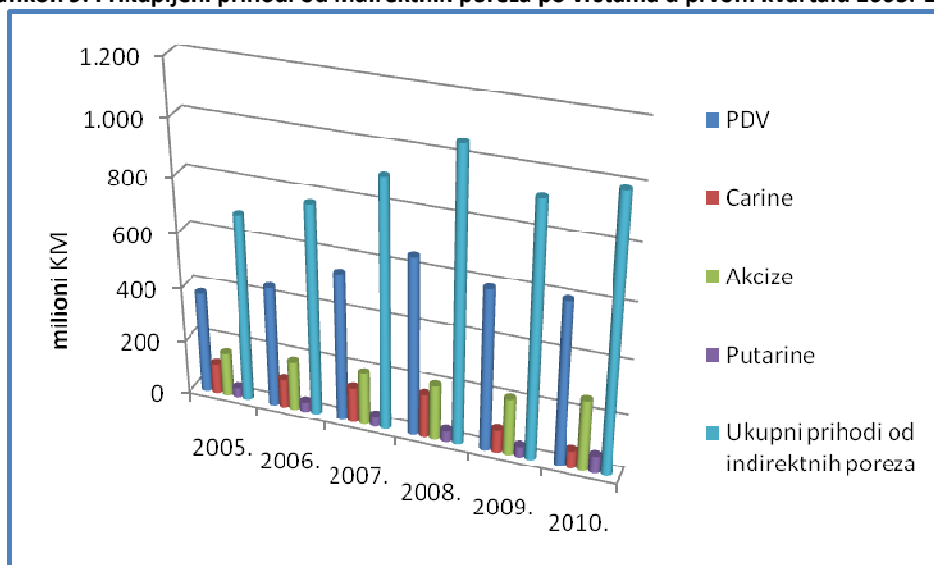
Tabela 2: Prikupljeni indirektni porezi u prvom kvartalu 2005.-2010.

u milionima KM	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
PDV	375	445	544	651	589	598
Carine	114	105	129	161	83	65
Akcize	162	183	194	202	209	261
Putarine	36	36	39	40	40	64
Ukupni prihodi od indirektnih poreza	687	769	906	1.054	921	989

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

Na ispod priloženom grafiku predstavljeno je kretanje prihoda od indirektnih poreza po vrstama u prvom tromjesečju za period 2005.-2010. godina. Može se vidjeti da prihodi prikupljeni po osnovu poreza na dodatnu vrijednost¹⁷ u prvom kvartalu 2010. godine iznose oko 589 miliona KM, što je u poređenju sa istim periodom u 2009. godini rast od 1,6%. Do ovog rasta došlo je uslijed rasta prihoda od PDV-a naplaćenog u domaćoj razmjeni za 11,6% u odnosu na 2009. godinu. S druge strane, kod prihoda od uvoznog PDV-a zabilježen je pad od 3,8%.

Grafikon 9: Prikupljeni prihodi od indirektnih poreza po vrstama u prvom kvartalu 2005.-2010.

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

Posmatraju li se prihodi od carina, u prvom kvartalu 2010. godine primjećuje se pad od 21,3% u odnosu na isti period 2009. godine. Ovaj pad je nastavak trenda iz prethodne godine, do kojeg je dovelo potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom. Sporazumom je naime predviđeno smanjenje carinskih stopa i nefiskalnih dadžbina¹⁸ na širok spektar proizvoda. Važno je napomenuti da je negativan trend prihoda od carina u velikoj mjeri i rezultat smanjenja obima uvoza uslijed globalne finansijske krize.

Zbog navedenih razloga, ali i zbog stagniranja i blagog pada uvoza u prvom tromjesečju 2010. godine, prihodi od carina su za 18 miliona maraka niži u odnosu na prethodnu godinu. Učešće carina u strukturi indirektnih poreza iznosi 6,6%, što takođe predstavlja nastavak negativnog trenda iz prethodne godine. Poređenja radi, učešće carina u strukturi indirektnih poreza u 2009. godini je iznosilo 7,9%.

Prihodi od akciza u prvom kvartalu 2010. godine u ukupnim prihodima od indirektnih poreza učestvuju sa 26,4%. Ova vrsta prihoda bi shodno izmjenama Zakona o akcizama i harmonizaciji stopa sa EU standardima trebala ublažiti posljedice pada prihoda od carina i indirektnih poreza uopšte.

¹⁷ Podaci o PDV-u su preuzeti iz Nacionalne prijave UIO, koja prikazuje neto PDV prihoda na obračunskoj osnovi.

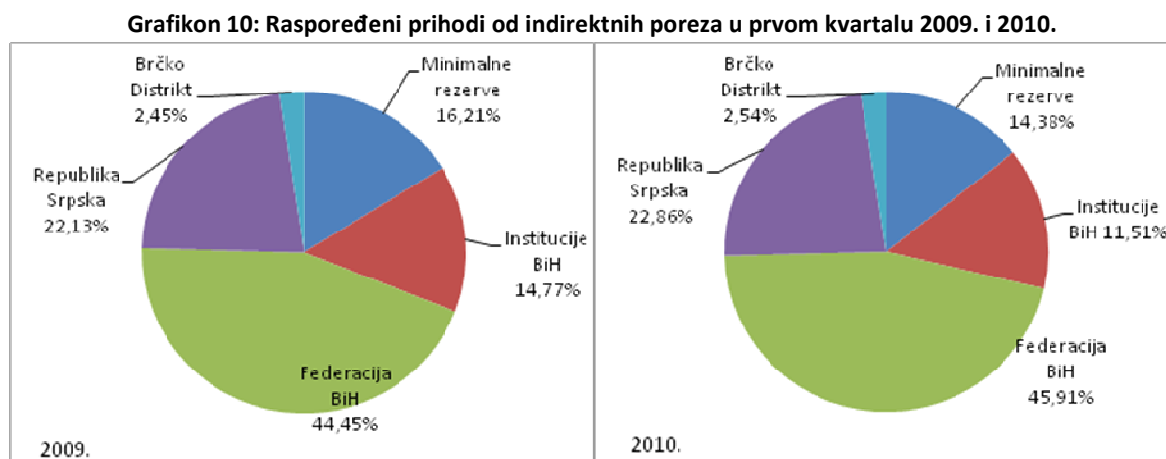
¹⁸ Nefiskalne dadžbine uključuju prihode koji se ostvaruju po osnovu državnog vlasništva nad ekonomskim dobrima ili po osnovu djelatnosti državnih subjekata. U BiH se shodno SAA odrednicama ukida plaćanje carinske evidencije za proizvode iz EU.

U prvom kvartalu 2010. godine prikupljen je 261 milion KM prihoda po ovom osnovu, što u poređenju sa 2009. godinom predstavlja rast od 24,7%. Uz evidentan trend rasta prihoda od akciza, putarine bi takođe trebale generisati dodatne prihode u narednom periodu. U periodu januar-mart 2010. godine, ukupni prihodi od putarina iznosili su 64 miliona KM, što je rast od 61,1% u odnosu na isti period 2009. godine. Rast prihoda od putarina predstavlja rezultat povećanja stope putarine koja se plaća iz maloprodajne cijene naftnih derivata sa 0,15 KM/l na 0,25 KM/l, što se primjenjuje od 01.06.2009. godine.

Tokom posljednje finansijske krize do izražaja je došla osjetljivost bosanskohercegovačkih javnih finansija na promjene u međunarodnoj razmjeni roba i usluga. Imajući u vidu otvorenost bosanskohercegovačke ekonomije i nemogućnost adekvatnog odgovora na eksterne šokove, kretanja u oblasti vanjske trgovine imaju direktne implikacije na prikupljanje prihoda od indirektnih poreza. Ovo ujedno predstavlja i konstantnu opasnost i dovodi u pitanje održivost javnih finansija te nameće obavezu daljnje racionalizacije i provođenje mjera restriktivne fiskalne politike.

Korisnicima Jedinog računa Uprave za indirektno oporezivanje je u periodu januar-mart 2010. godine raspoređeno ukupno 1,2 milijarde KM. To u poređenju sa 2009. godinom predstavlja umanjeno od 1,3%. Do smanjenja sredstava raspoređenih korisnicima Jedinog računa došlo je uslijed rasta dolara u odnosu na euro. Obzirom da je dug Bosne i Hercegovine kod Svjetske banke, kao glavnog kreditora izražen u dolarima, pomenutim rastom dolara rasle su i obaveze servisiranja duga, što je automatski dovelo do smanjenja sredstava namijenjenih korisnicima Jedinog računa. Prema podacima Ministarstva finansija i trezora BiH, polovina plaćenih obaveza po osnovu servisiranja javnog vanjskog duga realizuje se upravo u dolarima.

Na donjem grafiku predstavljena je raspodjela sredstava sa JR UIO u prvom kvartalu 2009. i 2010. godine. Sredstva odvojena za finansiranje rada Institucija BiH u prvom kvartalu 2010. godine manja su za 4,3% u odnosu na prethodnu godinu. Slična situacija je i sa sredstavima za minimalne rezerve, koja su za 12,4% manja od sredstava doznačnih u 2009. godini. Nasuprot navedenim umanjnjima, Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu doznačena su sredstva uvećana za 2% u odnosu na prethodnu godinu.

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

DIREKтни POREZI I DOPRINOSI

Ukupni direktni porezi, prikupljeni u entitetskim poreznim upravama u periodu januar-mart 2010. godine iznose 220,6 miliona KM, što je za 9,6% manje u odnosu na 2009. godinu. Na nivou FBiH prikupljeno je 128,6 miliona KM direktnih poreza, dok je taj iznos za RS 92 miliona KM. Kretanja prihoda od direktnih poreza, kao i doprinosa i ostalih prihoda su predstavljena u sljedećoj tabeli.

Tabela 3: Prihodi od direktnih poreza, ostalih taksi, kazni i naknada i doprinosa u prvom kvartalu 2009. i 2010. (u milionima KM)

Naziv prihoda	FBiH			RS		
	2009	2010	%	2009	2010	%
Direktni porezi	120,0	128,6	7,1%	124,0	92,0	-25,8%
Porez na platu	63,1	65,8	4,3%	30,9	28,6	-7,3%
Porez na dobit	28,0	40,8	45,6%	58,8	42,3	-28,1%
Porezi građana	27,8	20,6	-25,9%	13,2	13,9	5,1%
Ostali porezi	1,1	1,4	21,1%	21,1	7,2	-65,9%
Ostale takse, kazne i naknade	78,6	89,7	14,0%	69,6	68,0	-2,3%
Doprinosi	488,3	584,8	19,8%	274,5	269,5	-1,8%
PIO	280,9	323,3	15,1%	143,0	142,8	-0,1%
Zdravstvo	183,7	234,8	27,8%	115,0	109,8	-4,5%
Nezaposleni	23,6	26,6	12,8%	5,6	5,5	-2,0%
Dječija zaštita	-	-	-	10,9	10,8	-1,3%
Zapošljavanje invalida	-	-	-	-	-	-
Ukupno (direktni porezi + ostale takse, kazne i naknade + doprinosi)	687,0	803,1	16,9%	468,1	429,5	-8,2%

Izvor: Poreska uprava RS i Poreska uprava FBiH

FBiH je u prvom kvartalu 2010. u odnosu na 2009. godinu zabilježila rast prihoda od direktnih poreza u iznosu od 7,1%, dok RS za isti period bilježi pad koji iznosi 25,8%. Pad u RS je generisan u okviru poreza na platu i ostalih poreza, dok je kod poreza građana evidentiran rast.

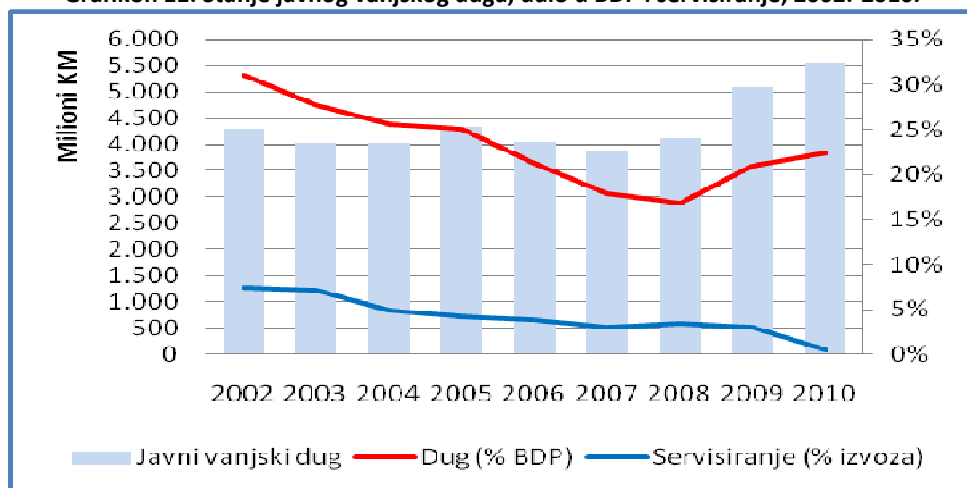
Tako je u RS na kvartalnom nivou porez na platu pao za 7,3%, porez na dobit za 28,1%, ostali porezi za 65,9%, dok su porezi građana rasli za 5,1%. S druge strane prihodi od poreza na platu u FBiH su rasli za 4,3%, poreza na dobit za 45,6%, ostali porez za 21,1%, dok su porezi građana pali za 20,6%.

JAVNI VANJSKI DUG

Prema podacima Ministarstva finansija i trezora stanje ukupnog javnog vanjskog duga BiH na kraju prvog kvartala 2010. godine iznosi oko 5,5 milijardi KM. Uporedi li se stanje ukupnog javnog vanjskog duga na kraju prvog kvartala 2010. godine sa stanjem na kraju 2009. godine, može se vidjeti da je došlo do rasta duga u od 9%. Do ovog rasta došlo je, prvenstveno zahvaljujući novim zaduženjima kod Međunarodnog monetarnog fonda. Naime, krajem marta i početkom juna tekuće godine, Bosni i Hercegovini su u doznačena sredstva u iznosu od 282 miliona KM, odnosno druga i treća tranša u okviru stand-by

aranžmana sa MMF-om. Na sljedećem grafiku, predstavljeno je kretanje javnog vanjskog duga, njegovog udjela u BDP-u i servisiranje za period 2002.-2010. godina. Udio trenutnog iznosa javnog vanjskog duga u procijenjenom BDP-u za 2010. godinu iznosi 22%¹⁹.

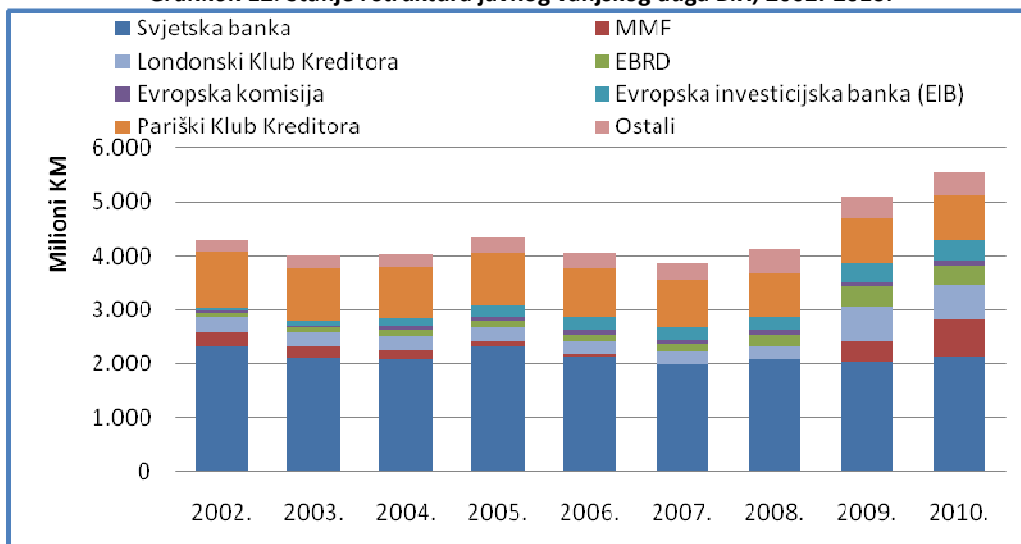
Grafikon 11: Stanje javnog vanjskog duga, udio u BDP i servisiranje, 2002.-2010.

Izvor: MFIT BiH, BHAS, projekcije DEP-a za 2010.

U ukupnoj strukturi javnog vanjskog duga nastavlja se trend porasta zaduženja kod većine kreditora. U prvom kvartalu 2010. godine je tako pored porasta zaduženja kod MMF-a od preko 72% u odnosu na kraju 2009. godine došlo i do porasta zaduženja kod Svjetske banke i to za oko 5%. Od ostalih značajnijih kreditora, ovdje izdvajamo EBRD kod kojeg je došlo do porasta zaduženja za oko 5%, odnosno EIB gdje u prvom kvartalu 2010. godine nije bilo novih zaduženja od strane Bosne i Hercegovine.

Grafikon 12: Stanje i struktura javnog vanjskog duga BiH, 2002.-2010.

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Kao što se može uočiti na iznad priloženom grafiku, najznačajniji udio u javnom vanjskom dugu zauzimaju obaveze prema Svjetskoj banci, na koje otpada oko 38% ukupnog duga. Kao ostali vodeći kreditori izdvajaju se Pariški klub kreditora sa učešćem od 15%, zatim MMF sa 12%, Londonski klub

¹⁹ Kod ove procjene je u razmatranje uzet proizvodni BDP u nominalnom iznosu.

kreditora sa 12% te EBRD i EIB sa 7%.U 2010. godini je na servisiranje obaveza dospjelih na ime javnog vanjskog duga utrošeno 37,3 miliona KM, što predstavlja 79% u odnosu na plan, koji je iznosio 47,2 miliona KM. Od navedenog iznosa, 21,9 miliona KM ili 59% se odnosi na servisiranje duga FBiH, 14 miliona KM ili 38% za dug RS te za dug Brčko distrikta i institucija BiH 1,2 miliona KM, odnosno 3%. Za otplatu glavnice je isplaćeno 67% sredstava, dok je ostalih 33% isplaćeno na ime kamata, servisnih i ostalih troškova. Razlozi zbog kojih plan nije realizovan u cjelosti su sporija dinamika povlačenja sredstava i niže kamatne stope u odnosu na projicirana kretanja.

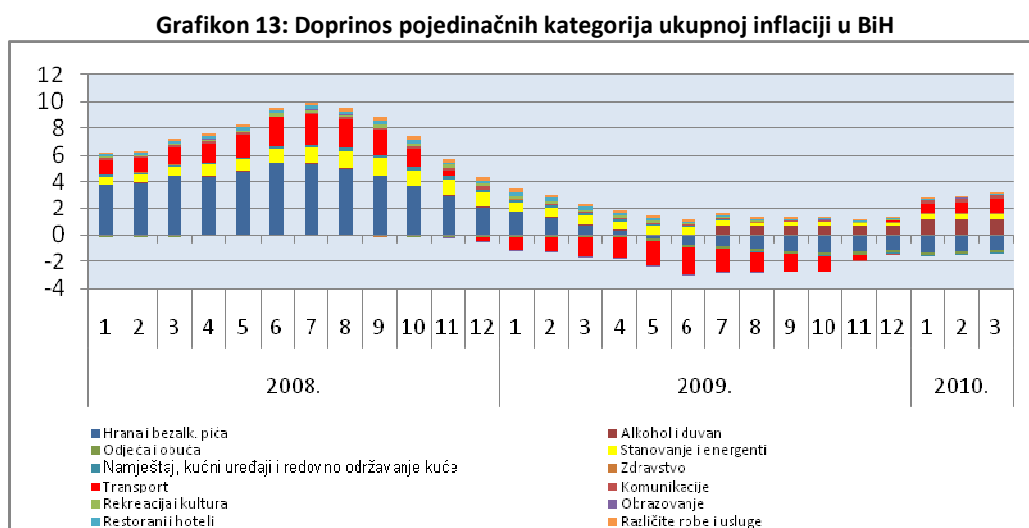
III CIJENE, MONETARNI I FINANSIJSKI SEKTOR

Cijene

Dok je u BiH u 2009. godini zabilježena deflacija prvi kvartal 2010. godine obilježava rast cijena. Godišnja stopa inflacije u BiH mjerena CPI indeksom u prvom kvartalu 2010. godine je iznosila 1,7%.

Najveći doprinos rastu BH inflacije imalo je uvećanje cijena u kategorijama *transporta, alkohola i duvana i stanovanja, vodosnadbijevanja, el. energije, gasa i drugih energenata*. S jedne strane, to je djelimično posljedica poskupljenja nafte u prvom tromjesečju posmatrane godine (nastavak globalnog ekonomskog oporavka i povećanje tražnje za naftom) ali i zbog nepovoljnog uticaja baznog perioda - pada cijena ovog eneregenta u istom periodu 2009. godine. Cijene u BiH u kategoriji transporta su uvećane za 8,3% u prvom tromjesečju 2010. godine, a goriva i maziva su poskupila za 20% u istom periodu. Poskupljenje duvanskih proizvoda – cigareta od januara 2010. godine je posljedica uvođenja akciza (proporcionalne i posebne) što je uvećalo cijene u kategoriji duvana za 45% u K1 2010. godine. U okviru kategorije stanovanja, vodosnadbijevanja, el. energije, gasa i drugih energenata u prvom tromjesečju 2010. godine cijene su veće za 3,1% i to cijena struje je veća za 3,7%, vode 8,3% te tečnih goriva i lož ulja za 9%. Kategorija koja ima relativno mali učinak na ukupno kretanje cijena u BiH a koja je zabilježila značajnije povećanje cijena jesu komunikacije (6,8%) usljed poskupljenja usluga svih operatera u BiH od 1. januara 2010. godine.

Suprotno, na smanjenje inflacije u BiH u istom periodu imale su cijene *hrane i bezalkoholnih pića*. Cijene u ovoj kategoriji su i dalje ostale niže u odnosu na K1 2009. godine (3,2%). *Odjeća i obuća te namještaj i kućni aparati* su takođe pojeftinili za 4% i 0,6% respektivno. Primjetno je da je kretanje CPI indeksa pojedinih kategorija i dalje pod snažnim uticajem slabe domaće tražnje.

Izvor: Agencija za statistiku BiH

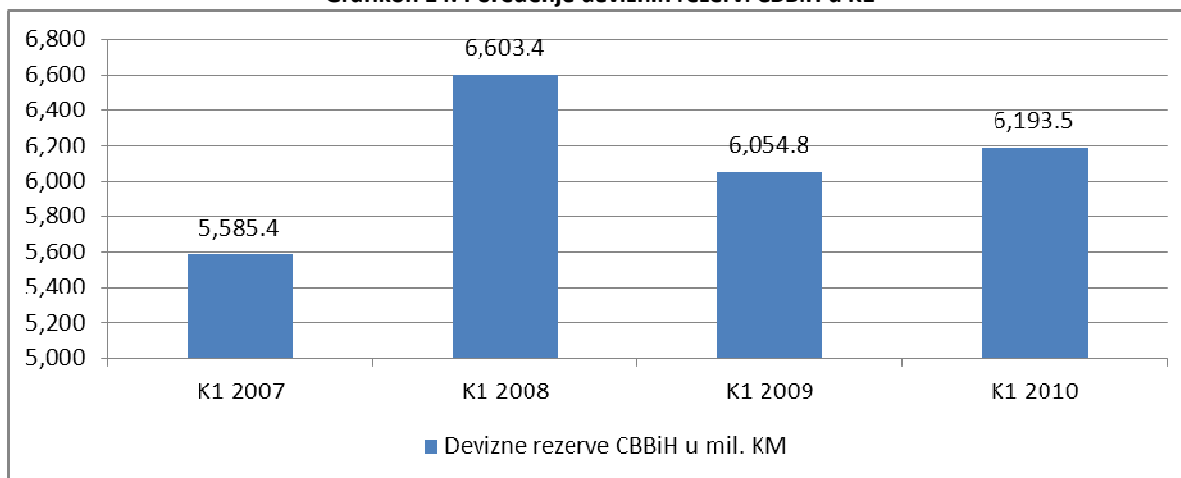
Razvoj monetarnog sektora u BiH

Devizne rezerve Centralne banke BiH ostvarile su blagi rast tokom prvog tromjesečja 2010. godine, tako da je ukupna vrijednost deviznih rezervi na kraju K1 2010. godine iznosila skoro 6,2 milijardi KM. U

poređenju sa istim periodom prethodne godine zabilježen je rast od 2,3% ili 138,7 miliona KM, a u poređenju sa krajem prethodne godine smanjenje od samo 18,6 miliona KM ili 0,3%. Ako se posmatraju devizne rezerve na mjesečnom nivou, tokom trećeg mjeseca 2010. godine došlo je do najvećeg rasta od 2,6%, što se velikim dijelom odrazilo na ukupno povećanje tokom K1 2010. godine. Navedeni rast deviznih rezervi rezultat je, prije svega, poboljšanja u spoljnotrgovinskoj razmjeni tokom prvog tromjesečja tekuće godine. Sa druge strane rastu deviznih rezervi su doprinos dala i sredstva doznačena po osnovu druge i treće tranše Stand-by aranžmana sa MMF-om.

Na kraju K1 2010. godine došlo je do promjene strukture deviznih rezervi²⁰. Devizne rezerve plasirane su najvećim dijelom kao investicije u hartije od vrijednosti u iznosu od oko 3,1 milijarde KM. Učešće ove kategorije od 50,1% u ukupnim deviznim rezervama rezultiralo je da rast od čak 153,3% utiče i na rast ukupnih deviznih rezervi. S druge strane, ova kategorija tokom marta mjeseca bilježi i značajnu mjesečnu stopu rasta od čak 11%, koja se odrazila na rast ukupnih deviznih rezervi i na kraju trećeg mjeseca. Što se tiče druge značajne kategorije (depoziti kod inostranih banaka) u strukturi deviznih rezervi, njihovo učešće u odnosu na isti period prethodne godine se smanjilo za čak 27,4 procentna poena i sada na njih otpada 47,5%. Depoziti kod inostranih banaka nastavljaju svoj negativan trend rasta, i na kraju K1 2010. godine dostižu nivo od oko 2,9 milijarde KM (što predstavlja smanjenje od čak 35,1% u odnosu na K1 prethodne godine). Ova negativna stopa rasta se takođe odrazila na rast ukupnih deviznih rezervi, zbog čega je stopa rasta ostala na niskom nivou. Prije tačno godinu dana u strukturi se pojavila i nova kategorija - zlato. Sada, na kraju K1 tekuće godine, njihovo učešće je poraslo za 0,15 procentnih poena, a ostvarile su rast od 18,8% (ili 10,8 miliona KM).

Grafikon 14: Poređenje deviznih rezervi CBBiH u K1

Izvor: Centralna banka BiH

Na kraju K1 2010. godine, nivo bruto deviznih rezervi bio je dovoljan za finansiranje 5,7 mjeseci prosječnog uvoza BiH roba i usluga (prema podacima CBBiH), što predstavlja zadovoljavajući koeficijent sa aspekta finansijske stabilnosti²¹.

²⁰ Do kraja marta 2010. godine vodeća kategorija u strukturi deviznih rezervi su bili depoziti kod inostranih banaka. A sada najveće učešće otpada na investicije u hartije od vrijednosti.

²¹ Koeficijent pokazuje da se 5,7 mjeseci uvoza može finansirati deviznim rezervama CBBiH, u slučaju finansiranja deficita tekućeg računa. Prema teoriji međunarodne trgovine ukupne devizne rezerve bi trebale pokrivati najmanje 3 mjeseca prosječnog uvoza.

Devizne rezerve CBBiH služe, takođe, kao pokazatelji stabilnosti i održivosti valutnog odbora, što se posmatra kroz pokrivenost **rezervnog novca (monetarne baze -M0)**²² deviznim rezervama i pokrivenost **novčane mase (M2)**²³. U skladu sa tim pokrivenost novčane mase (M2) deviznim rezervama na kraju trećeg mjeseca tekuće godine je izosila 46,8%, a rezervnog novca, direktno kreiranog od strane Centralne banke, 110% što zadovoljava kriterijume stabilnosti valutnog odbora²⁴.

iznos rezervnog novca na kraju posmatranog perioda dostigao je nivo od oko 5,6 milijardi KM, što predstavlja rast od 4,9% u odnosu na isti period prethodne godine. U isto vrijeme, ako se posmatra ovaj agregat u poređenju sa krajem prethodne godine primjetno je njegovo smanjenje od 1,3%. Do ovako niske stope rasta doveo je blagi rast depozita banaka kod monetarnih vlasti od 10,9% (kao naznačajnija kategorija sa učešćem od 59,5%), i smanjenje gotovine izvan monetarnih vlasti od 2,7% (učešće od 40,4%).

Primarni novac, direktno kreiran od Centralne banke i novčani (monetarni) multiplikator²⁵ služe Centralnoj banci da utiče na regulisanje i mjerenje nivoa novčane mase. Novčani multiplikator novčane mase je na kraju K1 2010. godine iznosio 2,370. Ovaj broj se dobija kao odnos novčane mase i rezervnog novca i pokazuje koliko je puta novčana masa veća od kreiranog primarnog novca. U isto vrijeme pokazuje i da postoje faktori izvan Centralne banke koji utiču na novčanu masu (stanovništvo i komercijalne banke, preko gotovine i viška likvidnih sredstava). Novčani multiplikator tokom cijelog kvartala blago raste. Ovaj rast je izazvan smanjenjem koeficijenta **rr** (odnos rezervnog novca i depozita), kao i rastom koeficijenta **cr** (odnos gotovine i depozita). Rast koeficijenta **cr**, jasno ukazuje na veće učešće gotovine u ukupnim depozitima, što pokazuje da se vraća povjerenje u bankarski sektor.

Rast deviznih rezervi, primarnog novca i novčanog multiplikatora, kao i porast priliva u bankarski sektor u vidu depozita kako stanovništva (značajniji rast), tako i preduzeća (blaži rast), uticali su direktno na najširi novčani agregat - novčanu masu (novac u širem smislu). Ukupan iznos M2 u posmatranom periodu je iznosio oko 13,2 milijardi KM, što je više za 816 miliona KM u odnosu na isti period prethodne godine (ili 6,6%). Ukupom godišnjem rastu doprinijele su obje kategorije novčane mase: štedna kategorija novčane mase - **kvazi novac (QM)**²⁶, i to zbog većeg učešća od 55,5% i rasta od 7,2%, **transakcijski novac (novac u užem smislu -M1)**²⁷ sa rastom od 5,8%. Ovaj rast novčane mase, započet je krajem prethodne godine, i jasno ukazuje na oporavak i stabilizaciju monetarnog sektora.

Sve kategorije kvazi novca na kraju K1 2010. godine zabilježile su godišnji rast, što se odrazilo na rast ukupnog nivoa kvazi novca i to: oročeni i štedni depoziti u stranoj valuti 10,4% (učešće od 54,4%), oročeni i štedni depoziti u domaćoj valuti od 0,7% (učešće od 24,2%) i depoziti po viđenju u stranoj valuti od 7,1% (učešće od 21,4%).

²² M0 - (rezervni novac ili monetarna baza) se sastoji od gotovine izvan monetarnih vlasti, depozita banaka kod monetarnih vlasti i ostalih depozita kod monetarnih vlasti.

²³ M2 - (novac u širem smislu) se sastoji od transakcijskog novca (M1) i kvazi novca (QM).

²⁴ Svaka jedinica novčane mase (M2) mora imati pokriće u deviznim rezervama, a minimalna pokrivenost rezervnog novca (M0) deviznim rezervama po „Currency board“ aranžmanu iznosi 100.

²⁵ Novčani (monetarni multiplikator-m) predstavlja koeficijent koji pokazuje koliko se mijenja novčana masa shodno određenoj promjeni u monetarnoj bazi.

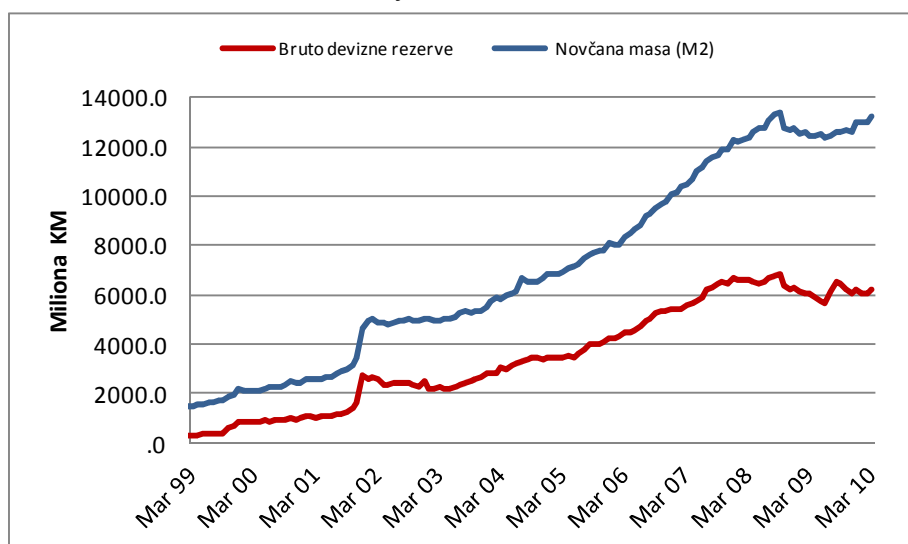
²⁶ QM - (kvazi novac) sastoji se od depozita po viđenju u stranoj valuti te oročenih i štednih depozita u stranoj i domaćoj valuti.

²⁷ M1 - (transakcijski novac) sastoji se od gotovine izvan banaka i depozita po viđenju u domaćoj valuti.

Transakcijski novac (novac u užem smislu -M1) je na kraju posmatranog perioda ostvario rast od 5,8%. Do rasta ove kategorije doveo je rast depozita po viđenju u domaćoj valuti od 10,2%. Što se tiče druge kategorije M1, gotovine izvan banaka, i dalje se smanjuje, ali sporije nego na kraju prethodne godine. Ako se analizira valutna struktura depozita koji ulaze u sastav novčane mase (evroizacija novčane mase)²⁸ vidljivo je da su depoziti u domaćoj valuti još uvijek veći od depozita u stranoj valuti, što pokazuje da, ipak postoji povjerenje u domaću valutu.

Na kraju K1 2010. godine osnovica za obračun obaveznih rezervi je iznosila oko 15,7 milijardi KM, što je manje za 1,2 milijardu KM ili 7,4% u odnosu na kraj prethodne godine. Ukupna sredstva za održavanje OR na računima kod CBBiH su iznosila preko 3 milijarde KM, što je više za samo 33,4 miliona KM ili 1,1% u odnosu na K1 2009. godine. Međutim, komercijalne banke nisu imale problema sa ispunjavanjem obaveza po osnovu OR, kao ni problema sa održavanjem likvidnosti. A to se jasno može vidjeti iz porasta od 88,5% viška sredstava (sredstva koje banke drže iznad zakonski propisanog minimuma) koji se nalaze na računima komercijalnih banaka kod CBBiH. Ovaj višak je u posmatranom periodu dostigao iznos od preko 1,4 milijarde KM. Prosječna stopa po kojoj banke drže sredstva na računima kod CBBiH, a po osnovu obavezne rezerve, iznosi 19%²⁹. Ova stopa je jedan od pokazatelja likvidnosti bankarskog sektora.

Grafikon 15: Poređenje deviznih rezervi i novčane mase

Izvor: Centralna banka BiH

Bankarski sektor u BiH

U prvom kvartalu 2010. godine nastavljeno je pogoršanje poslovnih rezultata bh. bankarskog sektora. Na kraju prvog kvartala 2010. godine ukupan finansijski rezultat bankarskog sektora iznosio je -5,57 mil. KM³⁰. Na ovakav loš rezultat utjecali su smanjeni prihodi od kamata po osnovu plasiranih kredita i

²⁸ Računa se kao odnos depozita u domaćoj i stranoj valuti u strukturi M2.

²⁹ Prosječna stopa obavezne rezerve se računa kao odnos između ukupnih sredstava koja banke drže na svojim računima kod CBBiH i osnovice za obračun OR.

³⁰ Neto dobit (finansijski rezultat) kao i ostale stavke i pokazatelji finansijskih izvješća dobiveni su sumiranjem finansijskih izvješća bankarskog sektora u FBiH i RS. Znači, radi se o nekonsolidiranim vrijednostima za bh. bankarski sektor. Podaci su dobiveni od entitetskih agencija za bankarstvo.

poslova lizinga³¹, koji u ukupnim prihodima³² imaju učešće od 67,9%. Kroz cijelu prošlu godinu prihodi od kamata po osnovu plasiranih kredita i poslova lizinga imali su pozitivnu godišnju stopu rasta, međutim sa značajnim usporavanjem. U prva tri mjeseca 2010. godine godišnja stopa rasta ovih prihoda dobila je negativan predznak i iznosila je 8,52%.

Tabela 4: Godišnje stope rasta

Kategorija	I - XII 2008	I - III 2009	I - VI 2009	I - IX 2009	I - XII 2009	I - III 2010
Ukupni prihodi	13,84%	7,16%	1,86%	-0,79%	-3,56%	-7,95%
Ukupni prihodi od kamata po osnovu plasiranih kredita i poslova lizinga	24,89%	22,81%	14,96%	9,79%	5,20%	-8,52%
Ukupni krediti	21,81%	13,75%	5,55%	-1,39%	-3,13%	-2,43%
Ukupna ponderirana EKS na kredite (za BiH)	9,63%	9,75%	9,89%	9,88%	9,85%	9,50%

Izvor: Za kategoriju ukupnih kredita CBBiH, za ostale kategorije entitetske agencije za bankarstvo

Kao što se iz tabele može vidjeti smanjeni krediti domaćim institucionalnim sektorima³³ uveliko su utjecali na loše poslovanje banaka.

Ukupni krediti na kraju ožujka 2010. godine kumulativno su iznosili 14,13 mlrd. KM što predstavlja smanjenje u odnosu na isto razdoblje prošle godine od 2,43%. Kao što je bio slučaj i na kraju 2009. godine, najveći doprinos smanjenju ukupnih kredita dali su smanjeni krediti sektoru stanovništva. Krediti stanovništvu čine 44,0% ukupno plasiranih kredita na bh. tržištu. Na kraju prvog kvartala tekuće godine ovi krediti iznosili su 6,22 mlrd. KM i zabilježili su pad od 6,2% u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Budući da broj nezaposlenih osoba raste, a broj zaposlenih kao i plaće stagniraju, smanjene su mogućnosti dobivanja i otplate kredita. Znači, smanjena je kako ponuda tako i potražnja za kreditima sektoru stanovništva.

Za razliku od kredita plasiranih stanovništvu, krediti plasirani nefinancijskim poduzećima u ožujku³⁴ su zabilježili pozitivan, ali izuzetno skroman godišnji rast od 0,6%. Ovi krediti u ukupnim kreditima učestvuju sa 52,9% i iznosili su 7,48 mlrd. KM. Postepeno povećanje izvoza i industrijske proizvodnje, kao i rast prometa unutarnje trgovine vjerojatno su dali pozitivne signale bh. bankama kada je u pitanju kreditiranje nefinancijskih poduzeća.

U prvom kvartalu nastavljeno je i pogoršanje kvalitete stavki aktive kao što su krediti. Krediti klasificirani u A kategoriju (dobra aktiva) na kraju prvog kvartala 2010. godine činili su 77,4%³⁵ ukupno plasiranih kredita fizičkim i pravnima osobama, što predstavlja smanjenje u odnosu na kraj 2009. godine kada su

³¹ U financijskim izvješćima od dobitku/gubitku bankarskog sektora FBiH i RS prihod od kamate na date kredite dat je zajedno s poslovima lizinga. Pretpostavlja se da poslovi lizinga imaju skromno učešće u poslovnim aktivnostima banaka, tako da se stavke mogu uzeti kao pokazatelj kretanja kreditnih aktivnosti banaka.

³² Ukupne prihode banaka čine prihodi po osnovu kamata i slični prihodi i operativni prihodi.

³³ Prema CBBiH svi krediti i depoziti u BiH grupiraju se prema institucionalnim sektorima: sektor opće vlade, komercijalnih banaka, nebankarskih financijskih institucija, nefinancijskih javnih poduzeća, privatna poduzeća i udruge, neprofitne organizacije, stanovništvo i ostali sektori.

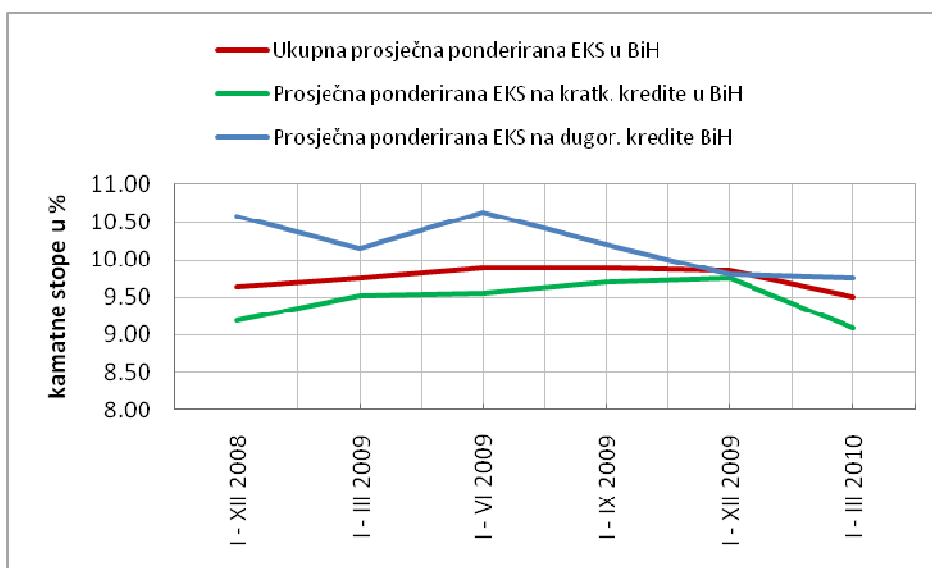
³⁴ Budući da su podaci o bankarskom sektoru (kredit, depoziti, itd.) dati kumulativno na kraju razdoblja, vrijednosti na kraju mjeseca ožujka predstavljaju vrijednosti za cijeli prvi kvartal tekuće godine.

³⁵ Podatak za cijelu bh. bankarski sektor dobiven na osnovu podataka entitetskih agencija za bankarstvo.

kreditima klasificirani u A kategoriju iznosili 79,7%. Rizična aktiva (B-E) povećala je svoje učešće u ukupnim kreditima s 19,1%, koliko je iznosila na kraju 2009. godine, na 22,6%³⁶.

Ukupna prosječna ponderirana efektivna kamatna stopa (EKS)³⁷ u BiH u prvom kvartalu 2010. godine iznosila je 9,50% i zabilježila je smanjenje u odnosu na isto razdoblje prošle godine (od 0,25 postotnih poena) i u odnosu na kraj godine (od 0,35 postotnih poena). Za razliku od kraja prošle godine kada je ukupna ponderirana EKS na kratkoročne kredite imala trend rasta, a na dugoročne kredite trend pada, u prvom kvartalu zabilježen je trend smanjenja i kratkoročne i dugoročne kamatne stope.

Grafikon 16: Kretanje EKS na kredite u BiH

Izvor: Entitetske agencije za bankarstvo

Ako promatramo kamatne stope koje objavljuje CBBiH različit je trend kretanja kamatnih stopa na kredite u KM bez valutne i s valutnom klauzulom. Kamatne stope na kredite u KM bez valutne klauzule u prvom kvartalu bilježe rast na godišnjoj razini, izuzev kamatnih stopa na kredite u KM stanovništvu. S druge strane, kamatne stope na kredite u KM s valutnom klauzulom bilježe pad na godišnjoj razini, izuzev kamatne stope na kratkoročne kredite u KM s valutnom klauzulom stanovništvu. Detaljan pregled kamatanih stopa koje objavljuje CBBiH dat je u prilogu.

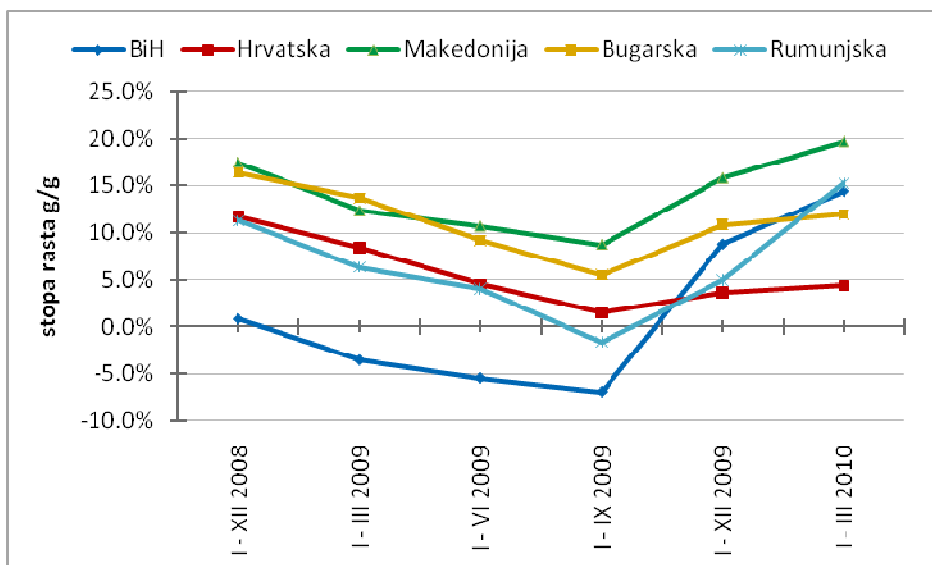
Ukupni depoziti nastavili su pozitivan godišnji rast i u prvom kvartalu 2010. godine. Na kraju ožujka ukupno prikupljeni depoziti iznosili su 12,39 mlrd. KM i veći su u odnosu na isto razdoblje prošle godine za 5,29%. Najveći doprinos rastu ukupnih depozita dali su depoziti stanovništva koji od listopada 2009. godine bilježe pozitivan rast. Godišnja stopa rasta depozita stanovništva krajem ožujka iznosila je 14,38% i dostigli su razinu od 5,89 mlrd. KM, tj. razinu na kojoj su bili u rujnu 2008. godine prije masovnog

³⁶ Za prvi kvartal 2010. godine nije dostavljen podatak za E kategoriju kredita (gubitak) za bankarski sektor RS. Budući da je u prethodnim razdobljima ova kategorija iznosila nula za banke RS, pretpostavka je da i u prvom kvartalu 2010. godine iznose nula. Banke FBiH u kategoriju E klasificirali su ukupno 45 000 KM kredita fizičkim i pravnim osobama.

³⁷ Ukupna ponderirana efektivna kamatna stopa na plasirane kredite za cijelu BiH (kao i kratkoročna i dugoročna EKS za BiH) dobivena je ponderiranjem ukupne efektivne kamatne stope na kredite u RS i ukupne efektivne kamatne stope na kredite u FBiH. Kao ponderi su korištena učešća ukupnih plasmana u FBiH i ukupnih plasmana u RS u ukupnim plasmanima u BiH. Podaci dobiveni od entitetskih agencija za bankarstvo.

povlačenja depozita iz bh. banaka³⁸. I u Euro zoni³⁹, kao i u zemljama regije, depoziti stanovništva nastavljaju rast na godišnjoj razini što znači da je stanovništvo i dalje na oprezu zbog nesigurnih gospodarskih kretanja i pokazuje veću sklonost štednji, nego potrošnji.

Grafikon 17: Godišnje stope rasta depozita stanovništva BiH i zemalja u regiji

Izvor: CBBiH i narodne banke zemalja u regiji

Poslije depozita stanovništva najveća kategorija u ukupnim depozitima su depoziti nefinancijskih poduzeća. Prvi put nakon rujna prošle godine depoziti ovog sektora u prvom kvartalu 2010. godine bilježe pozitivan rast od 2,71% g/g i iznose 3,85 mlrd. KM. Kao što je već rečeno za kredite ovom sektoru, postepena stabilizacija određenih pokazatelja realnog sektora (industrija, izvoz, maloprodaja) dovela je do nešto boljeg poslovanja nefinancijskih poduzeća u odnosu na isto razdoblje prošle godine.

Kao i u prethodnim mjesecima depoziti opće vlade imaju negativan rast (-15,93% g/g) i na kraju prvog kvartala iznosili su 1,92 mlrd. KM.

Vlade FBiH u odnosu na kraj 2009. godine bilježe rast od 27,4%. Mogući razlog ovakvog kretanja jeste da je veći dio druge i treće tranše (samo dio treće tranše je uplaćen u prvom kvartalu) po osnovu „Stand by“ aranžmana s MMF upravo dobila FBiH. Pored ovoga, prihodi od direktnih poreza u FBiH zabilježili su porast u prva tri mjeseca 2010. godine. S druge strane, depoziti Vlade RS u odnosu na kraj 2009. godine su smanjeni za 17%, a mogući razlog jeste pad prihoda od direktnih poreza u prvom kvartalu tekuće godine.

U prva tri mjeseca nastavljen je trend pojeftinjenja domaćih izvora financiranja iz prošle godine. Ukupna prosječna ponderirana EKS na depozite u BiH⁴⁰ u prvom kvartalu iznosila je 2,01% što je u odnosu na isto

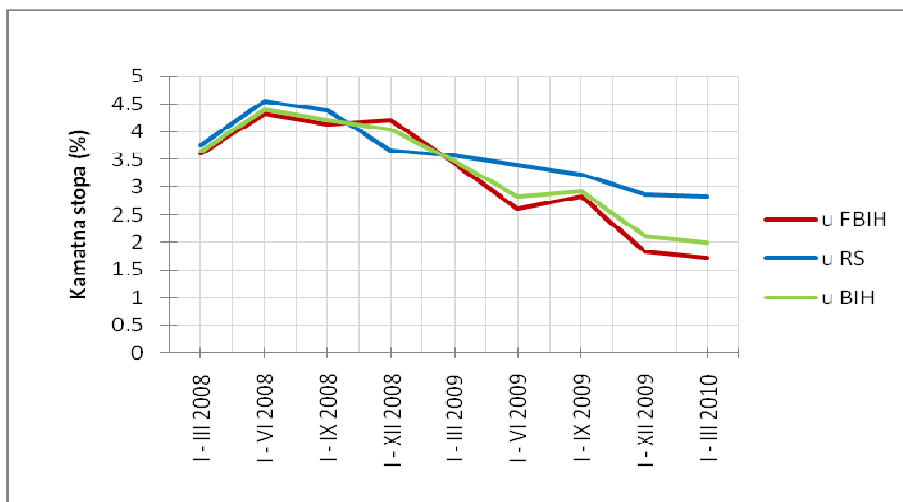
³⁸ Prije utjecaja svjetske financijske krize iz 2008. godine na BiH, depoziti stanovništva bili su na vrhuncu, tj. iznosili su 5,82 mlrd. KM.

³⁹ Izvor: ECB, <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=100000145>, pristupljeno 02.06.2010. godine

⁴⁰ Ukupna ponderirana efektivna kamatna stopa na depozite u BiH dobivena je ponderiranjem ukupne efektivne kamatne stope na depozite u RS i iste u FBiH. Kao ponderi su korišteni udjeli depozita u RS i FBiH u ukupnim depozitima u BiH. Podaci o iznosu depozita i kamatnih stopa po entitetima dobiveni su od entitetskih agencija za bankarstvo.

razdoblje prošle godine smanjenje od 1,47 postotnih poena, a u odnosu na kraj prošle godine smanjenje od 0,11 postotnih poena. I prema podacima CBBiH, većina pasivnih kamatnih stopa bilježi pad kako na godišnjoj razini, tako i u odnosu na kraj 2009. godine.

Grafikon 18: Kretanje EKS na depozite u BiH

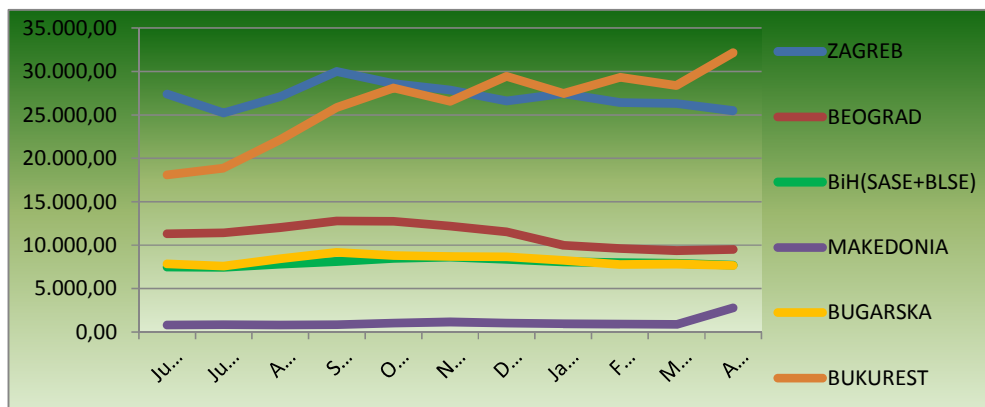

Izvor: Entitetske agencije za bankarstvo

Tržište kapitala

Krajem 2009. godine i u prvom kvartalu 2010. godine je došlo do postepene stabilizacije kretanja berzanskih indeksa na svjetskim finansijskim tržištima kao posljedica stabilizacije globalnih ekonomskih tokova.

Grafikon 19: Tržišna kapitalizacija u milionima USD u SEE regionu za 1 kvartal 2010.godine

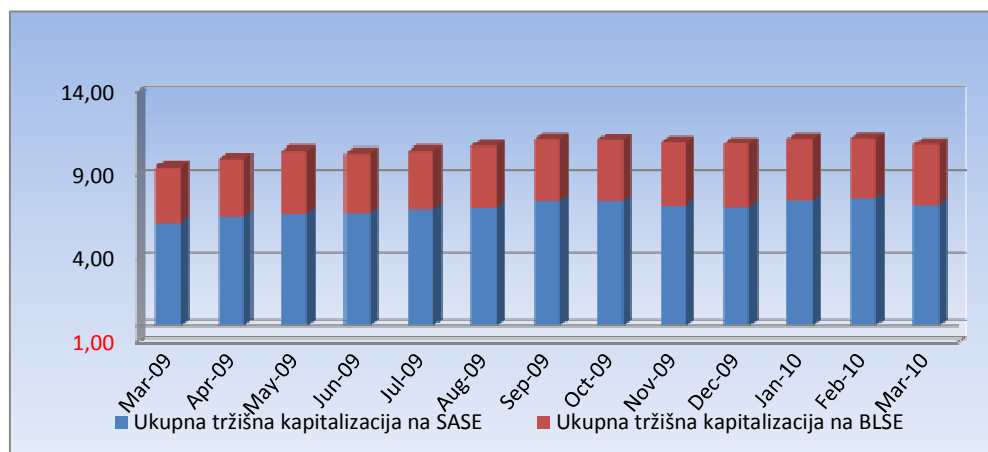
Izvor :FEAS (Federation of Euro-Asian Stock Exchanges)

Slično stanje je i na Sarajevskoj i Banja-lučkoj berzi koje bilježe blagi porast prometa i ukupne kapitalizacije u odnosu na isti period u 2009. godini.

Tržišna kapitalizacija

Ukupna tržišna kapitalizacija⁴¹ Sarajevske i Banjalučke berze (SASE i BLSE) iznosila je na dan 31.marta 2010. godine 10,9 milijardi KM što predstavlja povećanje od 14,2% u poređenju sa iznosom kapitalizacije na kraju marta 2009. godine, mada je još evidentno manja u odnosu na mart 2008. godine (38,86%).

Grafikon 20: Ukupna tržišna kapitalizacija u BiH za 1 kvartal 2010. godine

Izvor : SASE i BLSE

Indeksi

Pad Indeksa investicijskih fondova Sarajevske i Banjalučke berze (BIFX i FIRS)⁴², koji je počeo u septembru 2009. godine se zaustavio na kraju prvog kvartala 2010. godine, te je zabilježen i lagani porast vrijednosti oba indeksa na dan 31. marta 2010.godine.

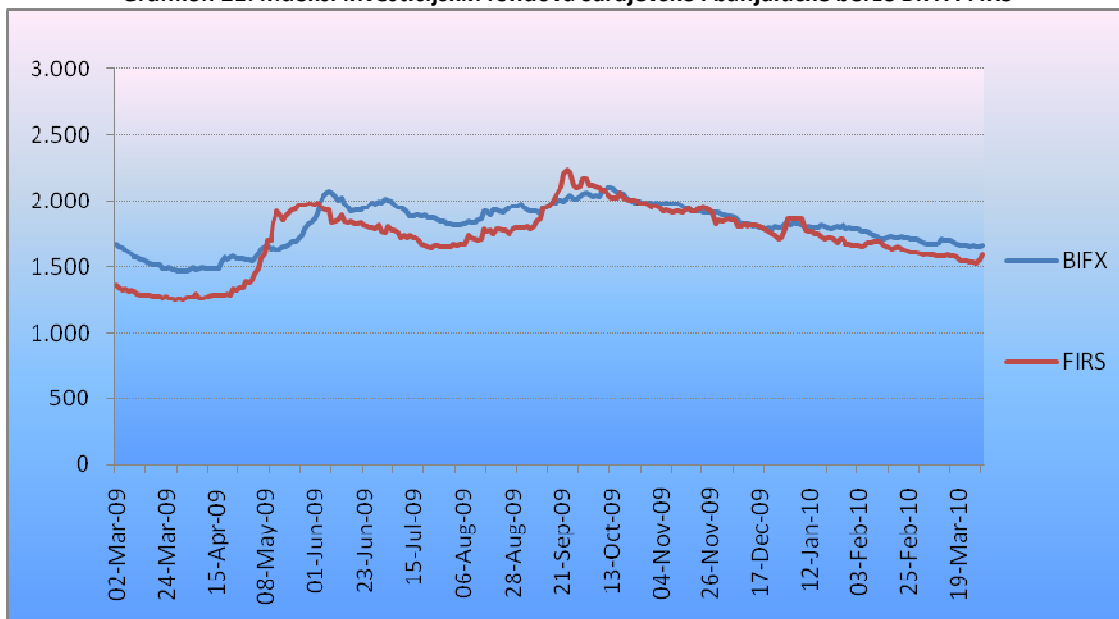
Vrijednost BIFX-a je iznosila je 1668,94 poena na dan 31. marta 2010.godine. Apsolutna promjena iznosila je 206,38 indeksnih poena, što predstavlja rast od 14% u odnosu na vrijednosti na kraju marta 2009. godine.

Vrijednost FIRS-a na dan 31. marta 2010. godine je iznosila 1591,33 poena i u odnosu na vrijednost 31.marta 2009. godine zabilježila rast od 26,7%, dok je apsolutna promjena iznosila je 335,7 indeksnih poena.

⁴¹ Kapitalizacija – zbir produkata cijena dionica i obima dionica kojima se trgovalo na berzama;

⁴² Indeksi obje berze izračunati su na osnovu prosječne cijene dionica 11 najuspješnijih investicijskih fondova u slučaju Sarajevske berze (BIFX) i 13 IF-ova Banjalučke berze (FIRS).

Grafikon 21: Indeksi investicijskih fondova sarajevske i banjalučke berze BIFX i FIRS

Izvor : SASE i BLSE

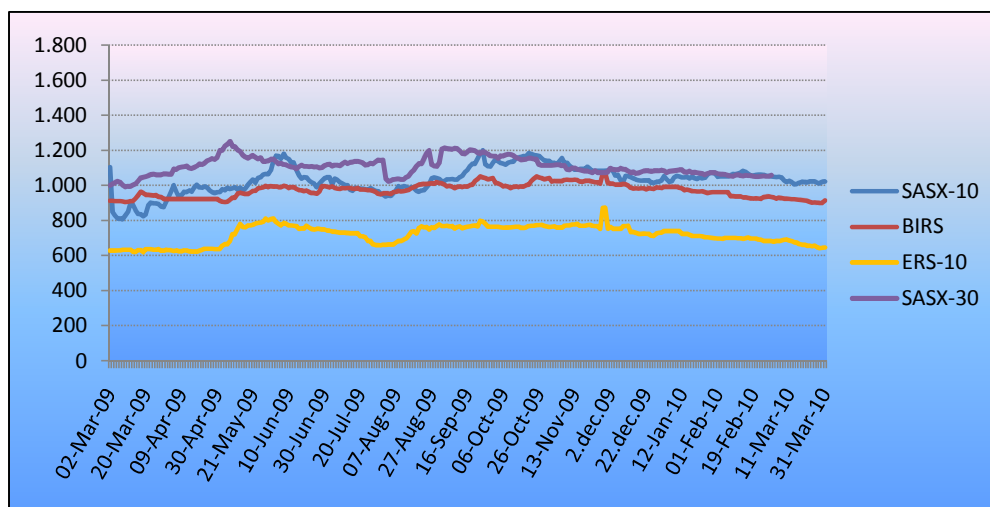
Identičnu sliku kretanja na BiH berzama vidimo i kroz reprezentativne indexe Sarajevske (SASX-10 i SASX-30) i Banjalučke berze (BIRS i ERS-10) koji predstavljaju kretanje cijena dionica najuspješnijih kompanija listiranih na te dvije berze.

U periodu od 31.03.2009. do 31.03.2010. godine povećana je vrijednost SASX-10 za 145 indeksna poena, što predstavlja rast od 17%. Reprezentativni index Sarajevske berze SASX-30 čije je praćenje počelo u martu 2009. godine evidentirao je rast od samo 59 indeksnih poena odnosno rast od minimalnih 6%.

U istom periodu BIRS je od 31.03.2009. do 31.03.2010. godine ostvario minimalan pad od 9 indeksnih poena odnosno pad od 1% dok je ERS-10 zabilježio rast od 17 indeksnih poena, odnosno rast od 3%.

Kao što se vidi na grafu ispod, SASX-10, SASX-30, BIRS i ERS-10 bilježe gotovu identičan pad vrijednosti indeksa da bi krajem marta počela njihova stabilizacija i rast.

Grafikon 22: Indeksi najuspješnijih kompanija na Sarajevskoj i Banjalučkoj berzi (SASX-10 i BIRS) i indeks preduzeća iz sistema Elektroprivrede RS-a (ERS-10)

Izvor : SASE i BLSE

Ukupni promet

U prvom kvartalu 2010. godine ukupni promet na BiH berzama je iznosio **54,58** miliona KM, što iznosi pad prometa od 54,65% u odnosu na promet u prvom kvartalu 2009. godine.

Ukupan promet u prvom kvartalu 2010. godine na **Sarajevskoj berzi** iznosio je 24,3 miliona KM. što čini 44,5% od ukupnog ostvarenog prometa u BiH.

Poredeći ukupnu ostvarenu vrijednost prometa u prvom kvartalu 2010. godine sa vrijednošću ukupnog prometa u prvom kvartalu 2009. godine SASE bilježi pad od 58%.

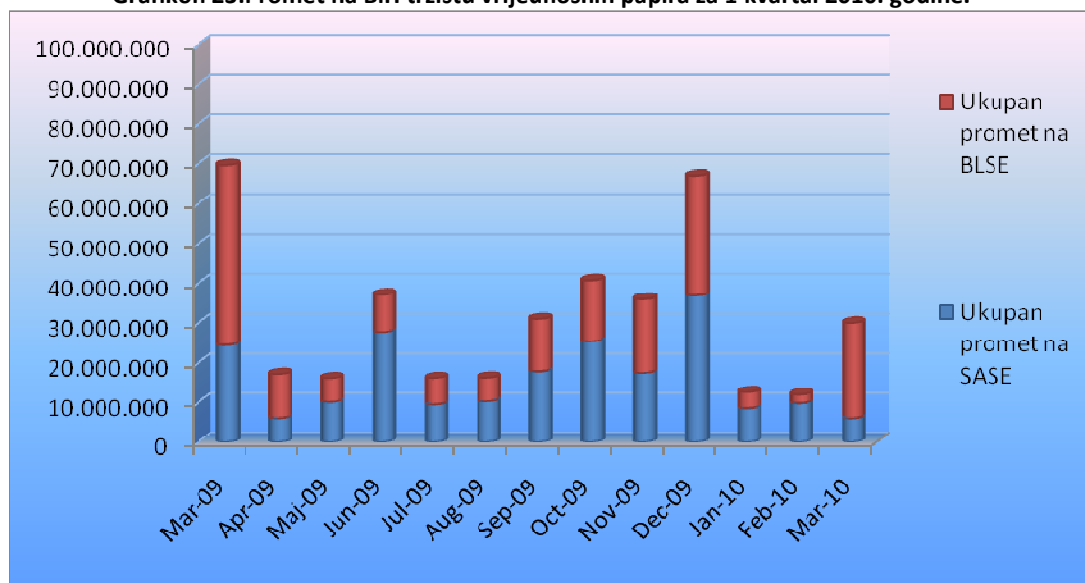
Najveći pojedinačni ostvareni promet dionicama na Sarajevskoj berzi u prvom kvartalu 2010. godine su ostvarili Bosnalijek d.d. Sarajevo

2,18 miliona KM, emitent ZIF BIG Investiciona grupa dd Sarajevo 2 miliona KM, zatim RMU Kamengrad d.d. Sanski Most 1,7 miliona KM, JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo 1,59 miliona KM i BH Telecom d.d. Sarajevo 0,7 miliona KM.

Ukupan promet u prvom kvartalu u 2010. godini na **Banjalučkoj berzi** je iznosio 30,3 miliona KM što čini 55,5 % od ukupnog prometa. Poredeći ostvarenu vrijednost u prvom kvartalu 2010. godine sa vrijednošću ostvarenog prometa u prvom kvartalu 2009. godini BLSE bilježi pad od 51,5 %.

Najveći utjecaj na ostvareni promet u prvom kvartalu 2010. godine je ostvaren je dionicama Balkan Investment Bank AD Banja Luka 14,9 miliona KM, Telekom Srpske AD Banja Luka 2,24 miliona KM, Opština Laktaši 2 miliona KM, te zatim dionicama Hem. Ind. Destilacija AD Teslić u iznosu od 0,41 miliona KM.

Grafikon 23:Promet na BiH tržištu vrijednosnih papira za 1 kvartal 2010. godine.

Izvor : SASE i BLSE

IV VANJSKI SEKTOR

UVOD

Početak 2010. godine je potpuna suprotnost dešavanjima na početku 2009. godine koju su okarakterisale teška ekonomska situacija izazvana svjetskom finansijskom krizom koja se manifestovala kroz značajne stope pada uvoza, izvoza, zatvaranja mnogih preduzeća ili pak značajno smanjenje obima poslovanja kod nekih od najznačajnijih BiH preduzeća kao što su "Aluminij" Mostar, "Mittal Steel" Zenica, "TMD" Gradačac. Ekonomska atmosfera bila je vrlo nepovoljna. Međutim, početak 2010. godine karakterišu značajne stope rasta izvoza, smanjenje stope uvoza što rezultira i smanjenjem trgovinskog deficita. Međunarodna razmjena i trgovina se sve više obavlja sa zemljama članicama EU. Bazni metali koji su okosnica BH izvoza u prvom kvartalu su postigli stopu rasta izvoza od čak 50% u poređenju sa prvim kvartalom prošle godine.

Najveći doprinos izvozu dale su upravo dvije najveće izvozne kompanije u BiH "Aluminij" Mostar i "Mittal Steel" Zenica. Zahvaljujući postepenom oporavku globalne ekonomije, a posebno EU-a, očekuje se jačanje međunarodnih tokova kapitala, povratak povjerenja potrošača i obnavljanje inozemne potražnje, što bi uz najavljene mjere fiskalne politike trebalo omogućiti blagi oporavak BH privrede, ali tek u drugom dijelu godine. Bitno je spomenuti da je oporavak svjetskih ekonomija rezultirao rastom cijena metala i nafte te naftnih derivata.

U prvom kvartalu 2010. godine zabilježeno je sljedeće:

- Ukupna robna razmjena sa inostranstvom iznosila je 4,2 milijarde KM, što je rezultiralo povećanjem od 3,3% u odnosu na isti period 2009. godine;
- Ostvaren je izvoz u iznosu od 1,5 milijarde KM, što je povećanje od 24,4% u odnosu na isti period 2009. godine;
- Uvoz je ostvaren u iznosu od 2,7 milijardi KM; smanjena je vrijednost uvoza za 1,5% u odnosu na prvi kvartal 2009. godine;
- Spoljnotrgovinski deficit je zabilježen u iznosu od 1,2 milijardi KM i u odnosu na isti period prošle godine značajno je smanjen i to za 39,5%;
- Pokrivenost uvoza izvozom je zabilježila najbolju vrijednost u poređenju sa prošlim situacijama 56%;

Tokom 2010. godine očekuju se značajni reformski procesi kako bi se BiH prilagodila i što bolje ispunjavala kriterije za članstvo u EU, dok će u isto vrijeme raditi i na implementaciji Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Također, BiH se nalazi u posljednoj fazi procesa pregovora za pristupanje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji i tehnički dio pregovora trebao bi biti završen u prvoj polovini ove godine.

Da bi se stanje u BiH značajnije poboljšalo, neophodno je nastaviti proces privatizacije, pojačati proizvodnju i izvoz, uvozne komponente supstituirati onima koje BiH već proizvodi, te provesti reforme.

ROBNA RAZMJENA BIH SA INOSTRANSTVOM

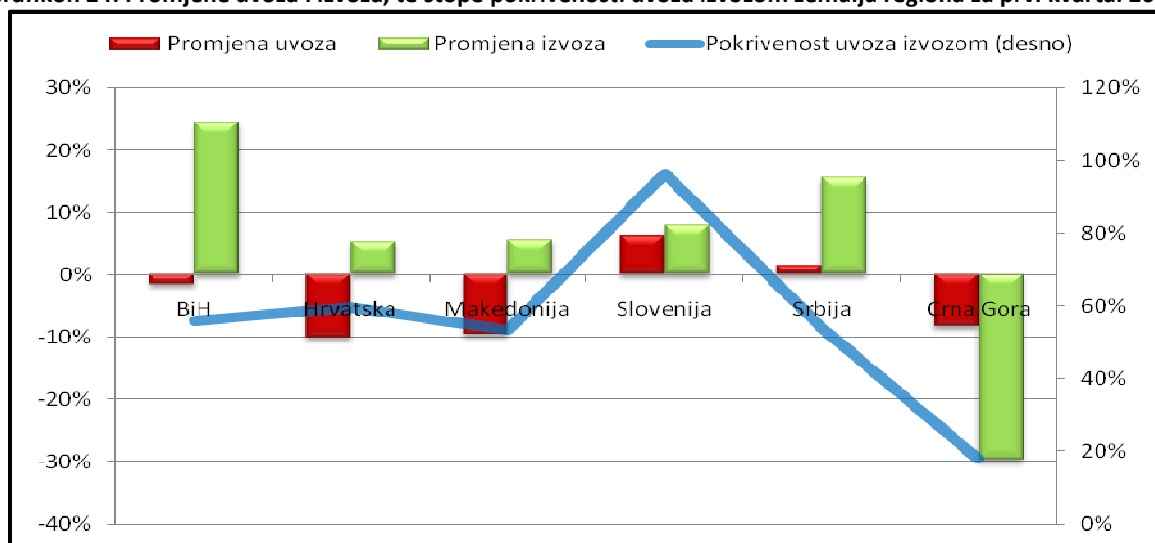
U tabeli ispod daje se pregled glavnih indikatora sa osvrtom na ranije izvještajne periode:

Tabela 5. Spoljnotrgovinski indikatori za K1 2010. godinu i za prethodne izvještajne periode

U milionima KM	K1 2005	K1 2006	K1 2007	K1 2008	K1 2009	K1 2010
Izvoz roba	777	1.078	1.365	1.567	1.237	1.539
Promjena izvoza	25,83%	38,82%	26,67%	14,76%	-21,03%	24,37%
Uvoz roba	2.051	2.043	2.884	3.673	2.793	2.750
Promjena uvoza	12,10%	-0,36%	41,15%	27,35%	-23,94%	-1,54%
Trgovinski bilans (Izvoz – Uvoz)	-1.274	-965	-1.519	-2.106	-1.556	-1.212
Promjena trgovinskog bilansa	5,00%	-24,24%	57,32%	38,67%	-26,10%	-22,14%
Ukupna trgovina (Izvoz + Uvoz)	2.827	3.121	4.249	5.239	4.031	4.289
Promjena ukupne trgovine	15,57%	10,40%	36,15%	23,30%	-23,07%	6,41%
Pokrivenost uvoza izvozom	37,87%	52,76%	47,35%	42,67%	44,30%	55,95%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Grafikon 24: Promjene uvoza i izvoza, te stope pokrivenosti uvoza izvozom zemalja regiona za prvi kvartal 2010.

Izvor: Agencije za statistiku odabranih zemalja

STRUKTURA ROBNE RAZMJENE BIH SA INOSTRANSTVOM PO PROIZVODIMA⁴³

Najznačajnije uvozne stavke u K1 2010. godine su proizvodi mineralnog porijekla gdje dominiraju nafta i naftni derivati; zatim mašine i aparati; bazni metali; proizvodi hemijske industrije te prehrana, dok su najznačajnije izvozne pozicije bazni metali gdje kao i kod uvoza dominiraju aluminij, željezo i čelik, te njihovi proizvodi; rezervni dijelovi za autoindustriju; razni gotovi proizvodi kao što su namještaj, odjeća i obuća.

⁴³ Prilikom analize podataka korištena je HS klasifikacija

Bosna i Hercegovina je u prvom kvartalu 2010. godine ostvarila uvoz u iznosu 2,7 milijardi KM u okviru čega su se najviše uvozili proizvodi mineralnog porijekla, gdje dominiraju **nafta i naftni derivati** u iznosu od 527 miliona KM. U odnosu na isti period prošle godine, ostvaren je rast uvoza ove vrste proizvoda za 25,4%. Ovako značajan rast vrijednosti uvoza nafte i derivata je u najvećoj mjeri posljedica rasta cijena nafte na svjetskom tržištu u odnosu na cijene koje su bilježene tokom ekonomske krize, a i oporavak proizvodnje u kojem nafta svakako ima značajnu ulogu.

Drugo mjesto po vrijednosti uvoza zauzimaju **mašine, aparati i mehanički uređaji** čiji je uvoz u prvom kvartalu 2010. godine iznosio 370 miliona KM. U odnosu na prvi kvartal prošle godine, uvoz mašina je pao za čak 14,5%, ali i dalje u ukupnom uvozu ima značajno učešće u iznosu od 13,5%. Izvoz mašina i aparata iznosi 155 miliona KM i u ukupnom izvozu učestvuje sa 10,1%, izvoz ove kategorije proizvoda ostavio je rast od 7,6% u odnosu na isti period prošle godine, zahvaljujući narudžbama partnera iz EU i oporavku auto-industrija.

Vrijednost uvoza **proizvoda hemijske industrije** je 287 miliona KM (što čini 10,5% ukupnog uvoza BiH), a u odnosu na prošlu godinu ostvaren je blagi rast uvoza proizvoda hemijske industrije za 2,6%. Od proizvoda hemijske industrije, kao i u predhodnim godinama BiH je najviše uvozila farmaceutske i kozmetičke proizvode.

Značajan udio u strukturi bosanskohercegovačkog uvoza zauzimaju **prehrambene prerađevine** kojih je u prvom kvartalu 2010. godine uvezeno u iznosu od 284 miliona KM, što čini 10,3% ukupnog uvoza BiH identično kao i u prvom kvartalu 2009. godine, međutim uvoz u prvom kvartalu 2010. godine je nešto manji u odnosu na prošlu godinu i to za 1,2%.

Sljedeća značajna uvozna stavka su svakako **bazni metali** kojih je BiH uvezla u iznosu od 223 miliona KM, a u vrijednosti ukupnog uvoza učestvuju sa 8,1%. Od baznih metala najviše su se uvozili željezo i čelik, njihovi proizvodi, te aluminij i proizvodi od aluminija. Uvoz metala u prvom kvartalu je pao za 5,4% u odnosu na isti period prošle godine zahvaljujući ostvarivanju saradnje i kupovine sirovina metala od rudnika "Arcelor Mittal" Prijedor što je rezultiralo značajnim smanjenjem uvoza metalnih sirovina sa inostranih tržišta.

Bazni metali su najznačajnija izvozna pozicija BiH. BiH je u prvom kvrtalu 2010. godine izvezla na svjetska tržišta čak 339 miliona KM baznih metala i u odnosu na prošlu godinu, izvoz baznih metala doživio je rast od 50%. Ovako značajan rast izvoza posljedica je rasta cijena metala na svijetskom tržištu što je razlog više za proizvodnju proizvoda od metala i njihovu distribuciju na svjetska tržišta, ali ne smijemo svakako zaboraviti da je ovaj značajni rast od 50% baziran na niskoj osnovici koji su bazni metali imali tokom godine ekonomske krize i recesije. Bazni metali u ukupnom BH izvozu učestvuju sa 22%.

Značajna kategorija izvoza je **električna energija** koja se nalazi u kategoriji proizvoda mineralnog porijekla, a koje je BiH izvezla u iznosu od 270 miliona KM, što čini 17,5% od ukupno ostvarenog izvoza. Rast izvoza električne energije u prvom kvartalu 2010. godine u odnosu na isti period prošle godinu iznosi oko 37%. Bitno je spomenuti da BiH u spoljnoj trgovini sa električnom energijom ostvaruje suficit i da jedan od lidera u proizvodnji električne energije u poređenju sa zemljama u regionu. Prema NACE klasifikaciji izvoz električne energije iznosi 154 miliona KM.

Kategorija raznih proizvoda gdje je uključen **namještaj** u K1 2010. godini ostvarila je izvoz od 161 milion KM i učešće u ukupnom izvozu od 10,5%. U odnosu na isti period prošle godine izvoz namještaja je doživio rast za čak 29,5%. Ohrabrujuće zvuči činjenica da BiH svoju proizvodnju i izvoz sve više

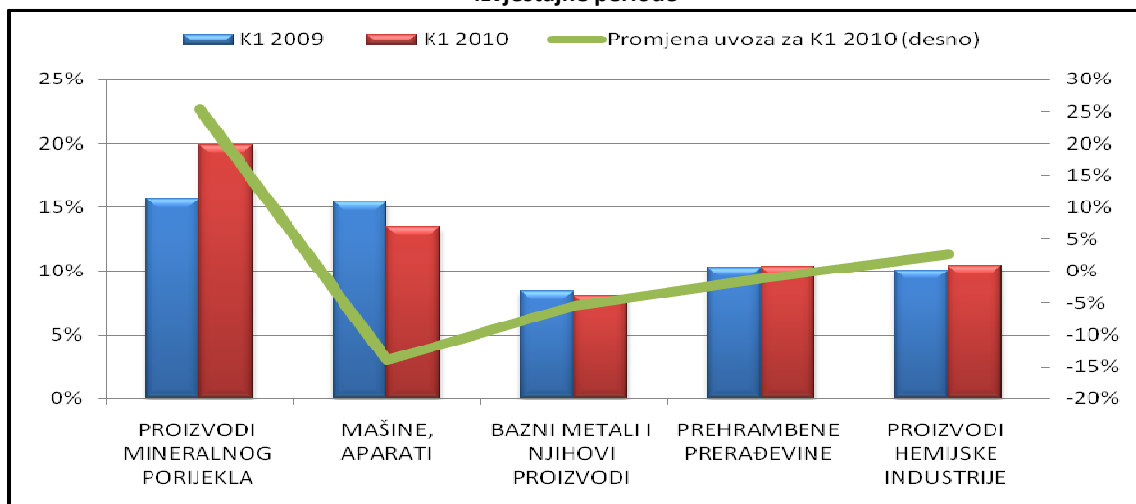
prestruktuirala sa drvne industrije na proizvodnju i izvoz namještaja koji je prvenstveno namjenjen tržištima EU.

Što se tiče izvoza u sektoru **drvne industrije**, izvoz je dostigao vrijednost od 76 miliona KM i u ukupnom izvozu učestvuje sa 4,9%. U odnosu na prvi kvartal 2009. godine izvoz drveta je doživio pad od 4,7% kao što je već spomenuto zbog posljedica prestruktuiranja proizvodnje i izvoza u proizvode finalne potrošnje tj. namještaja kojim se ostvaruje veća dodana vrijednost.

Značajno je i za prvi kvartal 2010. godine spomenuti još izvoz **odjeće, obuće i proizvoda hemijske industrije** zajednička karakteristika za spomenute kategorije proizvoda su značajne stope rasta izvoza u odnosu na prvi kvartal 2009. godine

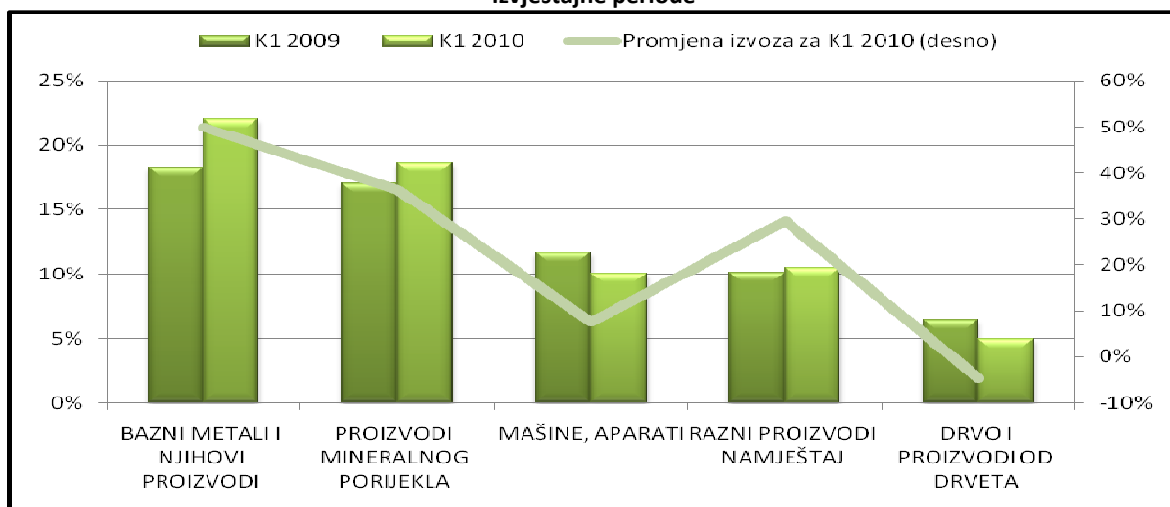
U narednim grafikonima dat je prikaz kategorija proizvoda koji imaju najveće učešće kako u ukupnom uvozu, tako i u ukupnom izvozu u prvom kvartalu 2010. godine.

Grafikon 25. Učešće pojedinih kategorija proizvoda u ukupnom uvozu za K1 2010. godine i za prethodne izvještajne periode

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Grafikon 26. Učešće pojedinih kategorija proizvoda u ukupnom izvozu za K1 2010. godine i za prethodne izvještajne periode

Izvor: Agencija za statistiku BiH

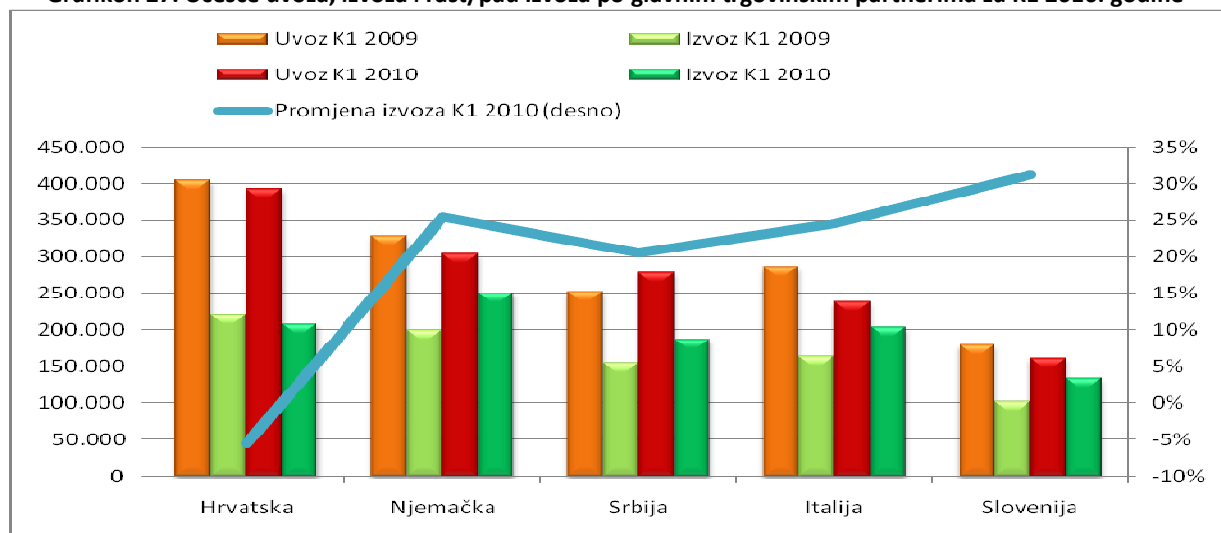
STRUKTURA ROBNE RAZMJENA BIH SA INOSTRANSTVOM POSMATRANA PO ZEMLJAMA PORIJEKLA UVOZNE ROBE I DESTINACIJAMA IZVOZA

Struktura porijekla robe unutar bosanskohercegovačkog uvoza ostvarenog u prvom kvartalu 2010. godine ukazuje na činjenicu da grupu zemalja naših najznačajnijih trgovinskih partnera čini 5 zemalja: Hrvatska, Njemačka, Srbija, Italija i Slovenija. Nabrojane zemlje su ujedno i najveći izvoznici roba iz Bosne i Hercegovine. Vrijednost ukupnog izvoza prema ovih pet zemalja iznosi 986 miliona KM, odnosno 64% vrijednosti cjelokupnog izvoza iz BiH. U poređenju sa prošlom godinom izvoz u ovih pet zemalja je porastao za 17%. U isto vrijeme 36% izvoza BiH odlazi na sve ostale zemlje. Po robnoj strukturi, unutar bosanskohercegovačkog izvoza prevladavaju metali i njihovi proizvodi, proizvodi niske stope obrade, rezervni dijelovi za auto industriju gdje naša zemlja ima jak klaster kao i električna energija. BiH je najviše uvozila iz susjedne Hrvatske i to u vrijednosti od 393 miliona KM. U uvozu iz Hrvatske prevladava nafta i to oko 60% od ukupno uvezene nafte u K1 2010. godine. Iz Hrvatske se još u velikom broju uvoze prehrambene prerađevine, dok Hrvatska iz BiH najviše uvozi električnu energiju i bazne metale (aluminij, željezo i čelik).

Iz Njemačke su se najviše uvozili automobili, ostala vozila, te mašine i aparati. Njemačka iz BiH u najvećoj mjeri uvozi namještaj i to u iznosu od 141 milion KM, bazne metale i rezervne dijelove za svoju auto-industriju koja je nakon ekonomske krize doživjela blag oporavak. Vrijednost izvoza svih kategorija proizvoda na njemačko tržište za K1 2010. godine iznosi 251 milion KM, što Njemačku pozicionira na drugo mjesto najvećih uvoznika BH proizvoda.

Srbija u BiH najviše izvozi prehrambene prerađevine, dok BiH u Srbiju u najvećoj mjeri izvozi naftu u okviru mineralnih proizvoda kojih je za prvi kvartal 2010. godine izvezeno u vrijednosti od 91 milion KM.

Grafikon 27. Učešće uvoza, izvoza i rast/pad izvoza po glavnim trgovinskim partnerima za K1 2010. godine

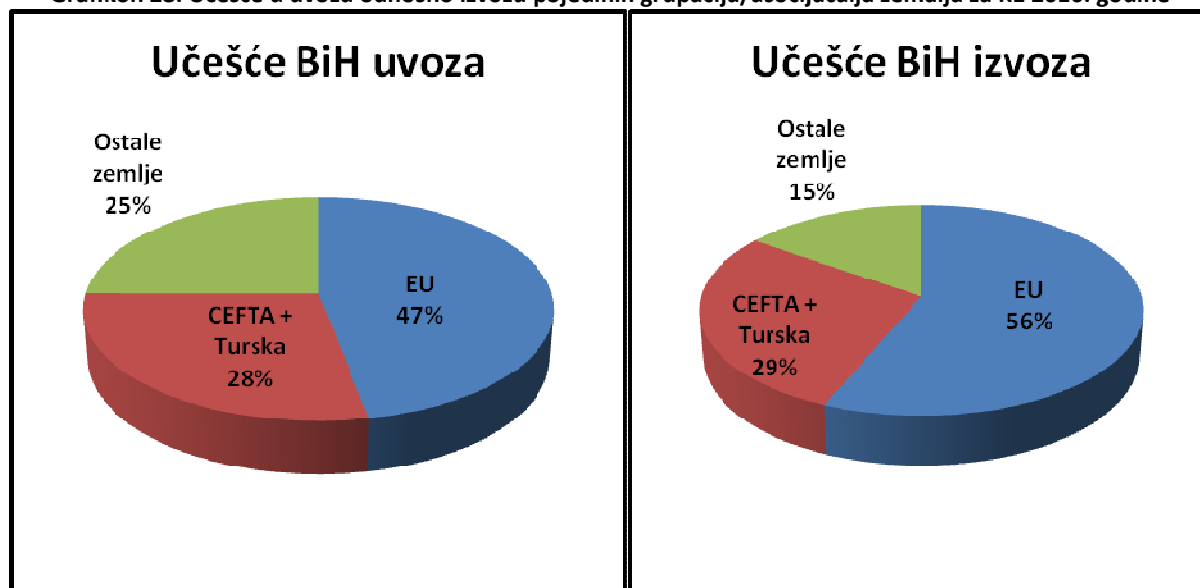

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Kada posmatramo robnu razmjenu po grupacijama/asocijacijama zemalja, BiH je najviše trgovala sa zemljama članicama EU. BiH je na tržište zemalja EU izvezla 867 miliona KM svojih proizvoda što je u poređenju sa prvim kvartalom 2009. godine rezultiralo rastom izvoza od 25,1%. Uvoz iz zemalja članica EU iznosio je 1,2 milijarde KM i u odnosu na prvi kvartal prošle godine smanjen je za 7,5%. Rezultat trgovine sa članicama EU je deficit u vrijednosti od 426 miliona KM. Bitno je naglasiti da se učešće u

trgovini sa EU blago smanjilo za prvi kvartal 2010. godine za oko 1,5%, a za isti procent povećan je obim razmjene sa ostalim zemljama. Ukupan obim razmjene sa članicama CEFTA + Turska ostao nepromjenjen u odnosu na prvi kvartal 2009. godine. U predhodnim periodima trgovina sa zemljama u EU je rasla, naročito je rast bio primjetan nakon potpisivanja SAA Sporazuma i za očekivati je da će se i u budućnosti bez obzira na smanjenje trgovine u prvom kvartalu 2010. godine obim trgovine sa zemljama članicama EU sve više povećavati.

Grafikon 28. Učešće u uvozu odnosno izvozu pojedinih grupacija/asocijacija zemalja za K1 2010. godine

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Iz zemalja članica CEFTA + Turska BiH je uvezla proizvode u vrijednosti od 770 miliona KM i u poređenju sa prvim kvartalom 2009. godine zabilježen je blagi rast uvoza od oko 0,3%. Značajnija promjena se desila prilikom izvoza BH proizvoda na tržište zemalja CEFTA + Turska gdje je izvoz u prvom kvartalu 2010. godine iznosio 440 miliona KM i u poređenju sa istim periodom prošle godine doživio je rast u iznosu od 10,6%. Obzirom da trgovina sa ostalim zemljama nije toliko značajna kao sa zemljama članicama EU i zemljama CEFTA + Turska, promjene u trgovini sa ostalim zemljama biće prikazane u tabeli koja slijedi.

Tabela 6. Uvoz, izvoz, njihove promjene i deficit po grupacijama/asocijacijama zemalja za K1 2010. godine

	Uvoz	Promjena uvoza	Izvoz	Promjena izvoza	Trgovinski deficit	Učešće u trgovinskom deficitu	Učešće u ukupnoj trgovini
EU	1.293	-7,5%	867	25,1%	-427	35,3%	50,4%
CEFTA + Turska	770	0,3%	439	10,6%	-331	27,3%	28,2%
Ostale zemlje	687	9,4%	233	57,8%	-454.	37,4%	21,4%
UKUPNO	2.750	-1,5%	1.539	24,4%	-1.212	100,0%	100,0%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Platni bilans

Međunarodno okruženje

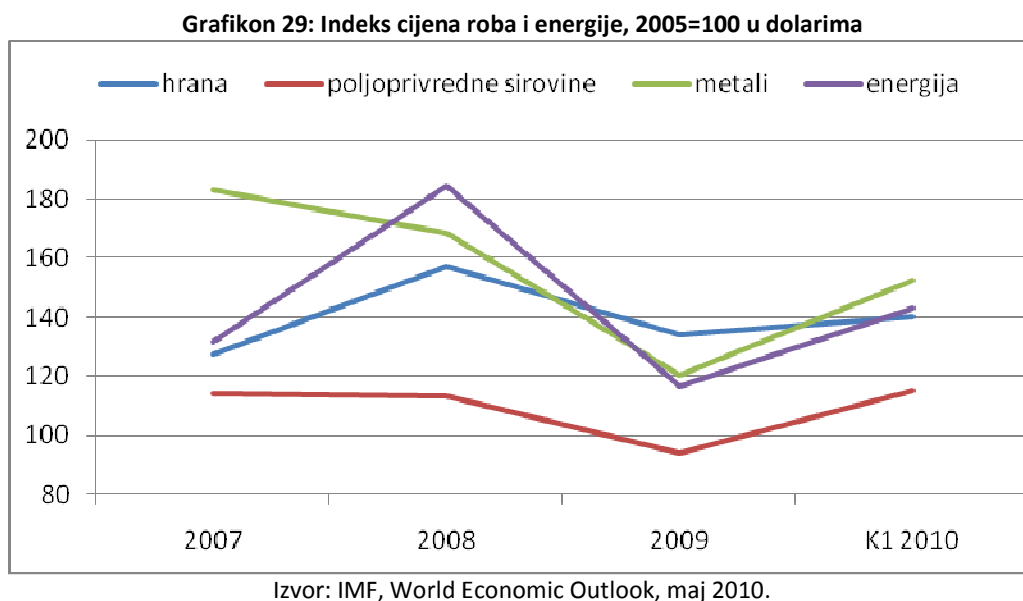
Privredna aktivnost na globalnom nivou pokazuje znake oporavka. Globalna ekonomija je počela da se stabilizuje uglavnom zahvaljujući boljim finansijskim uslovima koji su proistekli iz vladinih intervencija, ali se očekuje da će proces oporavka biti spor i dug.

Očekuje se da će svjetska ekonomija u 2010. rasti oko 4% najvećim dijelom zahvaljujući rastu novoindustrijalizovanih azijskih zemalja, ali i potražnji iz SAD-a⁴⁴.

Pojedine članice Evropske Unije su na testu dužničke krize koja je zahvatila Grčku, a kuca na vrata i drugim mediteranskim zemljama. To je dovelo do pada povjerenja u euro a samim tim i do oštrog pada kursa eura prema dolaru. Krajem jula 2008. kurs je iznosio rekordnih 1,59 dolara za euro, dok je krajem marta 2010. zabilježio 1,33 dolara za euro, a silazni trend je i dalje nastavljen.

Zemlje zapadnog Balkana su globalnu recesiju osjetile nešto kasnije, i kako se čini, teže će iz nje i izaći s obzirom na brojne probleme koji su sa krizom kulminirali.

Naftno tržište se prilično izbalansiralo, nakon rekordnih vrijedosti iz jula 2008. Cijene roba bile su najniže u februaru 2009. i od tada rastu u skladu sa povećanom tražnjom.

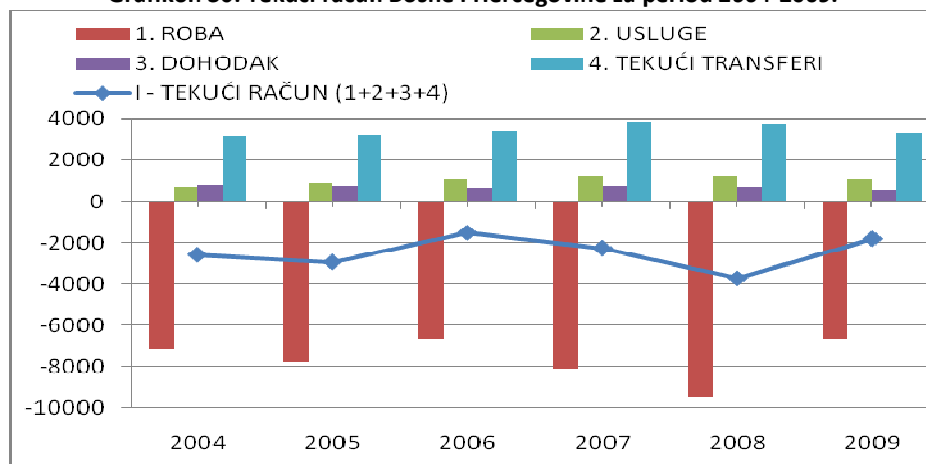
⁴⁴ IMF: World Economic Outlook, maj 2010.

Tabela 7: Platni bilans BiH⁴⁵

U milionima KM	2005	2006	2007	2008	2009	2009/ 2008
I - TEKUĆI RAČUN (1+2+3+4)	-2.933,1	-1.505,3	-2.261,3	-3.733,8	-1.807,1	-52%
1. ROBA	-7.748,7	-6.661,2	-8.101,1	-9.432,2	-6.662,4	-29%
Izvoz robe, fob	4.028,4	5.255,8	6.046,5	6.888,4	5.711,5	-17%
Uvoz robe, fob	-11.777,1	-11.916,9	-14.147,7	-16.320,7	-12.373,9	-24%
2. USLUGE	872,5	1.034,2	1.252,7	1.252,1	1.048,9	-16%
Potražuje	1.561,9	1.767,6	2.076,7	2.201,6	1.939,8	-12%
Duguje	-689,4	-733,5	-823,9	-949,5	-890,9	-6%
3. DOHODAK	736,6	649,3	721,9	671,2	509,3	-24%
Potražuje	1.074,1	1.137,5	1.459,8	1.554,1	1.136,2	-27%
Duguje	-337,5	-488,3	-737,9	-882,8	-626,9	-29%
4. TEKUĆI TRANSFERI	3.206,5	3.472,5	3.865,3	3.775,1	3.297,0	-13%
Potražuje	3.427,5	3.728,5	4.149,4	4.094,7	3.616,9	-12%
Duguje	-221,1	-256,1	-284,1	-319,6	-319,9	0%
II - KAPITALNI I FINANSIJSKI RAČUN (1+2)	2.640,7	1.244,8	2.378,4	3.906,8	1.781,1	-54%
1.KAPITALNI RAČUN	443,4	457,2	433,9	393,6	347,0	-12%
2.FINANSIJSKI RAČUN	2.197,3	787,5	1.944,5	3.513,2	1.434,1	-59%
2.1. DIREKTNE INVESTICIJE	963,7	1.113,3	2.927,5	1.402,0	699,3	-50%
2.2. PORTFOLIO INVESTICIJE	4,2	-0,7	-1,1	-11,8	-37,7	220%
2.3. OSTALE INVESTICIJE	1.974,9	902,2	264,9	1.720,1	690,2	-60%
2.4. REZERVNA AKTIVA	-745,5	-1.227,2	-1.246,8	402,8	82,4	-80%
III - NETO GREŠKE I PROPUSTI	292,4	260,5	-117,1	-173,0	26,0	-115%

Osnovne karakteristike ekonomskih odnosa BiH sa inostranstvom u 2009. godini jesu značajno smanjenje uvoza roba što je dovelo do pada spoljnotrgovinskog deficita, kao i samog deficita tekućeg računa platnog bilansa, ali i značajan pad izvoza, ino-doznaka i izuzetno nizak priliv stranih direktnih investicija.

Grafikon 30: Tekući račun Bosne i Hercegovine za period 2004-2009.

Izvor: Centralna banka Bosne i Hercegovine

⁴⁵ Platni bilans se radi na osnovu poslednjih dostupnih podataka iz Centralne banke BiH.

Na **tekućem računu** platnog bilansa u 2009. godini zabilježen je značajan pad deficita (52%), što je rezultat smanjenja spoljnotrgovinskog deficita koji je u prethodnim godinama bio glavni uzrok rasta deficita tekućeg računa. Deficit tekućeg računa je u posmatranom periodu iznosio 1,8 milijardi KM ili 7,5% BDP-a. (Poređenja radi u 2008 je iznosio 15,1% BDP-a).

U međunarodnoj **razmjeni roba** u 2009. godini zabilježen je pad obima trgovine od 22%, što je posljedica uticaja globalne ekonomske krize. Stopa pada izvoza je iznosila 17% a uvoza 24%. Na ovako loše podatke o vanjskoj trgovini, koja je praktično krizom vraćena na nivo ispod onog ostvarenog u 2007. godini, uticao je pad ekonomske moći zemalja u koje izvozimo, kao i pad kupovne moći u našoj zemlji, ali i smanjenje globalnih cijena berzanskih sirovina široke potrošnje. Trgovinski deficit je iznosio 6,6 milijardi KM što predstavlja najnižu vrijednost registrovanu još od 2001. godine, a za 29% nižu u poređenju sa 2008. godinom.

Na računu **usluga** zabilježeno je smanjenje suficita od 16% u poređenju sa prethodnom godinom, a pomenuti je u 2009. godini iznosio 1,05 milijardi KM. Prihodi od usluga smanjeni su za 12% a rashodi za 6% g/g.

Polovinu prihoda od usluga čini *prihod od turizma* (960 miliona KM) sa zabilježenim smanjenjem od 12% g/g, a jedna trećina otpada na kategoriju *ostalih usluga* (586 miliona KM) u okviru koje je značajan *prihod od usluga građenja* (pad od 13%). Usluge *transporta* (sa učešćem od 20% tj. 395,5 miliona KM) su u svjetlu globalne recesije takođe zabilježili pad od 13%.

Rashodi po osnovu korištenja usluga *transporta i putovanja* (610 miliona KM) zabilježili su smanjenje od 17%, dok su *ostale usluge* (280 miliona KM) registrovale rast od 32% usljed povećanja stavke *rashod po osnovu telekomunikacijskih usluga* i korištenja *biznis usluga* iz inostranstva.

Na računu **dohotka** ostvaren je suficit od 509,3 miliona KM (godišnje smanjenje od 24%). Najznačajnija stavka – *kompenzacije zaposlenim*⁴⁶ (83% udjela ili 943,5 miliona KM), je zabilježila pad od 14%. Investicioni dohodak (17% udjela ili 192,7 miliona KM) je umanjen za 57% uslijed nižih priliva po osnovu kamata na depozite u inostranstvu.

Rashod po osnovu investicionog dohotka⁴⁷ je bio manji za 30% g/g a za čitavu godinu je iznosio 605,6 miliona KM.

Značajan izvor prihoda za bh. ekonomiju **tekući transferi** (3,3 milijarde KM), koji su počeli lagano padati još u 2008., na kraju 2009. su zabilježili značajan pad (13%), dok je najznačajnija kategorija u okviru njih *novčane pošiljke zaposlenih* umanjena za 17% (gubitak od 430,5 miliona KM). To se djelimično i očekivalo s obzirom na globalnu recesiju i umanjenje raspoloživog dohotka bh. dijaspore koja tradicionalno šalje novac svojoj rodbini i prijateljima u BiH.

Kapitalni račun već odavno ne predstavlja značajan izvor finansiranja deficita na tekućem računu s obzirom da se radi o kapitalnoj pomoći iz inostranstva koja je značajno umanjena u poslednjih par godina, a u 2009. godini se radilo o iznosu od 347 miliona KM (smanjenje od 12% g/g).

Kroz **finansijski račun** vidimo da se priliv stranih direktnih investicija (705 miliona KM) u 2009. prepolovio u odnosu na 2008. godinu. To se djelimično može pripisati globalnim ekonomskim kretanjima

⁴⁶ Odnosi se na bh. rezidente zaposlene u inostranstvu na sezonskim poslovima, ali i u ambasadama i međunarodnim organizacijama u BiH.

⁴⁷ Čine ga kamate na dug, isplaćene dividende (ili dugovi) stranim ulagačima i zadržane zarade banaka sa direktnim ulaganjem u BiH.

tj. nepovoljnom klimom za investitore, ali i nedostatnim reformama i zastoјima u procesu privatizacije u BiH.

Portfolio investicije (investicije u domaće hartije od vrijednosti) su zabilježile priliv od 37,7 miliona KM. Finansiranje iz stavke *ostalih investicija* je smanjeno za 50% uslijed znatno manjeg zaduživanja banaka i kompanija u inostranstvu. U okviru stavke *povlačenje novih zajmova* značajno je napomenuti povlačenje prve tranše (397 miliona KM) odobrenog kredita po osnovu Stand by aranžmana sa Međunarodnim monetarnim fondom u cjelokupnom iznosu od 1,1 milijarde € za period od 3 godine počevši od jula 2009.

Sa druge strane *komercijalne banke* su povukle značajno manje svoje aktive iz inostranstva u odnosu na povlačenje iz 2008. godine (- 63%, tj. 165 miliona KM manje), što je u skladu sa podacima koji ukazuju i na manji plasman kredita stanovništvu i privredi BiH u 2009.

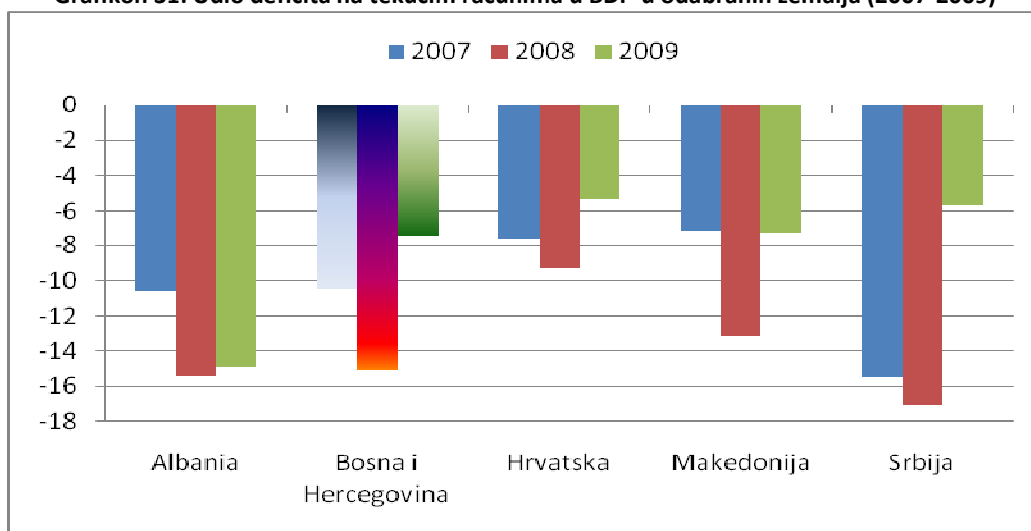
Na otplatu *glavnice zajma* u 2009. je otišlo 520 miliona KM što predstavlja godišnje povećanje od 22%. Manji dio tog povećanja se odnosi na nepovoljan kurs dolara prema KM-u (jer je polovina otplate duga BiH nominovana u dolarima).

Bruto devizne rezerve na kraju 2009. godine iznosile su 6,21 milijardi KM. Iste su zabilježile blagi pad (82,4 miliona KM ili 1,3%) u odnosu na stanje na kraju 2008. Najveći doprinos smanjenju deviznih rezervi dali su smanjenje izvoza, značajno smanjenje priliva po osnovu stranih investicija, smanjenje priliva iz inostranstva građanima kao i smanjenje strane pasive komercijalnih banaka (koja uglavnom predstavlja prilive bankarskom sektoru od majki banaka iz inostranstva). Sa druge strane, mnogo manje nego inače se trošilo na uvoz roba i usluga tako da su na kraju uzevši u obzir prethodno spomenuto, devizne rezerve ostale gotovo nepromijenjene.

Regionalna usporedba deficita na tekućem računu

I na poslijetku slijedi kretanje deficita na tekućim računima u procentu od BDP-a zemalja u regionu od 2007-2009. godine, gdje se vidi da su visoki deficiti koji su postojali u prošlosti naglo smanjeni u 2009. godini (sa izuzetkom Albanije). Zanimljivo je da su BiH i Srbija u najvećoj mjeri uspjele da snize učešće deficita na svom tekućem računu u BDP-u.

Grafikon 31: Udio deficita na tekućim računima u BDP-u odabranih zemalja (2007-2009)

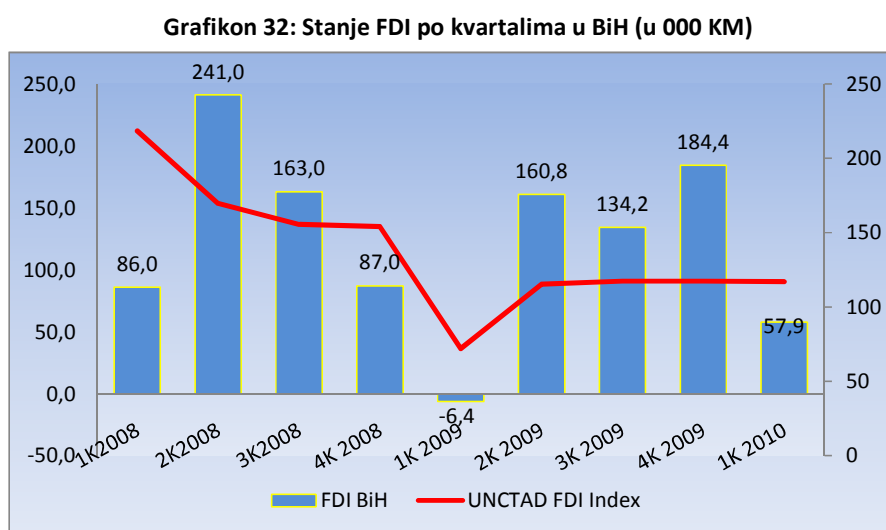

Izvor: DG ECFIN, CBBH

V STRANE DIREKTNE INVESTICIJE

Direktna strana ulaganja (FDI) u prvom kvartalu 2010. godine bilježe oporavak prateći lagani oporavak svjetske ekonomije. Prema podacima Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u BiH strana ulaganja u prvom kvartalu 2010. godine su iznosila 57,9 miliona KM što predstavlja ohrabrujući pozitivan znak poredeći ovaj iznos sa negativnim⁴⁸ iznosom od 6,4 miliona KM u prvom kvartalu 2009. godine. Ulaganje u prvom kvartalu 2010. godine je ipak manje za 33% u odnosu na ulaganje u istom periodu 2008. godine.

Prema podacima UNCTAD-a, „FDI Global Quarterly Index⁴⁹“ za prvi kvartal 2010. godine je stabilan i praktički nepromjenjen u odnosu na vrijednost indeksa u zadnjem kvartalu 2009. godine mada i dalje iznosi nešto više od polovine (53,54%), u odnosu na nivo iz prvog kvartala 2008. godine.

Izvor: MVTEO i UNCTAD

Inače prema dosadašnjoj praksi ulaganja u BiH može se zaključiti da je njihov obim tokom godine najniži tokom prvog i trećeg kvartala tako da se u sljedećim, posebno u drugom kvartalu očekuju veći iznosi direktnih stranih ulaganja nego u prethodnom periodu.

Karakteristika registrovanih direktnih stranih ulaganja u prvom kvartalu 2010. godine je u njihovom niskom nivou i uglavnom se radi o dokapitalizacijama, povećanju kapitala ranije osnovanih kompanija društava koje čine 80,3% dok se na osnivanje novih kompanija odnosi 19,7% od ukupno registrovanog kapitala. Ako ovi podaci uporede sa stanjem u 2009. gdje se 66,4% ulaganja odnosilo na dokapitalizaciju postojećih, vidljiv je u strukturi FDI (dokapitalizacija postojećih u odnosu na nova⁵⁰) i dalje je povećani oprez stranih ulagača prema ulaganjima u nove projekte.

⁴⁸ veće povlačenje nego ulaganje stranog kapitala

⁴⁹ UNCTAD u Global Investment Trend Monitor-u objavljuje FDI Global Quarterly Index-indeks baziran na podacima u više od 60 zemalja najvećih FDI primatelja koje zajedno predstavljaju više od 90% ukupnih FDI u svijetu.

⁵⁰ Greenfield projekti, spajanja i akvizicije

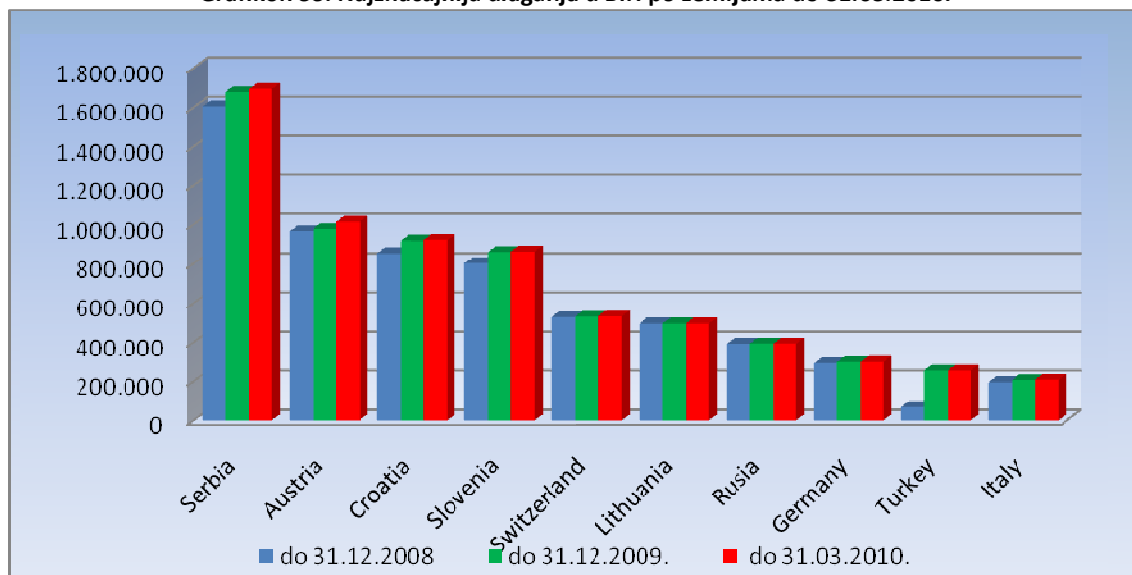
Najveća ulaganja se odnose na društva „Hypo Alpe Adria Leasing“ d.o.o. Sarajevo 20,5 miliona KM-povećanje kapitala(Austrija) , „Hypo Alpe Adria Bank „ dd Mostar 10,0 miliona KM povećanje kapitala (Austrija), AD „Kosig Dunav Osiguranje“ Banja Luka 6,8 miliona KM(Srbija), „Hypo Alpe Adria Bank“ AD Banja Luka 5,0 miliona KM(Austrija) i Inving Invest Inženjering doo Prijedor 2,8 miliona KM(Kipar).

Najznačajnija ulaganja (po zemljama) u prvom kvartalu 2010. godine odnose se na:

- Austrija 37,1 miliona KM (53,3%)
- Srbija 15,8 miliona KM (22,7%)
- Hrvatska 3,4 miliona KM (4,9%)
- Kipar 3,1 milion KM (4,5%)
- Slovenija 2,9 miliona KM (4,1%)
- Švajcarska 2,7 miliona KM (3,9%)

što čini 93,5% ukupnih ulaganja u prvom kvartalu 2010 godine.

Grafikon 33: Najznačajnija ulaganja u BiH po zemljama do 31.03.2010.

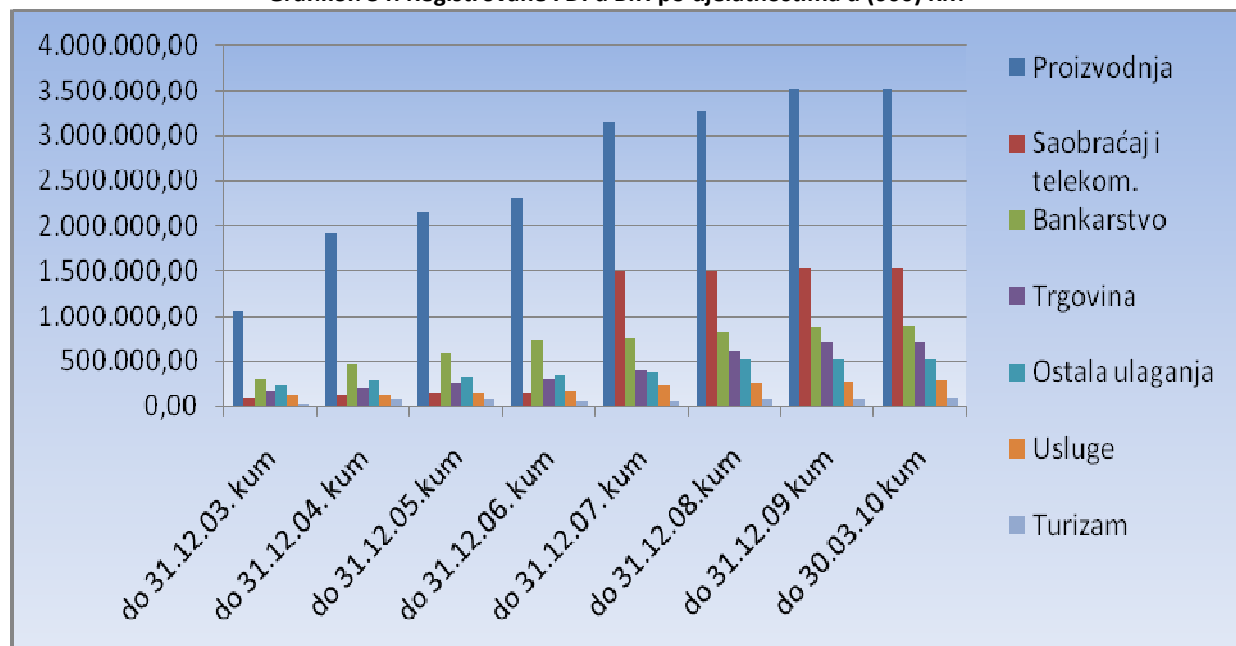
Izvor: MVTEO

Registrovani ukupni strani kapital pretežno se odnosi na ulaganja u oblast bankarstva i lizinga 51,2% (Hypo Alpe Adria Bank Lasing doo Sarajevo 20,5 milionaKM, Hypo Alpe Adria Bank Mostar 10 miliona KM) i osiguranja 9,8% (AD Kosig Dunav Osiguranje Banja Luka 6,8 miliona KM).

Oblast proizvodnje je učestvovala sa 14,2%, gdje se posebno ističu Inving Invest Inženjering doo Prijedor 2,8 miliona KM(Industrijska keramika-izolatori), Hepok doo Mostar 2,5 miliona KM(poljoprivreda), Hemofarm AD Vršac 1,7 miliona KM (hemijska industrija-lijekovi), EFT HE Ulog doo Kalinovik 6,9 miliona KM (el. energije).

Ostala ulaganja učestvuju sa 24,8% od kojih se najviše ističu Philip Morris BH doo Sarajevo 1,6 miliona KM(usluge-trgovina), Intersport BH doo Sarajevo 1,6 miliona KM(usluge-trgovina), Balkalot doo Laktaši 1,0 miliona KM (usluge-igre na sreću)

Grafikon 34: Registrovane FDI u BiH po djelatnostima u (000) KM

Izvor: MVTEO

Smanjenje direktnih stranih ulaganja od 68,6% u odnosu na zadnji kvartal 2009. godine treba posmatrati više u svjetlu sezonskih oscilacija nego kao nagovještaj smanjenja interesovanja stranih investitora uzrokovanog globalnom ekonomskom recesijom. Ulaganje u prvom kvartalu 2010. godine je veće za 64,3 miliona KM u odnosu isti period u 2009. godini, što pokazuje početak postepenog povratka stranih investicija u BiH. Na ulaganje utiče zastoj u procesu privatizacije držanog udjela u vlasništvu nekih strateških državnih preduzeća mada je kod onih najprofitabilnijih (iz oblasti telekomunikacije i energetike) taj proces odložen na neodređeno vrijeme. Najava velikih investicionih ulaganja u oblasti energetike po principu zajedničkih ulaganja sa stranim partnerima bi u narednom periodu trebala znatno da poveća i direktna strana ulaganja u Bosni i Hercegovini.

BOSNA I HERCEGOVINA
VUJEĆE MINISTARA
DIREKCIJA ZA EKONOMSKO PLANIRANJE

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
САВЈЕТ МИНИСТАРА
ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕКОНОМСКО ПЛАНИРАЊЕ

BOSNIA AND HERZEGOVINA
COUNCIL OF MINISTERS
DIRECTORATE FOR ECONOMIC PLANNING

DODATAK

Januar – mart 2010.

Tabela 1: Industrijska proizvodnja u BiH

Stopa rasta u % g/g

	2007	2008	2009	2010			
				Januar	Februar	Mart	K1-2010
INDUSTRIJA UKUPNO	6.6	7.3	-3.3	-0.3	-0.5	4.3	1.3
C) VAĐENJE RUDA I KAMENA	-1.2	12.7	-2.9	-8.4	0.5	2.8	-1.4
D) PRERADIVAČKA INDUSTRIJA	9.3	5.6	-4.5	-2.2	-2.5	4.3	0.1
E) PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM	3.1	9.6	0.1	6.6	3.8	4.9	5.1
C VAĐENJE RUDA I KAMENA							
CA Ugalj, lignit i treset	-1.6	14.0	2.2	-11.9	-0.9	0.5	-3.9
CB Rude i kamen	0.0	8.3	-21.3	21.1	11.6	17.6	16.8
D PRERADIVAČKA INDUSTRIJA							
DA Hrana, piće i duhan	5.8	3.5	6.3	-7.4	-3.4	-0.4	-3.6
DB Tekstil i tekstilni proizvodi	1.7	9.0	-2.1	20.0	13.9	7.6	13.4
DC Koža i proizvodi od kože	-5.3	-3.9	-1.8	15.9	-9.4	-1.6	0.9
DD Drvo i proizvodi od drveta izuzev namještaja	14.7	-11.3	-16.0	7.2	-10.1	-0.7	-1.8
DE Celuloza, papir i proizvodi od papira; izdavaštvo i štamparstvo	12.9	6.8	-3.0	-0.1	-4.8	13.4	3.1
DF Koks i derivati nafte	13.3	220.8	498.6	-10.9	-32.4	-3.1	-15.3
DG Hemikalije, hem. proizvodi i vještačka vlakna	20.0	29.2	34.9	-25.5	25.9	-13.6	-6.1
DH Proizvodi od gume i plastike	16.6	-0.4	-16.5	-8.1	10.0	13.2	5.4
DI Proizvodi od ostalih nemetala	6.2	10.9	-20.7	21.8	-50.5	-24.3	-26.7
DJ Bazni metali i proizvodi	7.8	1.6	-17.2	19.0	-3.5	19.6	10.8
DK Mašine i uređaji	25.9	11.0	-21.5	-35.2	-5.5	13.7	-11.4
DL Električni i optički uređaji	21.2	-6.7	-25.5	-34.5	-37.6	-24.8	-32.2
DM Saobraćajna sredstva	-20.3	-7.2	2.9	-57.6	-11.5	-22.6	-29.3
DN Ostali proizvodi d.n	26.5	23.4	-8.7	-10.7	12.2	18.2	6.9
E PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM							
E Proizvodnja i snadbijevanje el. i toplotnom energijom	3.1	9.6	0.1	6.6	3.8	4.9	5.1

Izvor: BiH Agencija za Statistiku

Tabela 2: Industrijska proizvodnja u FBiH

Stopa rasta u % g/g

	2007	2008	2009	2010			
				Jan	Feb	Mar	K1-2010
INDUSTRIJA UKUPNO	8.6	7.9	-11.6	100,1	103,5	102,5	102,0
C) VAĐENJE RUDA I KAMENA	5.6	5.1	-3.6	92,3	93,4	96,8	94,3
D) PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	11.7	8.2	-16.1	99,5	99,8	101,9	100,5
E) PROIZVODNJA I SNADBIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM	1.7	9.1	-4.3	105,7	118,6	108,3	110,7
VAĐENJE RUDA I KAMENA							
10) Vađenje kamenog i mrkog uglja, lignita i treseta	4.2	9.4	-2.2	93,3	94,5	96,7	94,8
13) Vađenje ruda metala	15.3	-9.0	-20.0	81,2	108,5	82,4	88,9
14) Vađenje ostalih ruda i kamena	10.7	-11.2	-11.1	83,2	82,4	102,9	89,3
PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA							
15) Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića	7.9	3.4	-6.9	98,9	96,7	104,7	100,4
16) Proizvodnja duhanskih proizvoda	-4.2	5.9	12.8	66,5	56,7	51,5	58,4
17) Proizvodnja tekstila prediva i tkanina	-22.1	13.2	-9.6	147,8	196,9	120,3	146,8
18) Proizvodnja odjevnih predmeta, dorada i bojenje krzna	-0.5	15.7	-15.6	120,4	81,4	101,6	99,7
19) Proizvodnja kože i predmeta od kože i obuće	4.3	4.7	-10.9	105,9	89,4	113,5	101,9
20) Prerada i proizvodi od drveta i plute	3.0	-3.4	-23.7	97,6	105,4	97,0	99,9
21) Proizvodnja celuloze, papira i proizvoda od papira	-5.6	9.6	2.4	101,0	78,8	103,6	94,1
22) Izdavačka djelatnost, štampanje i reprodukcija snimanih materijala	32.0	14.6	0.5	109,8	97,6	96,4	101,1
23) Proizvodnja koksa i derivata nafte	32.4	-2.5	3.6	118,1	158,4	199,6	152,4
24) Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	21.7	51.4	3.0	87,9	126,4	93,9	101,7
25) Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	16.1	-0.8	-22.4	82,6	114,2	101,0	99,0
26) Proizvodnja proizvoda od ostalih minerala	5.4	8.8	-25.8	127,3	67,5	95,3	91,7
27) Proizvodnja osnovnih metala	6.6	4.3	-17.6	111,9	129,0	117,1	119,3
28) Proizvodnja metalnih proizvoda osim mašina	38.0	1.8	-34.4	79,5	99,9	98,3	92,7
29) Proizvodnja ostalih mašina i uređaja	40.3	0.5	-29.5	84,0	84,4	105,3	90,4
30) Proizvodnja kancelarijskih i računarskih mašina	47.0	-12.2	-60.4	38,6	56,4	76,2	55,5
31) Proizvodnja drugih elektronskih mašina i aparata	-20.0	-3.1	-31.3	76,8	94,3	83,7	84,7
33) Proizvodnja medicinskih, preciznih i optičkih instrumenata	3.1	19.9	-12.5	52,7	60,2	74,3	61,3

34) Proizvodnja motornih vozila i prikolica	56.8	-2.4	-70.8	71,8	64,9	76,4	71,0
35) Proizvodnja ostalih saobraćajnih sredstava	-23.0	80.1	-45.2	50,6	46,2	58,3	52,6
36) Proizvodnja namještaja i sličnih proizvoda	16.3	-11.7	-24.8	143,2	113,7	130,1	129,3
37) Reciklaža	8.8	4.2	-33.8	329,5	163,8	250,8	236,4
PROIZVODNJA I SNADBIFEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM							
40) Proizvodnja i snadbijevanje el. Energijom, gasom, parom i toplom vodom	1.7	9.1	-4.3	105,7	118,6	108,3	110,7
41) Skupljanje,pročišćavanje i distribucija vode							

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Tabela 3: Industrijska proizvodnja u RS

Stopa rasta u % g/g

	2007	2008	2009	2010			
				Jan	Feb	Mar	K1-2010
INDUSTRIJA UKUPNO	1.4	16.8	19.0	111.0	101.8	105.8	106.1
C) VAĐENJE RUDA I KAMENA	2.7	14.1	-7.5	133.9	151.3	143.4	143.0
D) PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	4.1	19.4	35.1	105.1	101.5	100.0	101.9
E) PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM	-5.4	10.5	7.9	111.7	92.8	102.2	102.1
VAĐENJE RUDA I KAMENA							
10) Vađenje kamenog i mrkog uglja, lignita i treseta	-13.3	34.3	8.3	80.0	105.9	110.3	99.7
13) Vađenje ruda metala	-3.4	1.4	-33.1	745.7	13389.9	449.5	726.1
14) Vađenje ostalih ruda i kamena	27.2	39.9	-30.6	127.6	41.2	49.9	53.6
PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA							
15) Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića	-0.6	4.6	0.3	91.4	113.6	114.5	106.8
16) Proizvodnja duhanskih proizvoda	-24.4	9.5	38.7	102.2	110.2	85.5	98.5
17) Proizvodnja tekstila prediva i tkanina	79.4	2.8	-11.6	48.5	74.7	61.2	60.9
18) Proizvodnja odjevnih predmeta, dorada i bojenje krzna	27.8	-7.3	-19.3	85.5	82.5	65.6	77.5
19) Proizvodnja kože i predmeta od kože i obuće	-16.1	-10.1	-4.6	179.9	125.9	112.0	137.2
20) Prerada i proizvodi od drveta i plute	-8.7	-8.2	-30.3	112.7	92.8	95.2	98.1
21) Proizvodnja celuloze, papira i proizvoda od papira	17.0	6.5	1.3	105.0	98.7	114.1	106.1
22) Izdavačka djelatnost, štampanje i reprodukcija snimanih materijala	-3.2	3.1	-16.4	117.8	118.0	107.9	114.0
23) Proizvodnja koksa i derivata nafte	8.6	574.8	1234.5	108.7	95.1	101.9	101.9
24) Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	-2.8	2.4	150.1	70.4	115.7	87.0	91.1
25) Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	-3.9	-3.0	-21.7	102.0	87.4	101.7	96.9
26) Proizvodnja proizvoda od ostalih minerala	7.3	19.0	-12.3	114.5	78.0	69.3	77.4
27) Proizvodnja osnovnih metala	-15.1	5.2	-39.6	357.9	146.0	150.4	178.4
28) Proizvodnja metalnih proizvoda osim mašina	5.7	-14.0	-35.1	64.4	89.2	95.9	83.7
29) Proizvodnja ostalih mašina i uređaja	30.9	13.1	-28.8	11.8	18.6	94.7	26.7
30) Proizvodnja kancelarijskih i računarskih mašina	37.8	-14.0	-4.3	110.5	102.2	119.8	111.0
31) Proizvodnja drugih elektronskih mašina i aparata	-10.0	116.1	-41.5	123.6	71.5	102.4	96.3

33) Proizvodnja medicinskih, preciznih i optičkih instrumenata	-66.7	-84.2	12.1	122.8	60.4	60.7	64.9
34) Proizvodnja motornih vozila i prikolica	-7.6	-12.3	0.7	58.6	79.0	64.9	68.1
35) Proizvodnja ostalih saobraćajnih sredstava	14.9	38.0	1241.2	625.8	137.3	26.8	87.2
36) Proizvodnja namještaja i sličnih proizvoda	13.7	17.7	-30.6	79.9	114.3	73.4	87.3
37) Reciklaža	74.0	31.2	-21.0	306.3	208.5	202.4	225.5
PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM							
40) Proizvodnja i snadbijevanje el. Energijom, gasom, parom i toplom vodom	-5.4	10.5	7.9	111.7	92.8	102.2	102.1
41) Skupljanje,pročišćavanje i distribucija vode							

Izvor: Zavod za statistiku RS

Tabela 4: Realni sektor BiH - industrija i usluge

Rast g/g u %

		2007	2008	2009	2010			
					jan	feb	mart	K1
Industrija	Industrijska proizvodnja - fizički obim	6.6	7.3	1.5	-0.3	-0.5	4.3	1.3
	<i>Intermedijarni proizvodi</i>	6.4	1.2	-9.5	20.2	5.2	22.5	15.8
	<i>Kapitalni proizvodi</i>	10.0	0.4	50.0	-59.9	-47.6	-48.8	-51.8
	<i>Trajni proizvodi za široku potrošnju</i>	24.1	26.3	-5.1	-13.3	10.5	15.7	4.6
	<i>Netrajni proizvodi za široku potrošnju</i>	10.6	10.6	6.9	-0.9	5.1	-1.2	1.1
	<i>Energija</i>	1.6	11.3	3.5	1.5	1.4	3.4	2.1
Građevinarstvo	Vrijednost izvršenih građevinskih radova	25.5*	24.6*	-19.9*	-26.3*	-33.6*	-30.3*	-30.0*
	<i>Stambene zgrade</i>	NA	26.9*	-24.5*	-23.2*	-45.7*	-43.0*	-38.8*
	<i>Nestambene zgrade</i>	NA	18.5*	-25.1*	-39.0*	-42.5*	-33.9*	-38.0*
	<i>Saobraćajna infrastruktura</i>	NA	31.5*	-18.1*	-13.0*	-21.8*	-2.3*	-11.2*
	<i>Cjevovodi, komunikacijski i električni vodovi</i>	NA	44.2*	3.7*	47.1*	-33.2*	-60.5*	-33.9*
Prijevoz	Cestovni (prevezeno robe)	48.3*	9.3*	-11.3	-	-	-	1.7*
	Cestovni (prevezeni putnici)	3.6*	-2.8*	-5.3	-	-	-	2.8*
	Gradsko - Prigradski prijevoz (prevezeni putnici)	-20.8*	-0.4*	-0.5	-	-	-	-0.1*
	Željeznički (prevezeno robe)	2.8*	9.8*	-15.8	-	-	-	39.9*
	Željeznički (prevezeni putnici)	-3.3*	11.2*	-27.5	-	-	-	-6.2*
Trgovina na malo	Tekuće cijene	14.8*	19.5*	-10.0*	-1.0*	1.5*	6.8*	2.6*
	<i>Stalne cijene (deflacija cijena indeksom potrošačkih cijena)</i>	13.3*	12.1*	-9.6*	-2.4*	-0.2*	4.9*	0.9*
Turizam	Dolasci turista - ukupno	20.0*	4.6	-6.3	-0.6	6.4	5.4	4.0
	<i>Domaći turisti</i>	17.4*	4.3	-9.5	-1.8	9.4	1.5	3.1
	<i>Strani turisti</i>	22.5*	4.9	-3.3	0.5	3.3	9.7	4.9

* Ponderisani prosjek entitetskih indeksa objavljenih od strane entitetskih statističkih zavoda

Izvori: BHAS i entitetski zavodi za statistiku

Tabela 5: Realni sektor - entitetski pregled- rast g/g u %

			2007	2008	2009	2010			
						jan	feb	mart	K1
Proizvodnja i građevinarstvo	Industrijska proizvodnja - fizički obim	FBiH	8.6	7.9	-11.6	0.1	3.5	2.5	2.0
		RS	1.4	16.8	19.0	11.0	1.8	5.8	6.1
	Građevinarstvo (vrijednost radova)	FBiH	22.6	34.1	-28.2	-32.4	-26.0	-28.1	-29.2
		RS	29.6	11.8	-8.0	-11.8	-42.6	-32.8	-31.2
Prijevoz	Cestovni (prevezeno robe)	FBiH	55.1	6.1	-7.7	-	-	-	2.9
		RS	20.6	3.1	-9.9	-3.8	-5.2	2.1	-1.3
	Cestovni (prevezeni putnici)	FBiH	2.3	-2.4	-1.4	-	-	-	0.4
		RS	8.3	-4.6	-16.9	30.4	10.3	10.8	10.9
	Gradsko - Prigradski prijevoz (prevezeni putnici)	FBiH	-23.7	-1.3	-2.1	-	-	-	-1.5
		RS	7.6	4.9	10.5	5.4	10.1	11.5	9.3
	Željeznički (prevezeno robe)	FBiH	5.4	20.9	-13.8	-	-	-	26.1
		RS	-0.4	-4.6	-19.2	-	-	-	72.0
	Željeznički (prevezeni putnici)	FBiH	4.5	26.0	-12.5	-	-	-	-2.1
		RS	-7.4	2.4	38.5	-	-	-	-9.5
Trgovina na malo	trenutne cijene	FBiH	14.0	18.3	-9.9	-2.7	1.5	6.3	1.8
	deflacija cijena indeksom potrošačkih cijena		12.2	9.6	-9.6	-3.6	0.5	5.1	0.8
	trenutne cijene	RS	16.2	21.5	-10.2	2.1	1.5	7.7	4.0
	deflacija cijena indeksom potrošačkih cijena		15.1	14.3	-9.8	0.1	-0.8	5.0	1.7
Turizam	Dolasci domaćih turista	FBiH	18.0	2.7	-14.2	0.2	12.6	3.5	5.4
		RS	11.0	6.0	-4.9	-4.1	7.2	-2.5	0.3
	Dolasci stranih turista	FBiH	17.9	1.8	-0.6	21.4	2.8	15.2	12.8
		RS	24.3	11.6	-7.2	-18.8	6.3	0.4	-4.9
Ugostiteljstvo	trenutne cijene	FBiH	24.7	14.2	-2.9	-	-	-	8.3
	deflacija cijena indeksom potrošačkih cijena		22.9	5.5	-2.6	-	-	-	6.0
	trenutne cijene	RS	17.6	31.4	-0.1	-10.4	-1.8	0.2	-4.0
	deflacija cijena indeksom potrošačkih cijena		16.5	24.2	0.3	-12.4	-4.1	-2.5	-6.3

Izvori: Entitetski zavodi za statistiku

Tabela 6: Tržište rada

Period	broj zaposlenih lica*				broj nezaposlenih lica				stopa nezaposlenosti				prosječne neto plate				prosječne penzije**			
	BiH	FBiH	RS	Brčko	BiH	FBiH	RS	Brčko	BiH	FBiH	RS	Brčko	BiH	FBiH	RS	Brčko	BiH	FBiH	RS	Brčko
	osobe								%				KM							
I-III 2006.	643,390	386,685	247,343	13,304	512,657	350,230	144,198	18,228	44.3	47.5	37.0	56.5	560	588	489	664	222	231	209	205
I-III 2007.	669,652	394,258	257,328	14,195	534,663	369,922	146,790	17,951	44.4	48.4	36.3	55.7	646	636	555	673	245	266	212	224
I-III 2008.	695,151	425,538	258,993	15,337	514,479	363,073	137,580	13,827	42.5	46.0	34.8	47.3	706	716	683	706	308	331	271	291
I-III 2009.	696,164	428,171	255,303	16,087	491,211	342,964	136,544	11,703	41.4	44.5	35.1	42.3	788	789	789	751	339	348	322	328
I-III 2010.	700,037	423,556		16,824	518,263	358,187	149,180	10,897	42.5	45.8		39.6	790	796	774	789	334	343	319	318
I 2009.	697,642	428,688			488,498	342,174	134,798	11,526	41.2%	44.4%			784	791	771	738	338	348	323	327
II 2009.	696,929	428,765			491,797	343,402	136,624	11,771	41.4%	44.5%			790	785	813	751	339	349	322	328
III 2009.	693,919	427,060	255,303	16,087	493,338	343,317	138,210	11,811	41.6%	44.6%	35.1%	42.3%	790	795	781	764	338	348	321	328
IV 2009.	694,081	426,926			493,144	343,451	138,061	11,632	41.5%	44.6%			794	798	786	773	337	347	321	327
V 2009.	694,340	426,624			490,571	341,911	137,847	10,813	41.4%	44.5%			786	792	773	763	338	348	321	328
VI 2009.	693,696	427,057		16,035	492,583	344,025	138,170	10,388	41.5%	44.6%		39.3%	793	793	794	767	337	348	321	329
VII 2009.	691,708	425,702			496,896	347,701	138,911	10,284	41.8%	45.0%			792	792	792	781	336	345	320	326
VIII 2009.	688,743	423,876			500,501	350,410	139,974	10,117	42.1%	45.3%			785	783	790	773	335	344	320	326
IX 2009.	689,558	425,933	252,026	16,141	502,301	350,772	141,064	10,465	42.1%	45.2%	35.9%	39.3%	785	785	786	773	335	344	320	326
X 2009.	688,052	425,873			504,087	351,444	142,074	10,569	42.3%	45.2%			789	790	789	766	332	342	317	323
XI 2009.	687,309	425,978			506,444	352,563	143,305	10,576	42.4%	45.3%			791	793	785	788	333	343	316	322
XII 2009.	686,044	426,197		16,218	510,580	354,577	145,396	10,607	42.7%	45.4%		39.5%	802	808	788	790	334	343	320	322
I 2010.	701,431	424,160			516,121	357,664	147,816	10,641	42.4%	45.7%			789	794	778	784	334	342	321	323
II 2010.	699,710	423,557			519,462	358,410	150,036	11,016	42.6%	45.8%			782	786	772	785	334	343	319	316
III 2010.	698,970	422,950		16,824	519,207	358,487	149,687	11,033	42.6%	45.9%		39.6%	798	809	771	799	334	343	319	316

Izvor: Agencija za statistiku BiH, entitetski Zavodi za statistiku, Zavod za zapošljavanje FBiH i RS, Fond MIO/PIO FBiH i Fond PIO RS

* Broj zaposlenih u BiH, izvor: Agencije za statistiku BiH; broj zaposlenih u FBiH i RS, izvor: entitetski zavodi za statistiku.

** Prosječne penzije u BiH su izračunate na osnovu entitetskih nivoa penzija ponderisanih odnosom ukupnog broja penzionera u svakom od BH entiteta i Brčko Distrikta.

Tabela 7: Rast i struktura monetarnih agregata (kraj perioda)

Period	Rezervni novac (M0)				Transakcijski novac (M1)			Kvazi novac (QM)				M2- ukupno
	Gotovina izvan monetarnih vlasti	Depoziti banaka kod monetarnih vlasti	Ostali dep. po viđenju kod monetarnih vlasti	Rezervni novac	Gotovina izvan banaka	Depoziti po viđenju u domaćoj valuti	M1- ukupno	Oročeni i štedni depoziti u domaćoj valuti	Depoziti po viđenju u stranoj valuti	Oročeni i štedni depoziti u stranoj valuti	QM- ukupno	
1	2	3	4	5=2+3+4	6	7	8=6+7	9	10	11	12=9+10+11	13=8+12
u milionima KM												
K1 2006	1,837.9	2,223.3	2.7	4,063.9	1,656.4	2,434.8	4,091.2	854.9	1,202.3	2,161.7	4,218.9	8,310.1
K2 2006	1,938.5	2,245.9	4.9	4,189.3	1,746.7	2,661.9	4,408.6	912.4	1,270.9	2,207.4	4,390.7	8,799.3
K3 2006	2,054.2	2,701.7	8.4	4,764.3	1,864.7	2,907.9	4,772.6	987.4	1,335.3	2,425.2	4,747.9	9,520.5
K4 2006	2,154.2	2,891.9	10.5	5,056.6	1,978.3	3,092.3	5,070.6	1,098.8	1,358.8	2,544.4	5,002.0	10,072.6
K1 2007	2,107.6	3,021.8	14.2	5,143.6	1,910.8	3,389.6	5,300.4	1,173.2	1,322.8	2,704.2	5,200.2	10,500.6
K2 2007	2,207.6	3,269.1	8.5	5,485.2	2,002.6	3,674.0	5,676.6	1,308.5	1,385.3	2,824.0	5,517.8	11,194.4
K3 2007	2,302.9	3,712.0	9.5	6,024.4	2,085.5	3,858.5	5,944.0	1,366.2	1,408.6	2,975.0	5,749.8	11,693.8
K4 2007	2,439.7	3,777.1	12.2	6,229.0	2,185.3	3,974.6	6,159.9	1,517.4	1,459.3	3,113.2	6,089.9	12,249.8
K1 2008	2,310.7	3,665.3	6.6	5,982.6	2,061.2	3,944.7	6,005.9	1,602.8	1,572.8	3,220.7	6,396.3	12,402.2
K2 2008	2,335.3	3,697.0	5.6	6,037.9	2,075.6	3,956.1	6,031.7	1,721.3	1,608.8	3,430.8	6,760.9	12,792.6
K3 2008	2,407.0	3,849.4	8.4	6,264.8	2,130.8	4,066.7	6,197.5	1,800.1	1,667.4	3,761.1	7,228.6	13,426.1
K4 2008	2,552.4	3,144.2	7.4	5,704.0	2,300.7	3,690.5	5,991.2	1,726.7	1,511.4	3,470.3	6,708.4	12,699.6
K1 2009	2,318.5	2,994.2	6.5	5,319.2	2,014.3	3,545.6	5,559.9	1,761.4	1,467.5	3,615.5	6,844.4	12,404.3
K2 2009	2,304.7	2,810.1	8.4	5,123.2	1,986.1	3,617.3	5,603.4	1,689.4	1,431.5	3,654.4	6,775.3	12,378.7
K3 2009	2,270.9	3,244.7	4.5	5,520.1	1,978.1	3,681.0	5,659.1	1,731.7	1,467.1	3,782.6	6,981.4	12,640.5
K4 2009	2,267.7	3,375.1	6.0	5,648.8	2,009.5	3,877.5	5,887.0	1,782.0	1,440.9	3,888.5	7,111.4	12,998.4
K1 2010	2,254.9	3,319.1	3.8	5,577.8	1,974.6	3,907.5	5,882.1	1,774.0	1,572.0	3,992.2	7,338.2	13,220.3
% promjena u odnosu na isti period prethodne godine												
K1 2006	2.6%	66.1%	12.5%	29.7%	1.8%	27.7%	15.8%	19.3%	19.4%	28.7%	23.9%	19.8%
K2 2006	4.0%	62.1%	75.0%	28.8%	3.3%	32.3%	19.0%	26.5%	15.7%	25.8%	22.9%	20.9%
K3 2006	9.1%	61.8%	154.5%	34.0%	9.2%	33.6%	22.9%	28.1%	19.7%	27.1%	25.1%	24.0%
K4 2006	13.0%	40.2%	238.7%	27.3%	14.4%	30.3%	23.6%	34.3%	17.7%	27.3%	25.9%	24.7%
K1 2007	14.7%	35.9%	425.9%	26.6%	15.4%	39.2%	29.6%	37.2%	10.0%	25.1%	23.3%	26.4%

K2 2007	13.9%	45.6%	73.5%	30.9%	14.7%	38.0%	28.8%	43.4%	9.0%	27.9%	25.7%	27.2%
K3 2007	12.1%	37.4%	13.1%	26.4%	11.8%	32.7%	24.5%	38.4%	5.5%	22.7%	21.1%	22.8%
K4 2007	13.3%	30.6%	16.2%	23.2%	10.5%	28.5%	21.5%	38.1%	7.4%	22.4%	21.7%	21.6%
K1 2008	9.6%	21.3%	-53.5%	16.3%	7.9%	16.4%	13.3%	36.6%	18.9%	19.1%	23.0%	18.1%
K2 2008	5.8%	13.1%	-34.1%	10.1%	3.6%	7.7%	6.3%	31.5%	16.1%	21.5%	22.5%	14.3%
K3 2008	4.5%	3.7%	-11.6%	4.0%	2.2%	5.4%	4.3%	31.8%	18.4%	26.4%	25.7%	14.8%
K4 2008	4.6%	-16.8%	-39.3%	-8.4%	5.3%	-7.1%	-2.7%	13.8%	3.6%	11.5%	10.2%	3.7%
K1 2009	0.3%	-18.3%	-1.5%	-11.1%	-2.3%	-10.1%	-7.4%	9.9%	-6.7%	12.3%	7.0%	0.0%
K2 2009	-1.3%	-24.0%	50.0%	-15.1%	-4.3%	-8.6%	-7.1%	-1.9%	-11.0%	6.5%	0.2%	-3.2%
K3 2009	-5.7%	-15.7%	-46.4%	-11.9%	-7.2%	-9.5%	-8.7%	-3.8%	-12.0%	0.6%	-3.4%	-5.9%
K4 2009	-11.2%	7.3%	-18.9%	-1.0%	-12.7%	5.1%	-1.7%	3.2%	-4.7%	12.1%	6.0%	2.4%
K1 2010	-2.7%	10.9%	-41.5%	4.9%	-2.0%	10.2%	5.8%	0.7%	7.1%	10.4%	7.2%	6.6%

Izvor: Centralna banka BiH

Tabela 8: Indeks potrošačkih cijena (CPI)

Kod	00		01		02		03		04		05		06		07		08		09		10		11		12	
Opis koda	Opšti indeks		Hrana i bezalkoholna pića		Alkoholna pića i duvan		Odjeća i obuća		Stanovanje, voda, električna energija, plin i drugi energenti		Namještaj, pokućstvo i redovno održavanje		Zdravstvo		Prevoz		Komunikacije		Rekreacija i kultura		Obrazovanje		Restorani i hoteli		Ostala dobra i usluge	
Vrsta indeksa	2005=100	g/g	2005=100	g/g	2005=100	g/g	2005=100	g/g	2005=100	g/g	2005=100	g/g	2005=100	g/g	2005=100	g/g	2005=100	g/g	2005=100	g/g	2005=100	g/g	2005=100	g/g	2005=100	g/g
I-III 2006.		106.9		108.8		100.0		100.4		113.0		101.3		108.9		109.5		114.8		103.9		101.2		102.5		101.5
I-III 2007.		100.8		100.9		100.3		96.8		103.6		99.8		100.3		99.1		102.6		101.8		104.2		102.9		100.4
I-III 2008.		106.5		111.8		100.5		97.6		104.9		101.5		101.0		110.1		104.4		101.8		104.0		105.7		101.6
I-III 2009.		101.6		103.4		101.8		96.7		106.0		102.4		100.4		90.9		102.1		105.2		99.4		107.2		103.7
I-III 2010.		101.7		96.8		130.2		96.0		103.1		99.4		102.6		108.3		106.8		100.9		102.8		101.5		100.7
I 2009.	116.0	102.3	126.5	104.7	102.4	101.7	92.3	96.9	135.0	106.2	105.2	102.6	110.8	100.4	103.5	92.3	123.3	102.1	113.0	104.9	108.5	99.2	119.2	107.4	106.8	103.7
II 2009.	115.9	101.8	126.3	103.5	102.6	101.8	92.1	96.6	135.1	106.2	105.2	102.4	110.7	100.3	102.6	91.7	123.3	102.1	113.8	105.7	108.7	99.3	119.3	107.4	107.0	103.7
III 2009.	115.7	100.7	126.4	102.0	102.8	101.9	92.1	96.6	135.2	105.6	105.2	102.3	110.8	100.4	100.8	88.7	123.3	102.1	114.3	105.1	108.7	99.5	119.6	106.7	107.2	103.5
IV 2009.	114.4	100.0	126.0	100.8	102.8	101.8	91.0	96.1	124.9	105.7	105.1	102.0	110.9	100.5	100.2	87.3	123.2	102.0	114.2	104.9	108.7	99.5	119.5	106.3	107.1	103.1
V 2009.	114.2	99.0	125.2	99.3	103.1	101.8	90.4	95.8	124.8	105.3	104.7	101.7	111.2	100.5	101.7	85.5	123.2	102.0	114.0	104.7	108.7	99.5	119.7	106.0	107.1	102.7
VI 2009.	114.3	98.2	124.3	98.1	103.0	101.5	90.2	95.9	124.8	104.7	104.6	101.1	111.2	100.3	104.8	84.8	123.1	102.0	113.9	102.6	108.7	99.5	119.7	105.3	107.2	102.6
VII 2009.	115.1	98.8	122.9	97.8	120.3	118.3	90.2	95.9	124.4	103.8	104.5	100.6	111.3	100.6	108.2	86.4	123.1	102.0	113.9	102.6	108.7	99.4	119.7	104.2	107.1	101.7
VIII 2009.	114.9	98.5	121.6	97.1	120.1	117.1	90.0	96.0	125.2	102.1	104.3	99.9	111.2	100.5	109.6	88.5	123.1	101.3	114.0	102.6	108.7	99.3	119.8	104.0	107.1	101.4
IX 2009.	115.0	98.6	121.5	96.8	120.1	117.8	89.9	96.0	126.2	102.4	104.2	99.5	112.0	101.3	109.5	89.7	123.1	101.3	114.6	101.3	108.8	100.5	119.8	103.2	107.6	101.5
X 2009.	115.8	98.6	121.3	96.4	120.0	117.6	89.1	95.8	136.7	102.3	104.1	99.1	112.2	101.5	108.0	90.4	123.1	101.3	114.6	101.4	108.9	100.6	121.5	104.1	107.6	101.3
XI 2009.	116.0	99.3	121.2	96.6	120.0	117.5	88.7	95.6	137.0	101.5	104.1	98.9	112.6	101.7	109.2	96.7	123.0	99.7	114.7	101.5	108.9	100.3	121.0	102.9	107.7	101.4
XII 2009.	116.1	100.0	121.5	96.9	119.9	117.3	88.7	95.7	136.9	101.5	104.3	99.2	113.1	102.0	109.4	101.4	123.0	99.8	114.6	101.5	109.0	100.5	121.0	102.2	107.4	101.0
I 2010.	117.7	101.4	122.1	96.6	133.5	130.4	88.5	95.9	138.9	102.9	104.5	99.3	113.6	102.6	110.6	106.8	131.7	106.8	114.6	101.4	111.7	102.9	121.0	101.6	107.7	100.9
II 2010.	117.8	101.7	122.3	96.8	133.6	130.3	88.5	96.1	139.2	103.0	104.5	99.4	113.8	102.8	110.6	107.8	131.7	106.8	114.7	100.8	111.7	102.7	121.0	101.5	107.8	100.8
III 2010.	118.0	101.9	122.5	96.9	133.6	130.0	88.3	95.9	139.7	103.4	104.5	99.4	113.4	102.3	111.2	110.3	131.6	106.8	114.9	100.5	111.7	102.7	121.1	101.3	107.6	100.4

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Tabela 9: Rast i sektorska struktura kredita (kraj razdoblja)

Razdoblje	Potraživanja od svih sektora					
	Potraživanja od opće vlade	Potraživanja od nefinancijskih poduzeća		Potraživanja od stanovništva	Ostala potraživanja*	Ukupna potraživanja
		Potraživanja od javnih poduzeća	Potraživanja od privatnih poduzeća			
1	2	3	4	5	6	7=2+..6
u mil. KM (stanje na kraju razdoblja)						
I - III 2006	49.0	667.8	3,414.3	3,599.9	100.7	7,831.7
I - VI 2006	54.2	647.7	3,629.6	3,909.8	107.0	8,348.3
I - IX 2006	65.8	649.6	3,700.7	4,148.3	96.3	8,660.7
I - XII 2006	68.3	661.6	4,075.4	4,373.6	129.0	9,307.9
I - III 2007	84.1	674.7	4,310.7	4,642.5	156.0	9,868.3
I - VI 2007	104.4	665.9	4584.5	5048.6	188.3	10592.1
I - IX 2007	114.2	658.4	4864.6	5389.6	196.0	11223.3
I - XII 2007	127.3	646.3	5273.6	5685.7	215.7	11949.1
I - III 2008	134.5	628.5	5737.8	5997.6	236.0	12735.0
I - VI 2008	231.8	611.8	6237.4	6404.6	248.2	13734.2
I - IX 2008	246.2	638.3	6535.0	6690.0	249.3	14359.4
I - XII 2008	264.1	638.3	6735.9	6696.0	220.9	14555.6
I - III 2009	283.6	661.8	6729.6	6631.5	179.7	14486.6
I - VI 2009	448.2	660.7	6707.8	6527.7	152.1	14497.0
I -IX 2009	314.1	650.5	6631.8	6429.1	134.0	14159.9
I - XII 2009	350.0	647.5	6662.7	6304.2	134.9	14099.9
I - III 2010	349.8	665.3	6776.4	6218.1	124.3	14134.3
% promjena u odnosu na isti period prethodne godine						
I - III 2006	10.9%	-1.8%	29.6%	30.6%	12.8%	26.2%
I - VI 2006	24.3%	-3.9%	25.9%	30.5%	30.3%	25.0%
I - IX 2006	41.5%	-3.1%	23.2%	29.1%	-10.9%	23.0%
I - XII 2006	36.9%	-4.8%	25.6%	26.6%	26.6%	23.4%
I - III 2007	71.6%	1.0%	26.3%	29.0%	55.7%	26.0%
I - VI 2007	92.6%	2.8%	26.3%	29.1%	76.6%	26.9%
I - IX 2007	73.6%	1.4%	31.5%	29.9%	104.6%	29.6%
I - XII 2007	86.4%	-2.3%	29.4%	30.0%	67.7%	28.4%
I - III 2008	59.9%	-6.8%	33.1%	29.2%	51.3%	29.0%
I - VI 2008	122.0%	-8.1%	36.1%	26.9%	31.8%	29.7%
I - IX 2008	115.6%	-3.1%	34.3%	24.1%	27.2%	27.9%
I - XII 2008	107.5%	-1.2%	27.7%	17.8%	2.4%	21.8%
I - III 2009	110.9%	5.3%	17.3%	10.6%	-23.9%	13.8%
I - VI 2009	93.4%	8.0%	7.5%	1.9%	-38.7%	5.6%
I -IX 2009	27.6%	1.9%	1.5%	-3.9%	-46.2%	-1.4%
I - XII 2009	32.5%	1.4%	-1.1%	-5.9%	-38.9%	-3.1%
I - III 2010	23.3%	0.5%	0.7%	-6.2%	-30.8%	-2.4%

Izvor: Centralna banka BiH

* U ostalim potraživanjima su potraživanja od nebankarskih finansijskih institucija, neprofitnih organizacija i ostala potraživanja.

Tabela 10: Rast i sektorska struktura depozita (kraj razdoblja)

Razdoblje	Depoziti svih sektora					
	Depoziti opće vlade	Depoziti nefinancijskih poduzeća		Depoziti stanovništva	Ostali depoziti*	Ukupni depoziti
		Depoziti javnih poduzeća	Depoziti privatnih poduzeća			
1	2	3	4	5	6	7=2+...6
u mil. KM (stanje na kraju razdoblja)						
I - III 2006	1266.4	965.3	1160.2	3386.7	463.0	7241.6
I - VI 2006	1281.6	1122.1	1186.4	3620.6	433.7	7644.4
I - IX 2006	1483.5	1086.4	1491.0	3799.9	509.4	8370.1
I - XII 2006	1465.8	1116.1	1578.1	4101.1	537.3	8798.5
I - III 2007	1596.9	1229.3	1551.5	4339.9	596.5	9314.0
I - VI 2007	2917.7	1272.2	1763.3	4606.6	590.6	11150.4
I - IX 2007	3052.2	1267.3	1833.2	4808.7	620.8	11582.1
I - XII 2007	3069.8	1278.0	1914.8	5166.0	672.3	12100.8
I - III 2008	2866.2	1453.0	1788.1	5342.7	698.9	12149.0
I - VI 2008	2825.8	1504.9	1809.7	5562.0	756.7	12459.2
I - IX 2008	2708.8	1663.0	1987.1	5818.4	776.3	12953.6
I - XII 2008	2319.4	1542.4	2063.4	5207.2	805.9	11938.3
I - III 2009	2288.1	1622.5	1851.3	5151.8	858.2	11771.9
I - VI 2009	2111.7	1636.9	1796.1	5258.0	880.4	11683.0
I - IX 2009	2104.1	1581.2	1940.0	5416.1	930.8	11972.3
I - XII 2009	2016.1	1594.5	1895.4	5662.8	1019.3	12188.2
I - III 2010	1923.6	1732.2	1839.6	5892.5	1006.7	12394.7
% promjena u odnosu na isti period prethodne godine						
I - III 2006	56.8%	9.1%	24.6%	27.4%	19.6%	27.7%
I - VI 2006	41.4%	33.0%	18.4%	25.4%	14.6%	27.0%
I - IX 2006	42.4%	25.7%	32.7%	25.1%	21.3%	29.0%
I - XII 2006	37.9%	24.4%	25.2%	28.7%	14.6%	28.0%
I - III 2007	26.1%	27.3%	33.7%	28.1%	28.8%	28.6%
I - VI 2007	127.7%	13.4%	48.6%	27.2%	36.2%	45.9%
I - IX 2007	105.7%	16.7%	23.0%	26.5%	21.9%	38.4%
I - XII 2007	109.4%	14.5%	21.3%	26.0%	25.1%	37.5%
I - III 2008	79.5%	18.2%	15.2%	23.1%	17.2%	30.4%
I - VI 2008	-3.1%	18.3%	2.6%	20.7%	28.1%	11.7%
I - IX 2008	-11.3%	31.2%	8.4%	21.0%	25.0%	11.8%
I - XII 2008	-24.4%	20.7%	7.8%	0.8%	19.9%	-1.3%
I - III 2009	-20.2%	11.7%	3.5%	-3.6%	22.8%	-3.1%
I - VI 2009	-25.3%	8.8%	-0.8%	-5.5%	16.3%	-6.2%
I - IX 2009	-22.3%	-4.9%	-2.4%	-6.9%	19.9%	-7.6%
I - XII 2009	-13.1%	3.4%	-8.1%	8.7%	26.5%	2.1%
I - III 2010	-15.9%	6.8%	-0.6%	14.4%	17.3%	5.3%

Izvor: Centralna banka BiH

* U ostalim depozitima su depoziti nebankarskih financijskih institucija, neprofitnih organizacija i ostali depoziti.

Tabela 11: Kamatne stope u BiH u % (prosjeak razdoblja)

Razdoblje	Kamatne stope na kratkoročne kredite u KM		Kamatne stope na dugoročne kredite u KM		Kamatne stope na kratkoročne kredite u KM s valutnom klauzulom		Kamatne stope na dugodoočne kredite u KM s valutnom klauzulom		Kamatne stope na depozite po viđenju		Kamatne stope na štedne i oročene depozite	
	Privatna poduzeća	Stanovništvo	Privatna poduzeća	Stanovništvo	Privatna poduzeća	Stanovništvo	Privatna poduzeća	Stanovništvo	Privatna poduzeća	Stanovništvo	Privatna poduzeća	Stanovništvo
I - III 2006	8.44	9.97	8.01	10.04	...	...	...	...	0.37	0.54	3.67	3.71
I - VI 2006	8.32	9.80	8.04	9.89	...	...	...	...	0.38	0.52	3.68	3.68
I - IX 2006	8.13	9.61	8.08	9.76	...	...	...	...	0.37	0.48	3.79	3.74
I - XII 2006	8.01	9.58	8.00	9.69	...	...	...	...	0.37	0.48	3.83	3.69
I - III 2007	7.47	9.41	7.70	9.94	8.09	9.76	8.01	9.22	0.36	0.41	3.68	3.50
I - VI 2007	7.31	9.40	7.12	9.69	7.70	9.40	7.95	9.01	0.36	0.40	3.57	3.49
I - IX 2007	7.23	9.37	7.09	9.86	7.79	9.20	8.03	8.98	0.36	0.38	3.60	3.51
I - XII 2007	7.17	9.62	7.28	9.92	7.82	9.37	8.02	8.91	0.35	0.38	3.55	3.56
I - III 2008	6.91	9.55	7.69	9.37	7.95	10.51	8.08	8.94	0.31	0.38	3.22	3.38
I - VI 2008	6.87	9.52	7.31	9.44	7.90	10.61	8.03	8.98	0.31	0.36	3.15	3.44
I - IX 2008	6.88	9.61	7.05	9.22	8.01	10.73	8.16	9.10	0.32	0.36	3.29	3.48
I - XII 2008	6.98	9.53	7.12	9.71	8.21	10.75	8.27	9.28	0.33	0.35	3.21	3.49
I - III 2009	7.48	9.59	6.37	9.61	9.07	10.09	8.27	10.48	0.36	0.32	3.92	3.51
I - VI 2009	7.69	9.54	7.04	9.68	8.85	10.32	8.25	10.47	0.33	0.30	3.96	3.60
I -IX 2009	7.86	9.62	7.15	9.48	8.78	10.25	8.17	10.35	0.32	0.29	4.00	3.60
I - XII 2009	7.93	9.67	7.28	9.30	8.75	10.20	8.08	10.22	0.32	0.28	3.96	3.60
I - III 2010	7.88	9.87	8.67	8.97	8.79	10.20	7.70	9.65	0.26	0.22	3.25	3.41

Izvor: Centralna banka BiH

		Uvoz							Izvoz							
	Period	K1 2008		K1 2009		K1 2010		K1 2010/K1 2009 % promjena	K1 2008		K1 2009		K1 2010		K1 2010/K1 2009 % promjena	Pokrivenost izvoza
		u 000 KM	u %	u 000 KM	u %	u 000 KM	u %		u 000 KM	u %	u 000 KM	u %	u 000 KM	u %		
	TOTAL	3,672,447	100.0%	2,793,461	100.0%	2,750,466	100.0%	-1.5%	1,566,929	100%	1,237,417	100.0%	1,538,938	100.0%	24.4%	56.0%
01	ŽIVOTINJE I PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA	73,184	2.0%	86,746	3.1%	84,441	3.1%	-2.7%	13,312	0.8%	18,950	1.5%	24,273	1.6%	28.1%	28.7%
02	PROIZVODI BILJNOG PORIJEKLA	194,064	5.3%	153,091	5.5%	132,633	4.8%	-13.4%	10,654	0.7%	11,709	0.9%	23,593	1.5%	101.5%	17.8%
03	MASTI I ULJA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I BILJNOG PORIJEKLA	29,417	0.8%	23,477	0.8%	21,232	0.8%	-9.6%	8,345	0.5%	9,807	0.8%	10,007	0.7%	2.0%	47.1%
04	PREHRAMBENE PRERAĐEVINE	298,400	8.1%	287,859	10.3%	284,330	10.3%	-1.2%	43,683	2.8%	50,455	4.1%	50,637	3.3%	0.4%	17.8%
05	PROIZVODI MINERALNOG PORIJEKLA	592,398	16.1%	437,128	15.6%	548,057	19.9%	25.4%	168,497	10.8%	210,409	17.0%	286,828	18.6%	36.3%	52.3%
06	PROIZVODI HEMIJSKE INDUSTRIJE ILI SRODNIH INDUSTRIJA	311,800	8.5%	280,695	10.0%	287,905	10.5%	2.6%	103,054	6.6%	65,193	5.3%	101,588	6.6%	55.8%	35.3%
07	PLASTIČNE MASE, GUMA I KAUČUK	159,433	4.3%	127,299	4.6%	132,704	4.8%	4.2%	30,975	2.0%	25,954	2.1%	23,341	1.5%	-10.1%	17.6%
08	KOŽA I KRZNO	53,489	1.5%	40,245	1.4%	58,354	2.1%	45.0%	33,300	2.1%	16,380	1.3%	19,974	1.3%	21.9%	34.2%
09	DRVO I PROIZVODI OD DRVETA	41,932	1.1%	31,604	1.1%	28,777	1.0%	-8.9%	107,279	6.8%	79,732	6.4%	75,999	4.9%	-4.7%	264.1%
10	CELULOZA, PAPIR I KARTON I NJIHOVI PROIZVODI	90,182	2.5%	81,168	2.9%	79,898	2.9%	-1.6%	31,879	2.0%	31,606	2.6%	36,811	2.4%	16.5%	46.1%
11	TEKSTIL I TEKSTILNI PROIZVODI	158,282	4.3%	144,561	5.2%	150,693	5.5%	4.2%	86,043	5.5%	76,560	6.2%	76,629	5.0%	0.1%	50.9%
12	OBUĆA, ŠEŠIRI, KAPE I SLIČNI PROIZVODI	62,593	1.7%	55,589	2.0%	52,324	1.9%	-5.9%	91,063	5.8%	82,860	6.7%	94,027	6.1%	13.5%	179.7%
13	PROIZVODI OD KAMENA, GIPSA, CEMENTA I SLIČNIH MATERIJALA, KERAMIČKI PROIZVODI, STAKLO I STAKLENI PROIZVODI	76,368	2.1%	55,313	2.0%	45,646	1.7%	-17.5%	15,233	1.0%	15,018	1.2%	15,047	1.0%	0.2%	33.0%
14	BISERI, PLEMENITI METALI I NJIHOVI PROIZVODI, DRAGO I POLUDRAGO KAMENJE	2,774	0.1%	2,169	0.1%	3,417	0.1%	57.6%	183	0.0%	256	0.0%	695	0.0%	171.9%	20.3%
15	BAZNI METALI I PROIZVODI OD BAZNIH METALA	471,054	12.8%	236,107	8.5%	223,358	8.1%	-5.4%	445,117	28.4%	226,179	18.3%	339,072	22.0%	49.9%	151.8%

16	MAŠINE, APARATI, MEHANIČKI I ELEKTRIČNI UREĐAJI	637,121	17.3%	430,265	15.4%	370,039	13.5%	-14.0%	208,145	13.3%	143,922	11.6%	154,870	10.1%	7.6%	41.9%
17	TRANSPORTNA SREDSTVA I NJIHOVI DIJELOVI I PRIBOR	302,119	8.2%	208,490	7.5%	149,723	5.4%	-28.2%	29,604	1.9%	38,206	3.1%	34,591	2.2%	-9.5%	23.1%
18	SATOV I, MJERNI, MUZIČKI I MEDICINSKI INSTRUMENTI	44,476	1.2%	47,202	1.7%	46,014	1.7%	-2.5%	4,855	0.3%	4,891	0.4%	3,719	0.2%	-24.0%	8.1%
19	ORUŽJE I MUNICIJA; NJIHOVI DIJELOVI I PRIBOR	1,043	0.0%	2,292	0.1%	1,185	0.0%	-48.3%	5,018	0.3%	4,337	0.4%	5,346	0.3%	23.3%	451.2%
20	RAZNI PROIZVODI	71,943	2.0%	62,080	2.2%	49,694	1.8%	-20.0%	130,657	8.3%	124,964	10.1%	161,887	10.5%	29.5%	325.8%
21	UMJETNIČKA DJELA, KOLEKCIONARSKI PREDMETI I ANTIKVITETI	287	0.0%	46	0.0%	38	0.0%	-16.2%	4	0.0%	30	0.0%	4	0.0%	-85.2%	11.5%
98	NERAZVRSTANO	88	0.0%	34	0.0%	4	0.0%	-89.1%	29	0.0%	0	0.0%	0	0.0%		0.0%

Tabela 13: Glavni trgovinski partneri

Zemlje	IZVOZ						Rast K1 2010/K1 2009	UVOZ						Rast K1 2010/K1 2009
	K1 2008		K1 2009		K1 2010			K1 2008		K1 2009		K1 2010		
	ukupno	u %	ukupno	u %	ukupno	u %		ukupno	u %	ukupno	u %	ukupno	u %	
Hrvatska	262,332	17%	220,928	18%	208,595	14%	-15.8%	598,518	16%	404,967	14%	393,915	14%	-32.3%
Njemačka	226,431	14%	155,953	13%	251,083	16%	-31.1%	458,524	12%	329,005	12%	304,423	11%	-28.2%
Srbija	211,063	13%	200,199	16%	187,964	12%	-5.1%	364,948	10%	252,814	9%	279,604	10%	-30.7%
Italija	209,789	13%	163,988	13%	204,158	13%	-21.8%	309,848	8%	286,471	10%	239,179	9%	-7.5%
Slovenija	167,535	11%	102,485	8%	134,419	9%	-38.8%	207,994	6%	180,088	6%	162,635	6%	-13.4%
Turska	3,401	0%	1,325	0%	23,169	2%	-61.0%	204,539	6%	81,525	3%	71,513	3%	-60.1%
Ostale	486,392	31%	392,539	32%	529,550	34%	-19.3%	1,528,280	42%	1,258,591	45%	1,299,197	47%	-17.6%
UKUPNO	1,566,943	100%	1,237,417	100%	1,538,938	100%	-21.0%	3,672,651	100%	2,793,461	100%	2,750,466	100%	-23.9%

Izvor: Agencija za statistiku BiH